

Onsdagen den 14 maj

Onsdagen den
14 maj 1980

Kl. 09.00

---

*Granskning av
statsrådets tjänsteutövning och
regeringsärendenas
handläggning*

§ 1 Justerades protokollet för den 6 innevarande månad.

§ 2 Granskning av statsrådets tjänsteutövning och regeringens ärendenas handläggning

Föredrogs konstitutionsutskottets betänkande 1979/80:52 med anledning av granskning av statsrådets tjänsteutövning och regeringens ärendenas handläggning.

Kammaren biföll utskottets framställning om att ärendet skulle avgöras efter endast en bordläggning.

I betänkandet KU 1979/80:50 redovisade konstitutionsutskottet sin granskning av statsrådets tjänsteutövning och regeringens ärendenas handläggning. Vid kammarbehandlingen den 7 maj 1980 beslöt riksdagen att återförvisa följande av de i betänkandet behandlade frågorna till utskottet:

1. Regeringens handläggning av utlänningsärenden, såvitt avsåg formerna för ändring av den nordiska passkontrollöverenskommelsen,
2. Regeringens behandling av riksdagens skrivelser, såvitt avsåg skrivelser på de arbetsmarknads- och industripolitiska områdena,
3. a) Utbildning i Sverige av libyska medborgare vid Telub AB,
b) Regeringens beslut den 1 november 1979 rörande taxitrafiken i Lerum,
c) Regeringens handläggning av ett besvärssärende angående etableringsrätt för läkare.

Utskottet, som tagit upp de sålunda återförvisade frågorna till förnyad behandling, hade med vidhållande av sina tidigare angivna ståndpunkter för riksdagen anmält den granskning som utförts samt resultatet därav.

Vid betänkandet hade avgivits följande reservationer av Hilding Johanson, Olle Svensson, Wivi-Anne Cederqvist, Kurt Ove Johansson, Kerstin Nilsson, Sture Thun och Lahja Exner (alla s):

1. beträffande avsnittet 1. Regeringens handläggning av utlänningsärenden såvitt avsåg formerna för ändring av den nordiska passkontrollöverenskommelsen, vari reservanterna ansett att utskottets yttrande i viss del skulle ha av dem angiven lydelse,

Onsdagen den
14 maj 1980

---

*Granskning av
statsrådets tjänst-
teutövning och
regeringsärendenas
handläggning*

2. *beträffande avsnittet 2.* Regeringens behandling av riksdagens skrivelser såvitt avsåg skrivelser på de arbetsmarknads- och industripolitiska områdena, vari reservanterna ansett att utskottets yttrande i viss del skulle ha av dem angiven lydelse,

3. *beträffande avsnittet 3.* Övriga frågor a) Utbildning i Sverige av libyska medborgare vid Telub AB, vari reservanterna ansett att utskottets yttrande i viss del skulle ha av dem angiven lydelse,

4. *beträffande avsnittet 3.* Övriga frågor b) Regeringens beslut den 1 november 1979 rörande taxitrafiken i Lerum, vari reservanterna ansett att utskottets yttrande i viss del skulle ha av dem angiven lydelse,

5. *beträffande avsnittet 3.* Övriga frågor c) Regeringens handläggning av ett besvärssärende angående etableringsrätt för läkare, vari reservanterna ansett att utskottets yttrande i viss del skulle ha av dem angiven lydelse.

HILDING JOHANSSON (s):

Herr talman! Med hänvisning till de socialdemokratiska inläggen vid detta ärendes föregående behandling ber jag nu att få yrka bifall till de reservationer som finns fogade till betänkandet.

BERTIL FISKESJÖ (c):

Herr talman! Med hänvisning till utskottets motiveringar och tidigare förd debatt ber jag att få yrka att kammaren lägger konstitutionsutskottets betänkande till handlingarna med gillande av vad utskottet anfört på samtliga punkter.

Överläggningen var härmed avslutad.

TALMANNEN: Propositioner ställs särskilt beträffande envar av de frågor som berörs i de reservationer som fogats till betänkandet.

Formerna för ändring av den nordiska passkontrollöverenskommelsen

Propositioner gavs på dels att utskottets anmälan i förevarande del lades till handlingarna med gillande av vad utskottet anfört, dels att utskottets anmälan lades till handlingarna med gillande av vad som anförts i reservation 1 av Hilding Johansson m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Hilding Johansson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren lägger konstitutionsutskottets i betänkande 52 gjorda anmälan beträffande formerna för ändring av den nordiska passkontrollöverenskommelsen till handlingarna med gillande av vad utskottet anfört röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej läggs utskottets anmälan i förevarande del till handlingarna med gillande av vad som anförts i reservation 1 av Hilding Johansson m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Hilding Johansson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 164
Nej - 162
Avstår - 1

Behandlingen av riksdagens skrivelser på de arbetsmarknads- och industri-politiska områdena

Propositioner gavs på dels att utskottets anmälan i förevarande del lades till handlingarna med gillande av vad utskottet anfört, dels att utskottets anmälan lades till handlingarna med gillande av vad som anförts i reservation 2 av Hilding Johansson m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Hilding Johansson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren lägger konstitutionsutskottets i betänkande 52 gjorda anmälan beträffande behandlingen av riksdagens skrivelser på de arbetsmarknads- och industripolitiska områdena till handlingarna med gillande av vad utskottet anfört röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej läggs utskottets anmälan i förevarande del till handlingarna med gillande av vad som anförts i reservation 2 av Hilding Johansson m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Hilding Johansson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 164
Nej - 162
Avstår - 1

Utbildning i Sverige av libyska medborgare vid Telub AB

Propositioner gavs på dels att utskottets anmälan i förevarande del lades till handlingarna med gillande av vad utskottet anfört, dels att utskottets anmälan lades till handlingarna med gillande av vad som anförts i reservation 3 av Hilding Johansson m. fl., och förklarades den förra propositionen vara

Granskning av statsrådets tjäns-teutövning och regeringsärendenas handläggning

Onsdagen den
14 maj 1980

*Granskning av
statsrådets tjäns-
teutövning och
regeringsärendenas
handläggning*

med övervägande ja besvarad. Sedan Hilding Johansson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren lägger konstitutionsutskottets i betänkande 52 gjorda anmälan beträffande utbildning i Sverige av libyska medborgare vid Telub AB till handlingarna med gillande av vad utskottet anfört röstar ja.

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej läggs utskottets anmälan i förevarande del till handlingarna med gillande av vad som anförts i reservation 3 av Hilding Johansson m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Hilding Johansson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 164
Nej - 162
Avstår - 1

Visst beslut rörande taxitrafiken i Lerum

Propositioner gavs på dels att utskottets anmälan i förevarande del lades till handlingarna med gillande av vad utskottet anfört, dels att utskottets anmälan lades till handlingarna med gillande av vad som anförts i reservation 4 av Hilding Johansson m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Hilding Johansson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren lägger konstitutionsutskottets i betänkande 52 gjorda anmälan beträffande visst beslut rörande taxitrafiken i Lerum till handlingarna med gillande av vad utskottet anfört röstar ja.

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej läggs utskottets anmälan i förevarande del till handlingarna med gillande av vad som anförts i reservation 4 av Hilding Johansson m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Hilding Johansson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 164
Nej - 161
Avstår - 2

Handläggningen av besvärsärende angående etableringsrätt för läkare

Propositioner gavs på dels att utskottets anmälan i förevarande del lades till handlingarna med gillande av vad utskottet anfört, dels att utskottets anmälan lades till handlingarna med gillande av vad som anförts i reservation

5 av Hilding Johansson m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Hilding Johansson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Nr 145

Onsdagen den
14 maj 1980

Den som vill att kammaren lägger konstitutionsutskottets i betänkande 52 gjorda anmälan beträffande handläggningen av besvärssärenden angående etableringsrätt för läkare till handlingarna med gillande av vad utskottet anfört röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej läggs utskottets anmälan i förevarande del till handlingarna med gillande av vad som anförts i reservation 5 av Hilding Johansson m. fl.

Mineralförsörjning, m. m.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Hilding Johansson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 164
Nej - 162
Avstår - 1

§ 3 Föredrogs men bordlades åter

Jordbruksutskottets betänkande 1979/80:41

Näringsutskottets betänkanden 1979/80:46 och 47

§ 4 Mineralförsörjning, m. m.

Föredrogs

näringsutskottets betänkanden

1979/80:49 med anledning av propositionerna 1979/80:100 och 1979/80:125 i vad avser mineralförsörjning m. m. jämte motioner.

1979/80:50 med anledning av viss del av propositionen 1979/80:79 om kapitaltillskott till statsföretagsgruppen, m. m., samt motioner om gruvindustrin och

1979/80:51 med anledning av propositionen 1979/80:100 i vad gäller anslag avseende SSAB Svenskt Stål AB samt motioner om stålindustrin m. m.

TALMANNEN:

Näringsutskottets betänkanden 49, 50 och 51 debatteras i ett sammanhang, och yrkanden beträffande samtliga dessa betänkanden får framställas under den gemensamma överläggningen.

Näringsutskottets betänkande 49

(Härvid redovisas endast de punkter, vid vilka under överläggningen framställts särskilda yrkanden.)

Onsdagen den
14 maj 1980

---

*Mineralförsörj-
ning, m. m.*

Punkt 1 (Sveriges geologiska undersökning: Geologisk kartering samt information och dokumentation)

Regeringen hade i proposition 1979/80:100 bil. 17 under punkten D 1 (s. 100–108) föreslagit riksdagen att till Sveriges geologiska undersökning: Geologisk kartering samt information och dokumentation för budgetåret 1980/81 anvisa ett reservationsanslag av 32 302 000 kr.

Vidare hade regeringen i proposition 1979/80:125 bil. 11 under punkten 6 (s. 64 f.) föreslagit riksdagen att till Sveriges geologiska undersökning: Geologisk kartering samt information och dokumentation på tilläggsbudget III till statsbudgeten för budgetåret 1979/80 anvisa ett reservationsanslag av 235 000 kr.

I detta sammanhang hade behandlats motionerna

1979/80:563 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari hemställts att riksdagen hos regeringen skulle *anhålla om förslag till resursförstärkning till Sveriges geologiska undersökning främst för undersökning av industrimineral och berggrundskartering*, och

1979/80:1400 av Sven Aspling m. fl. (s) såvitt nu var i fråga (yrkandena 2 och 3).

Utskottet hemställde

1. beträffande anslag till geologisk kartering m. m.

a) att riksdagen med bifall till propositionen 1979/80:100 bil. 17 punkten D 1 och med avslag på motionen 1979/80:563 i ifrågasvarande del till Sveriges geologiska undersökning: Geologisk kartering samt information och dokumentation för budgetåret 1980/81 under fjortonde huvudtiteln anvisade ett reservationsanslag av 32 302 000 kr.,

b) att riksdagen med bifall till propositionen 1979/80:125 bil. 11 punkten 6 till Sveriges geologiska undersökning: Geologisk kartering samt information och dokumentation på tilläggsbudget III till statsbudgeten för budgetåret 1979/80 under fjortonde huvudtiteln anvisade ett reservationsanslag av 235 000 kr.,

2. beträffande vissa organisationsfrågor vid Sveriges geologiska undersökning att riksdagen skulle avslå motionen 1979/80:563 i ifrågasvarande del och motionen 1979/80:1400 yrkandena 2 och 3.

Punkt 7 (Statens gruvegendom)

Regeringen hade i proposition 1979/80:100 bil. 17 under punkten D 6 (s. 116–124) föreslagit riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att under budgetåret 1980/81, i enlighet med vad föredragande statsrådet hade anfört, ikläda staten ekonomisk förpliktelse i samband med nämndens verksamhet som innebar åtaganden om högst 40 900 000 kr. för budgetåret 1981/82,

2. till Statens gruvegendom för budgetåret 1980/81 anvisa ett förslagsanslag av 69 261 000 kr.

Vidare hade regeringen i proposition 1979/80:125 bil. 11 under punkten 8 (s. 65 f.) föreslagit riksdagen att till Statens gruvegendom på tilläggsbudget III till statsbudgeten för budgetåret 1979/80 anvisa ett förslagsanslag av 6 950 000 kr.

I detta sammanhang hade behandlats motionerna
1979/80:705 av Marianne Karlsson (c).

1979/80:708 av Eivor Marklund (vpk), vari hemställts att riksdagen hos regeringen skulle anhålla om åtgärder för att starta inventering, utvärdering och brytning av smärre mineralfyndigheter i Norrbotten, i enlighet med vad som anförts i motionen.

1979/80:712 av Yngve Nyquist m. fl. (s) och

1979/80:1025 av Olof Palme m. fl. (s), vari såvitt nu var i fråga (yrkande 12) hemställts att riksdagen som sin mening gav regeringen till känna vad som i motionen anförts om angelägenheten av prospektering i anslutning till nedlagda eller nedläggningshotade gruvor.

Utskottet hemställde

1. beträffande anslag m. m. för budgetåret 1980/81 att riksdagen med bifall till propositionen 1979/80:100 bil. 17 punkten D 6 skulle

a) bemyndiga regeringen att under budgetåret 1980/81, i enlighet med vad som anförts i propositionen, ikläda staten ekonomisk förpliktelse i samband med nämndens för statens gruvegendom verksamhet som innebar åtaganden om högst 40 900 000 kr. för budgetåret 1981/82.

b) till Statens gruvegendom för budgetåret 1980/81 under fjortonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 69 261 000 kr..

2. beträffande Stollbergsfältet att riksdagen med bifall till propositionen 1979/80:125 bil. 11 punkten 8 och med avslag på motionen 1979/80:712 till Statens gruvegendom på tilläggsbudget III till statsbudgeten för budgetåret 1979/80 under fjortonde huvudtiteln anvisade ett förslagsanslag av 6 950 000 kr..

3. beträffande inriktningen av den statliga prospekteringen m. m. att riksdagen skulle avslå motionen 1979/80:1025 yrkandet 12.

4. beträffande principer för gruv- och minerallagstiftningen att riksdagen skulle avslå motionen 1979/80:705,

5. beträffande smärre mineralfyndigheter i Norrbotten att riksdagen skulle avslå motionen 1979/80:708.

Reservation hade avgivits *beträffande inriktningen av den statliga prospekteringen, m. m.*, av Ingvar Svanberg, Hugo Bengtsson, Nils Erik Wååg, Lilly Hansson, Thage Peterson, Lennart Pettersson och Rune Jonsson (alla s) som ansett att utskottet under 3 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1979/80:1025 yrkandet 12 som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anförde.

Onsdagen den
14 maj 1980

---

*Mineralförsörj-
ning, m. m.*

Näringsutskottets betänkande 50

I proposition 1979/80:79 hade såvitt här var i fråga föreslagits (mom. 2) att riksdagen till Medelstillskott till Statsföretag AB för Luossavaara-Kiiruna-vaara AB på tilläggsbudget II till statsbudgeten för budgetåret 1979/80 under fjortonde huvudtiteln anvisade ett reservationsanslag av 640 milj. kr. En summa av 440 milj. kr. var avsedd som ägartillskott av Statsföretag AB till LKAB för täckande av LKAB:s förluster år 1979. Återstående 200 milj. kr. skulle tillföras LKAB för att öka företagets egna kapital.

I detta sammanhang hade behandlats

dels den med anledning av propositionen väckta motionen 1979/80:1908 av Ingvar Svanberg m. fl. (s), vari såvitt nu var i fråga (yrkande 3) hemställts att riksdagen som sin mening gav regeringen till känna vad som i motionen anförts om framtida investeringsprojekt inom LKAB.

dels de under allmänna motionstiden vid 1979/80 års riksmöte väckta motionerna

1979/80:564 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari hemställts att riksdagen hos regeringen skulle anhänga om skyndsamt utredning angående ett statligt övertagande av Bolidenbolagets gruvtillgångar i Norr- och Västerbotten samt Rönnskärsverken.

1979/80:565 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari hemställts att riksdagen hos regeringen skulle anhänga om åtgärder för att starta ett projekt för utvinning av industrimineral i enlighet med vad som anförts i motionen.

1979/80:713 av Yngve Nyquist m. fl. (s), vari hemställts att riksdagen hos regeringen begärde en omedelbar översyn och redovisning av möjligheterna till stödjande åtgärder för gruvhanterings framtida utveckling, varvid särskild hänsyn skulle tas till situationen vid gruvfälten i Mellansverige i enlighet med vad i motionen anförts.

1979/80:721 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari hemställts att riksdagen uttalade sig för en sådan inriktning av verksamheten vid forskningsstationen för gruvbrytning att industriell utveckling i malmfälten gynnades i enlighet med vad som anförts i motionen.

1979/80:966 av Ingemar Konradsson m. fl. (s), vari hemställts att riksdagen som sin mening gav regeringen till känna vad som anförts i motionen om nödvändigheten av att staten på lämpligt sätt garanterade mineralprocesslaboratoriets i Stråssa fortbestånd och utveckling.

1979/80:1025 av Olof Palme m. fl. (s) såvitt avsåg hemställan att riksdagen skulle

1. begära att regeringen snarast för riksdagen redovisade förslag till åtgärder för den mellansvenska gruvindustrin,

2. som sin mening uttala vad som i motionen anförts rörande en fortsatt drift vid nedläggningshotade gruvor,

4. begära att regeringen tog initiativ till en förändring av ägarstrukturen i Mineralprocesslaboratoriet AB i enlighet med vad som anförts i motionen,

7. besluta att det villkorliga rekonstruktionslån på 1 100 000 000 kr., som beviljats LKAB, fick utnyttjas även under 1982 och 1983,

8. som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om investeringarna i LKAB,

9. beträffande LKAB:s nya mineralprojekt i sysselsättningssvaga områden göra ett uttalande av den innebörd som föreslagits i motionen,

10. begära att regeringen utarbetade förslag till regler för statens finansiella insatser i sådana mineralprojekt,

11. som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om samarbete mellan LKAB och Bolidenbolaget.

1979/80:1037 av Bertil Måbrink (vpk), vari hemställts att riksdagen uttalade att inga nedläggningar av gruvor fick ske förrän riksdagen fått ta ställning till ett samlat förslag om gruvnäringens framtida inriktning.

1979/80:1400 av Sven Aspling m. fl. (s), vari såvitt nu var i fråga (yrkande 1) hemställts att riksdagen som sin mening gav regeringen till känna vad i motionen anförts om utveckling av Värmlands basnäringar som förutsättning för långsiktigt tryggad sysselsättning till den del hemställan avsåg gruvindustrin,

1979/80:1443 av Ingvar Svanberg m. fl. (s), vari såvitt nu var i fråga (yrkande 1) hemställts att riksdagen som sin mening gav regeringen till känna vad i motionen anförts om utveckling av Norrbottens basnäringar som förutsättning för tryggad sysselsättning till den del hemställan avsåg gruvindustrin,

1979/80:1449 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari såvitt nu var i fråga (yrkande 5) hemställts att riksdagen hos regeringen begärde förslag innebärande att ingen gruvbrytning skulle tillåtas upphöra förrän malmen var utbruten och att ersättningsjobb skulle anskaffas i god tid,

1979/80:1546 av Eva Winther (fp) såvitt nu var i fråga (yrkande 1) och

Onsdagen den
14 maj 1980

*Mineralförsörj-
ning, m. m.*

1979/80:1776 av Eivor Marklund (vpk), vari hemställt att riksdagen hos regeringen skulle anhålla om omedelbara åtgärder, syftande till att de för konstgödselframställning erforderliga råvarorna i Norrbotten kom till användning i förädlingsindustri inom länet.

Utskottet hemställde

1. beträffande finansiell förstärkning av LKAB att riksdagen med bifall till propositionen 1979/80:79 mom. 2 till Medelstillskott till Statsföretag AB för Luossavaara-Kiirunavaara AB på tilläggsbudget II till statsbudgeten för budgetåret 1979/80 under fjortonde huvudtiteln anvisade ett reservationsanslag av 640 000 000 kr.,

2. beträffande täckande av framtida förluster hos LKAB att riksdagen skulle avslå motionen 1979/80:1025 yrkandena 7 och 8.

3. beträffande medel till LKAB för nya mineralprojekt i sysselsättnings-svaga områden att riksdagen skulle avslå motionen 1979/80:1025 yrkandena 9 och 10, motionen 1979/80:1443 yrkandet 1 i ifrågavarande del och motionen 1979/80:1908 yrkandet 3.

4. beträffande förstatligande av delar av Bolidenkoncernen att riksdagen skulle avslå motionen 1979/80:564,

5. beträffande samverkan mellan LKAB och Bolidenkoncernen att riksdagen skulle avslå motionen 1979/80:1025 yrkandet 11,

6. beträffande utredning om mellansvensk gruvindustri, m. m., att riksdagen skulle

a) avslå motionen 1979/80:713, motionen 1979/80:1025 yrkandena 1 och 2 och motionen 1979/80:1400 yrkandet 1 i ifrågavarande del,

b) avslå motionen 1979/80:1037 och motionen 1979/80:1449 yrkandet 5,

7. beträffande mineralprocesslaboratoriet i Stråssa att riksdagen skulle avslå motionen 1979/80:966 och motionen 1979/80:1025 yrkandet 4.

8. beträffande forskningsstation i gruvbrytning att riksdagen skulle avslå motionen 1979/80:721,

9. beträffande mineraltekniskt utvecklingscentrum i Luleå att riksdagen skulle avslå motionen 1979/80:1546 yrkandet 1,

10. beträffande utvinning av industrimineral ur anrikningssand i Laisvall att riksdagen skulle avslå motionen 1979/80:565,

11. beträffande framställning av konstgödsel i Norrbotten att riksdagen skulle avslå motionen 1979/80:1776.

Följande fem reservationer hade avgivits av Ingvar Svanberg, Hugo Bengtsson, Nils Erik Wååg, Lilly Hansson, Thage Peterson, Lennart Pettersson och Rune Jonsson (alla s):

*1. beträffande täckande av framtida förluster hos LKAB, vari reservan-
terna ansett att utskottet under 2 bort hemställa*

att riksdagen med anledning av motionen 1979/80:1025 yrkandena 7 och 8 som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anförde,

2. *beträffande medel till LKAB för nya mineralprojekt i sysselsättningssvaga områden*, vari reservanterna ansett att utskottet under 3 bort hemställas

att riksdagen med anledning av motionen 1979/80:1025 yrkandena 9 och 10, motionen 1979/80:1443 yrkandet 1 i ifrågavarande del och motionen 1979/80:1908 yrkandet 3 som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anfört,

3. *beträffande samverkan mellan LKAB och Bolidenkoncernen*, vari reservanterna ansett att utskottet under 5 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1979/80:1025 yrkandet 11 som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anfört,

4. *beträffande utredning om mellansvensk gruvindustri, m. m.*, vari reservanterna ansett att utskottet under 6 bort hemställa

att riksdagen skulle

a) med bifall till motionen 1979/80:1025 yrkandena 1 och 2 och med anledning av motionen 1979/80:713 och motionen 1979/80:1400 yrkandet 1 i ifrågavarande del som sin mening ge regeringen till känna vad reservanterna anfört,

b) (= utskottet),

5. *beträffande mineralprocesslaboratoriet i Stråssa*, vari reservanterna ansett att utskottet under 7 bort hemställa

att riksdagen med anledning av motionen 1979/80:966 och motionen 1979/80:1025 yrkandet 4 som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anfört.

Näringsutskottets betänkande 51

Under angivna punkter i proposition 1979/80:100 bil. 17 hade föreslagits

G 5. att riksdagen till Betalning av ränta och amortering på statens skulder till Statsföretag AB och ett nytt handelsstålbolag för budgetåret 1980/81 anvisade ett reservationsanslag av 63 000 000 kr.,

G 6. att riksdagen till Lån till ett nytt handelsstålbolag för rekonstruktionsändamål för budgetåret 1980/81 anvisade ett reservationsanslag av 300 000 000 kr.

I detta sammanhang hade behandlats motionerna

1979/80:711 av Yngve Nyquist m. fl. (s), vari hemställts att riksdagen beslutade att Dala Invest AB tillförsäkrades sådana successiva resurser som förutsattes i riksdagens beslut i anslutning till propositionen 1978/79:126,

Onsdagen den
14 maj 1980

---

*Mineralförsörj-
ning, m. m.*

1979/80:970 av Olof Palme m. fl. (s) såvitt avsåg hemställan att riksdagen skulle

1. begära att regeringen snarast lade fram förslag för riksdagen om en utvecklingsplan för SSAB Svenskt Stål AB, i enlighet med vad som anförts i motionen.

2. som sin mening uttala att investeringen i profilerings- och distributionsanläggning samt kontor för Plannja AB i Luleå borde igångsättas snarast.

3. begära att regeringen tog initiativ till en förändring av ägarfördelningen i SSAB Svenskt Stål AB i enlighet med vad som anförts i motionen.

4. som sin mening ge regeringen till känna vad som anförts i motionen angående fortsatt samordning inom svensk handelsstålsindustri.

5. som sin mening ge regeringen till känna vad som anförts i motionen om utvecklingen av nya råjärnsprocesser.

6. begära att regeringen framlade förslag till en struktur-, investerings- och sysselsättningsplan för specialstålsindustrin i enlighet med vad som anförts i motionen.

8. begära att regeringen omedelbart tog initiativ för att på sätt som angivits i motionen trygga den svenska specialstålsindustrins råjärnsförsörjning.

9. begära att regeringen tillkallade en utredning av stålindustrins skrotförsörjning i enlighet med vad som anförts i motionen.

10. begära att regeringen för riksdagen presenterade ett samlat program för järn- och stålgiuteriernas utveckling.

1979/80:973 av Gudrun Sundström och Yngve Nyquist (båda s), vari hemställts att riksdagen begärde att regeringen tillsåg att SSAB:s ledning följde den strukturplan för företagets utveckling som riksdagen antog den 23 maj 1979.

1979/80:974 av Sten-Ove Sundström och Ingvar Svanberg (båda s), vari hemställts att riksdagen som sin mening gav regeringen till känna att de i motionen uppräknade åtgärderna för att fullfölja satsningarna vid järnverket i Luleå snarast borde komma till stånd och att regeringen beaktade detta i sina insatser för fullföljande av utvecklingsinsatserna vid SSAB.

1979/80:1025 av Olof Palme m. fl. (s), vari såvitt nu var i fråga (yrkande 3) hemställts att riksdagen anmodade regeringen att snarast för riksdagen redovisa resultatet av den av riksdagen begärda utredningen rörande vissa projekt i Grängesberg.

1979/80:1400 av Sven Aspling m. fl. (s), vari såvitt nu var i fråga (yrkande 1) hemställts att riksdagen som sin mening gav regeringen till känna vad i motionen anförts om utveckling av Värmlands basnäringar som förutsättning för långsiktigt tryggad sysselsättning till den del hemställan avsåg stålindustrin.

1979/80:1414 av Bengt Gustavsson och Anita Persson (båda s),

1979/80:1416 av Lars-Ove Hagberg m. fl. (vpk), vari hemställdts

A) att riksdagen skulle anhålla att regeringen förhindrade genomförandet av SSAB:s åtgärdsprogram,

B) att riksdagen skulle anhålla hos regeringen om att skyndsamt framlägga förslag om

1. att de privata intressena i SSAB – Stora Kopparberg och Gränges – skulle bortkopplas från ägande och SSAB helt nationaliseras,

2. att en samhällsekonomisk sysselsättnings- och strukturplan för SSAB skulle utarbetas enligt följande huvudpunkter:

a) samhällsekonomisk strukturplan med hög förädling, ny teknik, forskning och utveckling mot alternativ produktion,

b) järnverken i Luleå, Domnarvet och Oxelösund skulle byggas på integrerad produktion från metallurgi till färdigprodukter och knytas till utvecklingsprogram inom bl. a. verkstadsindustrin inom varje region,

c) Grängesgruvan skulle kompletteras med ett sinterverk,

d) sysselsättningen inom SSAB:s enheter skulle ligga på *minst* samma nivå som vid bildandet av SSAB,

e) åtgärder mot import som hotade att slå ut svenskt handelsstål skulle vidtas,

3. att uppföra ett ELRED-verk i Domnarvet inom SSAB:s ram och att malmmetallurgin i Domnarvet fortsättningsvis var i drift tills nya processer kunde ersätta dessa,

4. att inga nedläggningar av gruvor inom SSAB fick ske och att gruvan i Grängesberg tillfördes ett sinterverk.

5. att investeringar skedde i Luleå för högt driven förädling, med valsningenheter och manufakturering enligt de riktlinjer för en ny stålpolitik som redovisats i motionen,

1979/80:1449 av Lars Werner m. fl. (vpk) såvitt avsåg hemställan att riksdagen hos regeringen begärde förslag innehållande

1. att alla avskedanden eller personalminskningar inom stål- och gruvindustrin förbjöds,

2. att handelsståls-, specialståls- och gruvindustrin nationaliserades med följande utvecklingsinriktning:

a) samhällsekonomiska intressen skulle vara vägledande.

b) satsning på ny teknik och nya produkter borde göras; program utarbetas för högt driven förädling enligt vad som i motionen anförts,

c) samordning av stål- och gruvindustrin med verkstadsindustrin där planer fastställdes för lokalisering av förädlingsindustrier till hotade och drabbade bruksorter,

d) nya marknader skulle erövrats och långsiktiga avtal tecknas med de krisfria planekonomierna,

e) de anställda fick ett avgörande inflytande genom vetorätt över viktigare beslut,

Nr 145

Onsdagen den
14 maj 1980

Mineralförsörjning, m. m.

Onsdagen den
14 maj 1980

---

*Mineralförsörj-
ning, m. m.*

3. att till SSAB överföra den kraftförsörjning som vid bolagsbildningen ställdes utanför SSAB.

4. att SSAB skulle utvecklas enligt vad som anförts i motionen.

6. att de mindre handelsstålverken skulle samordnas och överföras till ett SSAB med utgångspunkter som anförts i motionen och att full sysselsättning skulle bibehållas vid varje företag.

7. att inom gruv- och stålsektorn skulle genomföras en samhällsägdd och styrd forskning och utveckling i enlighet med vad som anförts i motionen.

8. att utveckling av gruvteknik, processteknik och teknik för vidareförädling gjordes med sikte på bibehållet svenskt kunnande och med sikte på svenska leveranser till stålverken.

1979/80:1785 av Oswald Söderqvist (vpk) såvitt avsåg hemställa

3. att riksdagen uttalade att strukturomvandlingar i specialstålindustrin inte fick medföra nedläggning av verken i Söderfors eller Österby.

4. att riksdagen hos regeringen begärde förslag om att gruvan i Danne-mora skulle befrias från kravet på internrekrytering och

1979/80:1903 av Hans Lindblad (fp) såvitt nu var i fråga.

Utskottet hemställde

1. beträffande anslag avseende SSAB att riksdagen skulle

a) med bifall till propositionen 1979/80:100 bil. 17 punkten G 5 till Betalning av ränta och amortering på statens skulder till Statsföretag AB och ett nytt handelsstålbolag för budgetåret 1980/81 under fjortonde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 63 000 000 kr.,

b) med bifall till propositionen 1979/80:100 bil. 17 punkten G 6 till Lån till ett nytt handelsstålbolag för rekonstruktionsändamål för budgetåret 1980/81 under fjortonde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 300 000 000 kr.,

2. beträffande förstatligande av SSAB att riksdagen skulle avslå motionen 1979/80:1416 yrkandet B 1,

3. beträffande statlig aktiemajoritet i SSAB, m. m., att riksdagen skulle

a) avslå motionen 1979/80:970 yrkandet 3,

b) avslå motionen 1979/80:1449 yrkandet 3,

4. beträffande riktlinjer för en utvecklingsplan för SSAB att riksdagen skulle

a) avslå motionen 1979/80:970 yrkandet 1, motionen 1979/80:973, motionen 1979/80:974 i ifrågavarande del, motionen 1979/80:1414 samt motionen 1979/80:1416 yrkandet A, yrkandet B 3 i ifrågavarande del och yrkandet B 5,

b) avslå motionen 1979/80:1416 yrkandena B 2 a, B 2 b, B 2 d och B 2 e samt motionen 1979/80:1449 yrkandet 4,

5. beträffande uppförande av vissa anläggningar vid Plannja AB att riksdagen skulle avslå motionen 1979/80:970 yrkandet 2 och motionen 1979/80:974 i ifrågavarande del.

6. beträffande medelstillskott till Kopparbergs läns utvecklingsfond att riksdagen skulle avslå motionen 1979/80:711,

7. beträffande visst utredningsarbete avseende SSAB:s anläggningar i Grängesberg att riksdagen skulle

a) avslå motionen 1979/80:1025 yrkandet 3,

b) avslå motionen 1979/80:1416 yrkandet B 2 c och yrkandet B 4 i ifrågavarande del,

8. beträffande SSAB:s järnmalmsgruvor att riksdagen skulle

a) avslå motionen 1979/80:1416 yrkandet B 4 i ifrågavarande del,

b) avslå motionen 1979/80:1785 yrkandet 4,

9. beträffande samordning av handelsstålsindustrin att riksdagen skulle

a) avslå motionen 1979/80:970 yrkandet 4,

b) avslå motionen 1979/80:1449 yrkandet 6,

10. beträffande alternativa processer för råjärnstillverkning att riksdagen skulle

a) med anledning av motionen 1979/80:970 yrkandet 5 som sin mening ge regeringen till känna vad utskottet anfört,

b) avslå motionen 1979/80:974 i ifrågavarande del,

c) avslå motionen 1979/80:1416 yrkandet B 3 i ifrågavarande del,

d) avslå motionen 1979/80:1903 i ifrågavarande del.

11. beträffande planering för specialstålsindustrin att riksdagen skulle avslå motionen 1979/80:970 yrkandet 6 och motionen 1979/80:1400 yrkandet 1 i ifrågavarande del,

12. beträffande förbud mot nedläggning av vissa specialstålverk att riksdagen skulle avslå motionen 1979/80:1785 yrkandet 3,

13. beträffande åtgärder rörande specialstålverkens råjärnsförsörjning och stålindustrins skrotförsörjning att riksdagen med anledning av motionen 1979/80:970 yrkandena 8 och 9 som sin mening gav regeringen till känna vad utskottet anfört,

14. beträffande järn- och stålgljuteriindustrierna att riksdagen skulle avslå motionen 1979/80:970 yrkandet 10,

15. beträffande åtgärder för stål- och gruvindustrins framtida utveckling att riksdagen skulle avslå motionen 1979/80:1449 yrkandena 1, 2, 7 och 8.

Följande åtta reservationer hade avgivits av Ingvar Svanberg, Hugo Bengtsson, Nils Erik Wååg, Lilly Hansson, Thage Peterson, Lennart Pettersson och Rune Jonsson (alla s):

1. *beträffande statlig aktiemajoritet i SSAB, m. m.*, vari reservanterna ansett att utskottet under 3 bort hemställa

att riksdagen skulle

a) med bifall till motionen 1979/80:970 yrkandet 3 som sin mening ge regeringen till känna vad reservanterna anfört,

b) (= utskottet),

Onsdagen den
14 maj 1980

---

*Mineralförsörj-
ning, m. m.*

2. *beträffande riklinjer för en utvecklingsplan för SSAB*, vari reservanterna ansett att utskottet under 4 bort hemställa
att riksdagen skulle
  - a) med bifall till motionen 1979/80:970 yrkandet 1, med anledning av motionen 1979/80:973 samt med avslag på motionen 1979/80:974 i ifrågavarande del, motionen 1979/80:1414 och motionen 1979/80:1416 yrkandet A, yrkandet B 3 i ifrågavarande del och yrkandet B 5 som sin mening ge regeringen till känna vad reservanterna anfört,
  - b) (= utskottet),

3. *beträffande uppförande av vissa anläggningar vid Plannja AB*, vari reservanterna ansett att utskottet under 5 bort hemställa
att riksdagen med bifall till motionen 1979/80:970 yrkandet 2 och motionen 1979/80:974 i ifrågavarande del som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anfört,

4. *beträffande medelstillskott till Kopparbergs läns utvecklingsfond*, vari reservanterna ansett att utskottet under 6 bort hemställa
att riksdagen med anledning av motionen 1979/80:711 till Medelstillskott till utvecklingsfonden i Kopparbergs län för budgetåret 1980/81 under fjortonde huvudtiteln skulle anvisa ett reservationsanslag av 15 000 000 kr. och därvid som sin mening ge regeringen till känna vad reservanterna anfört,

5. *beträffande visst utredningsarbete avseende SSAB:s anläggningar i Grängesberg*, vari reservanterna ansett att utskottet under 7 bort hemställa
att riksdagen skulle
  - a) med bifall till motionen 1979/80:1025 yrkandet 3 som sin mening ge regeringen till känna vad reservanterna anfört,
  - b) (= utskottet),

6. *beträffande samordning av handelsstålsindustrin*, vari reservanterna ansett att utskottet under 9 bort hemställa
att riksdagen skulle
  - a) med bifall till motionen 1979/80:970 yrkandet 4 som sin mening ge regeringen till känna vad reservanterna anfört,
  - b) (= utskottet),

7. *beträffande planering för specialstålsindustrin*, vari reservanterna ansett att utskottet under 11 bort hemställa
att riksdagen med bifall till motionen 1979/80:970 yrkandet 6 och med anledning av motionen 1979/80:1400 yrkandet 1 i ifrågavarande del som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anfört,

8. *beträffande järn- och stålgljuteriindustrierna*, vari reservanterna ansett att utskottet under 14 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1979/80:970 yrkandet 10 som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anfört.

Nr 145

Onsdagen den
14 maj 1980

---

*Mineralförsörj-
ning, m. m.*

INGVAR SVANBERG (s):

Herr talman! De tre utskottsbetänkanden som vi nu skall behandla har ett så starkt inbördes sammanhang att det har visat sig lämpligt att diskutera dem i en följd. Det gäller vår politik beträffande mineralprospektering och liknande, vår politik på gruvområdet och ställningstaganden till vår stålindustri. Jag kommer att behandla de tre betänkandena i ett sammanhang.

I betänkandet 49 behandlas de för vårt land mycket viktiga frågorna om vår mineralförsörjning och vår planering för brytning av malmer och mineraler i framtiden. På detta område är det inte, som man kanske skulle kunna tro, väl beställt med järnlandet Sverige. Vår markkartering är urusel. Här behöver man omedelbart göra betydande insatser, inte minst från statens sida. Vi vet för litet om vad vår berggrund innehåller, och vi importerar mängder av metaller, trots att vi förmodligen har lönsamma förekomster av just de metallerna i vår berggrund. I stort sett vet vi att många av våra legeringsmetaller finns i vår berggrund, men någon planerad prospektering för att klarlägga deras omfattning finns inte. En vettig prospekterings- och malmletningsverksamhet liksom en bättre organisation inom minneralsektorn är nödvändig. De insatser som görs måste planeras bättre, och staten och de privata malmletarna måste samordna sin verksamhet, för att undvika dubbelarbete och splittring. Särskilt gäller detta storexploatörerna LKAB och Bolidenbolaget. Hemlighetsmakeriet omkring gjorda fynd får inte heller drivas alltför långt.

Att utskottets betänkande ändå i stort är enhälligt och de flesta motionerna avstyrkta beror ingalunda på att allt är bra på området och att regeringens proposition är tillfredsställande. Nej, enigheten har bara kunnat vinnas genom hänvisningar till mineralpolitiska utredningen, som lade fram sitt förslag häromdagen. I dess utredningsarbete behandlas de flesta av de problem som tas upp i motionerna. Utskottet har därför inte ansett det lämpligt att föregripa denna utredning. Vi förutsätter dock att dess betänkande blir föremål för en bred remissbehandling och även att regeringen så snart ske kan kommer till riksdagen med förslag i frågor som har behandlats i mineralpolitiska utredningen.

På ett par punkter har dock utskottsbehandlingen föranlett en reservation. Vi socialdemokrater reserverar oss och föreslår att riksdagen gör ett uttalande till regeringen om behovet av prospektering i anslutning till befintliga gruvor, särskilt de som är nedläggningshotade. Nämnden för statens gruvegendomar har framhållit behovet av denna speciella prospektering, såväl av kostnadsskäl som för att undersöka möjligheterna till ytterligare sysselsättning genom ny gruvbrytning när de gamla gruvorna eventuellt läggs ned. Behovet av bättre samordning mellan nämnden och

Onsdagen den
14 maj 1980

---

*Mineralförsörj-
ning, m. m.*

andra prospekteringsorganisationer, särskilt LKAB och Bolidenbolaget, framhölls också av nämnden, men industriministern kommenterar inte alls nämndens yrkanden på dessa punkter.

Samma synpunkter som nämnden för statens gruvegendomar anför framhålls även i den socialdemokratiska motionen 1025. Vi finner industriministerns bristande intresse för dessa frågor oroande och föreslår därför att riksdagen skall göra ett uttalande till regeringen om att de två nämnda åtgärderna är mycket angelägna.

I näringsutskottets betänkande nr 50 behandlas de delar av proposition 79 som hänför sig till LKAB, och därjämte behandlas ett stort antal motioner om svensk gruvindustri, som väckts antingen i anslutning till propositionen eller under den allmänna motionstiden.

I propositionen föreslås att LKAB via Statsföretag skall få ett medelstillskott på 640 miljoner, varav 440 miljoner är avsedda att utgöra ägartillskott för täckande av förlusterna under år 1979 och 200 miljoner skall tillföras bolaget för att öka dess eget kapital.

Förslaget om kapitaltillskott till LKAB för att täcka förlusterna för 1979 har inte föranlett några skiljaktiga meningar. Riksdagen beslöt ju redan våren 1979 att bevilja LKAB ett statligt lån på 1,1 miljarder för att täcka eventuella förluster under åren 1979–1981. Det uppdrogs åt regeringen att föreslå medelsanvisningarna i efterhand. Lånet skulle göra det möjligt för LKAB att planera sin utveckling på något längre sikt. Förslaget nu grundar sig på en framställning från LKAB om ett villkorligt lån på 440 miljoner för täckande av förlusterna 1979, men regeringen föreslår att förlusten täcks genom ägartillskott. Utskottet tillstyrker detta förslag.

Det är också angeläget att LKAB får möjlighet att planera och verkställa flera kostnadskrävande investeringar under de närmaste åren för att på nytt bli konkurrenskraftigt. Vi socialdemokrater föreslår i en reservation att eventuella förluster även under åren 1982 och 1983 skall kunna täckas av medel ur de 1,1 miljarderna. Malmkonjunkturen är just nu ganska tillfredsställande, men nya svårigheter kan förutses under de närmaste åren. LKAB har ett mycket stort ansvar för sysselsättningen i Norrbotten, och för att klara denna uppgift måste bolaget genom investeringar och planering bli i stånd att möta konkurrensen och försöka bibehålla sysselsättningen även vid en ny lågkonjunktur.

Vi framhåller i vår reservation att såväl sysselsättningsläget i Norrbotten som LKAB:s stora bidrag till statskassan under tidigare år torde utgöra tillräckliga skäl för en sådan medelsanvisning. De resterande 200 miljonerna i propositionen bör ses mot bakgrund av riksdagens beslut våren 1979 om medverkan till finansieringen av ett nytt kulsinterverk i Kiruna.

I propositionen framhålls att ett tillskott på 200 miljoner stärker LKAB:s förmåga att självt finansiera lämpliga framtidsinvesteringar. Mot bakgrund av att enbart kulsinterverket kostar över 400 miljoner ter sig uttalandet överoptimistiskt. Utskottet tillstyrker dock anslaget.

I den socialdemokratiska partimotionen 1025 yrkas att riksdagen skall uttala sig för att LKAB för nya mineralprojekt i sysselsättningssvaga

Onsdagen den
14 maj 1980

---

*Mineralförsörj-
ning, m. m.*

områden skall kunna påräkna fördelaktiga lån, som säkerhetsmässigt inte inkräktar på bolagets övriga läneutrymme. Tillskottet av ägarkapital skall ske i sådan utsträckning att soliditeten i bolaget inte försämras. Samma yrkande finns i motion 1443. Den socialdemokratiska reservationen följer upp de förslagen.

Genom den kris LKAB upplevt och genom de stora förluster bolaget haft de senaste åren saknar bolaget egna medel för att ta upp mineralprojekt i den omfattning som föranleds både av förekomsten av malmfyndigheter och av den mycket stora arbetslösheten i länet. Det måste vara vettigare att klara sysselsättningen genom utnyttjande av länets naturresurser än enbart genom beredskapsarbeten och tillfällig utbildning. Man ställer i länet mycket stora krav på LKAB i detta avseende, men då bolaget saknar egna medel, vänds kraven mot aktieägaren-staten, som tidigare fått stora vinstutdelningar.

De borgerliga ledamöterna finner visserligen att bolagets situation är besvärlig, men de anför statsfinansiella skäl för att inte vilja gå med på detta förslag. Att det statsfinansiella läget förhindrar oss att arbeta oss ur krisen vill jag gärna beteckna som en mycket underlig motivering, men resultatet av det borgerliga resonemanget blir ju det – vi har inte råd att arbeta, därför får vi göra något annat i stället.

Som mineralpolitiska utredningen påpekar torde brytning av flera kopparmalmer också bli aktuellt de närmaste åren. Bl. a. har man i Kiruna hittat en kopparmalm mycket nära järngruvorna. Då LKAB tidigare varit enbart inriktat på att bryta järnmalmer och Bolidenbolaget helt har ägnat sig åt sulfidmalmer, bör ett nära samarbete mellan dessa två stora malmföretag eftersträvas för att ett rationellt utnyttjande av resurserna skall ske. Det gäller såväl smältverk m. m. som en mängd andra saker. Vi socialdemokrater föreslår i en reservation att riksdagen uttalar att det är en angelägen uppgift för regeringen att medverka till utökat samarbete mellan dessa två företag, men de borgerliga finner uttalandet onödigt.

Men betänkandet behandlar inte bara LKAB. För ett år sedan beslöt riksdagen uttala att regeringen borde tillkalla en utredning för att granska den mellansvenska gruvindustrins läge och föreslå lämpliga åtgärder. Vi socialdemokrater i utskottet finner det anmärkningsvärt att någon utredning ännu inte tillsatts. Vi kräver nu i en reservation att så sker, eftersom det arbete som utförs av den mellansvenska gruvdelegationen inte kan anses vara tillräckligt, som de borgerliga påstår.

I en annan reservation föreslår vi socialdemokrater att riksdagen gör ett uttalande att regeringen aktivt bör medverka i försöken att finna en lämplig ägarkombination för forsknings- och processlaboratoriet i Stråssa. SSAB vill inte fortsätta ensamt med den verksamheten. Vi finner att värdet av detta laboratorium är mycket stort och att det bör bevaras till nytta för den malmhantering och den stålindustri vi har i Bergslagen, men även för Sverige i övrigt. Vi föreslår därför att regeringen skall gå in och medverka till att finna en ägarkombination som gör det möjligt att fortsätta detta arbete.

I allt väsentligt annat är utskottet enigt. Men jag vill ändå framhålla nödvändigheten av att den station för forskning i gruvbrytning i Kiruna som

Onsdagen den
14 maj 1980

---

*Mineralförsörj-
ning, m. m.*

riksdagen förra vären beslöt anslå 35 miljoner till verkligen kommer till stånd. Det har förekommit uppgifter i pressen att motsättningar mellan bolaget, dvs. LKAB, och forskningen skulle äventyra forskningsgruvans tillkomst. Utskottet vill betona att det skulle vara synnerligen uppseendeväckande om så blev fallet. Vi utgår från att förberedelsearbetet snart avslutas och verksamheten kommer till stånd.

Betänkandet nr 51 behandlar, förutom SSAB, också handelsstålsindustrin i övrigt samt järn- och stålgiuterierna och därtill tio motioner i de här ämnena.

SSAB, där staten äger 50 % av aktierna och Grängesbergsbolaget och Stora Kopparberg vardera 25 %, bildades 1978 genom en sammanslagning av NJA, Stora Kopparberg och Oxelösunds järnverk. De privata intressenterna har alltså 50 % av inflytandet i företaget, men staten svarar i stort sett ensam för alla investeringar i det här sammanhanget. Det är fråga om mycket stora investeringar på åtskilliga miljarder. Redan vid bildandet motsatte sig socialdemokraterna den här ordningen och föreslog att det skulle bli en omförhandling med de privata intressenterna, som vi ansåg otillbörligt gynnade. Sedan dess har vi - genom att bolaget tillförts ytterligare medel utöver vad som sades 1978 - yrkat på en omförhandling. Förhållandena är f. n. mycket uppseendeväckande. De privata intressenterna behåller sitt röstinflytande samtidigt som staten betalar fler och fler investeringar i bolaget.

Nu yrkas det i en socialdemokratisk partimotion, nr 970, att en omförhandling med de privata intressenterna måste komma till stånd och att därvid staten, t. ex. genom nyemission av aktier, skall erhålla aktiemajoriteten i bolaget. Vidare bör, säger vi, förhandlingarna syfta till att ytterligare vinstgivande egendom, bl. a. den kraftrörelse - vattenkraft framför allt - som tidigare hörde ihop med Grängesbergs och Stora Kopparbergs gruvor, överförs som apportegendom till SSAB. Den stannade nämligen kvar hos de privata ägarna när de sålde det övriga. Vi föreslår nu att den egendomen skall föras över till SSAB. Om så inte sker finner vi att proportionerna mellan rösträtt och medförd egendom i boet blir helt orimliga.

Utskottets borgerliga ledamöter finner den här ägar- och röstfördelningen vara helt i sin ordning. Ja, vem var det som trodde något annat? - Vi reserverar oss för bifall till motion 970.

På vären 1979 begärde riksdagen att en utvecklingsplan för SSAB skulle läggas fram för riksdagen. Någon sådan plan har ännu inte presenterats. I det åtgärdsprogram som aktualiserades vid årsskiftet 1979-1980 från SSAB finns avståndstaganden från innebörden i flera av de punkter som riksdagen beslöt om på vären 1979. I den socialdemokratiska motionen 970 yrkas att riksdagen skall göra ett uttalande till regeringen om att en sådan utvecklingsplan bör framläggas och därvid påpeka att vissa åtgärder som beslöts redan 1979 bör vidtas. Bl. a. förutsätts att flyttningen av rälsproduktionen från Domnarvet till Luleå, som SSAB föreslagit tidigare, kommer till stånd. Därvid bör nödvändiga investeringar göras i grovvalsverket i Luleå. Vidare föreslås att ett mediumvalsverk på högst 208 000 årston skall byggas i Luleå. I

en reservation vill vi socialdemokrater ta upp de här förslagen. Utskottsmajoriteten finner ingen anledning att göra något uttalande alls.

Frågan om uppförande av en profilerings- och distributionsanläggning samt kontor för SSAB:s dotterföretag Plannja i Luleå diskuterades också våren 1979. Sedan arbetsmarknadsutskottet angett att regeringen räknade med att vissa projekt skulle kunna utföras som beredskapsarbeten och att inga statliga medel alltså då behövde ställas till förfogande, föreslog näringsutskottet att man bara skulle konstatera att denna investering kunde tillgodoses genom beredskapsmedel. Ännu har dock ingenting skett i den frågan – man skyller ifrån sig på kompletterande utredningar. Det finns därför all anledning att, som föreslås i motion 970 och i flera andra motioner, av regeringen kräva att denna investering startar omgående, vilket vi också föreslår i en reservation.

I flera motioner yrkas att Dala Invest AB skall erhålla ytterligare medel för att söka skapa ny sysselsättning i stället för den som försvinner när metallurgin i Domnarvet läggs ned. I en reservation föreslår vi socialdemokrater att Dala Invest via utvecklingsfonden i Kopparberg tillförs sammanlagt 45 milj. kr. under tre år, alltså 15 milj. kr. per år. Detta belopp föreslås nu i första hand för budgetåret 1980/81. De borgerliga förlitar sig som vanligt till att vad far gör är alltid det rätta, dvs. regeringen kommer nog att hitta på någonting. Med det argumentet avstyrker man även detta förslag.

Riksdagen begärde 1979 bl. a. att regeringen genom mellansvenska gruvdelegationen skulle granska vissa projekt med anknytning till anläggningarna i Grängesberg. Där har heller inte hänt någonting ännu – inga åtgärder har föreslagits. I motion 1025 krävs att riksdagen skall göra ett uttalande till regeringen om att detta utvecklingsarbete snarast bör komma till stånd. I reservation nr 5 yrkar vi socialdemokrater att ett sådant uttalande görs. Skall fortsatt gruvbrytning i de mellansvenska gruvorna vara möjlig och export kunna ske måste dessa utredningar och investeringar komma till stånd.

Frågan om samordning av den svenska handelsstålsindustrin har varit aktuell i riksdagen ända sedan SSAB bildades, men de borgerliga regeringarna har inte åstadkommit något annat än oändliga diskussioner. Vi reseranter anser, liksom motionärerna i motion nr 970 m. fl., att statlig medverkan fordras för att en önskvärd samordning av svensk handelsstålsindustri skall komma till stånd. Vi föreslår därför att riksdagen hos regeringen uttalar sig för utarbetandet av en sådan plan med det snaraste.

Sak samma kan sägas vara förhållandet med specialstålsindustrin. Här har visserligen vissa resultat uppnåtts genom stöd från strukturdelegationen. Insatserna har dock skett ganska planlöst, och varje form av gemensam planering saknas. Vi reseranter, liksom motionärerna i motion nr 970, föreslår att riksdagen genom ett uttalande till regeringen kräver att en samordnad plan för specialstålsindustrin upprättas.

Hösten 1977 beslöt riksdagen om vissa tidsbegränsade åtgärder för att underlätta strukturomvandlingen inom bl. a. järn- och stålgiuteriindustrin.

Onsdagen den
14 maj 1980

---

*Mineralförsörj-
ning, m. m.*

Sedan dess har situationen flera gånger diskuterats. Vi reserverar konstanter i reservation nr 8 att den negativa utvecklingen på detta område har fortsatt. De tidsbegränsade åtgärderna hade inte någon nämnvärd effekt. Nu föreslår vi i reservationen att riksdagen begär att regeringen uppdrar åt industriverket att snarast utarbeta ett samlat program för järn- och stålgljuteriernas utveckling. Det bör ske i samråd med överstyrelsen för ekonomiskt försvar och naturligtvis i samråd med de anställda och företagen på detta område.

Herr talman! Med det anförda yrkar jag bifall till reservationen till betänkandet nr 49, till reservationerna 1-5 till betänkandet nr 50 och till reservationerna 1-8 till betänkandet nr 51.

PAUL LESTANDER (vpk):

Herr talman! Intresset för industrimineral ökar. Enligt mineralpolitiska utredningens delbetänkande Industrimineral. SOU 1977:75, har produktionsvärdet på industrimineralsektorn i världen efter 1950 haft en ökningstakt som väsentligt överstigit både metall- och energimineralsektorn. I absoluta tal har den snabba utvecklingen inneburit att värdet av den globala industrimineralproduktionen efter 1960 överstigit värdet av metallproduktionen.

I den internationella översikten gör utredningen en bedömning av nu kända brytvärda reserver av industrimineral. Utredningen uttalar här att för vissa mineraler, bl. a. flusspat, asbest och baryt, är de kända tillgångarna begränsade. Mera i förbigående förs också ett resonemang om i vilken utsträckning de kan ersättas med andra.

I delbetänkandet stöds tanken på mera aktiva insatser på industrimineralsektorn av flera skäl, dels för att få fram energisnåla material, dels för att industrimineralsektorn domineras av ett fåtal länder. Det senaste utgör i sig ett varningstecken. Störningar i tillförseln kan bli mycket besvärande vid uppkommande produktionsstörningar.

I avsnittet om de energisnåla materialen görs följande sammanfattning: Det går att med förhållandevis låg energiinsats framställa material baserat på industrimineral med hög tryck- och brotthållfasthet och stor värmetålighet som tänkbart kan ersätta mera energiintensiva metaller.

Herr talman! Sverige har ett stort importberoende av industrimineral. Kostnaderna för denna import belastar vår handelsbalans. Vi kunde med aktivare satsningar göra oss mindre beroende av import. Exploateringarna skulle också ge nödvändiga jobb.

I motion 563 har skälen för ökade satsningar sammanfattats. Jag vill särskilt peka på eftersläpningen i den geologiska karteringen. Utskottet medger att detta är ett angeläget behov men förordar ändå restriktivitet i anslagsgivningen.

Motion 708 tar upp frågan om att använda Statsföretags resurser för en småskalig gruvdrift i främst Norrbotten. Syftet är att dels uppnå sysselsättningseffekter, dels genom en samordningsinsats brytning – intensivare anrikningsutnyttjande få bättre ekonomi i gruvhanteringen. Motionen är en

klar markering av vpk:s syn att Statsföretag borde användas som ett offensivt instrument för en näringspolitik i folkflertalets intresse.

Herr talman! Jag yrkar bifall till motionerna 563 och 708.

Motion 721 tar upp frågan om verksamheten vid forskningsstationen för gruvbrytning. Ett samarbete mellan forskningsstationen och verkstäder i Västerbotten och Norrbotten förutsätts i Norrbottenpaketet. I skrivningarna fastställs inga politiska riktlinjer. Därmed ges inga garantier för att verksamheten blir till någon nytta för de berörda länen. Vpk menar att ett statligt patentägande vore ett sätt att skapa ett påtryckningsmedel mot gruvutrustningsindustrin.

Motion 565 handlar om ett industrimineralprojekt i Arjeplog. I motionen motiveras utförligt behovet av denna satsning. Det torde särskilt observeras att de miljöförstörande konsekvenserna av en fortsatt ökning av deponeringen av anrikningsavfall är mycket stora. Projektets karaktär av en bas för framtida industrisatsningar i Arjeplogs kommun skall också uppmärksammas.

Motion 1776 behandlar frågan om framställning av NPK-gödsel i Norrbotten. Motionen innehåller motiveringar som starkt understryker behovet. Befolkningsökningen i världen torde medföra att behovet av gödsling ökar drastiskt. Råvarorna i Norrbotten borde i ökad omfattning förädlas i Norrbotten.

Herr talman! Jag yrkar således bifall till motionerna 721, 565 och 1776.

BENGT SJÖNELL (c):

Herr talman! I den här debatten behandlas tre betydelsefulla betänkanden från näringsutskottet, nämligen nr 49, 50 och 51. Jag kan, för tids vinnande, omgående yrka bifall till näringsutskottets samtliga förslag. Jag kommer beträffande näringsutskottets betänkande 50 att ta upp ett par av reservationerna för närmare kommentarer. De övriga reservationerna kommer att behandlas av kolleger inom regeringspartiernas majoritet i utskottet.

Jag vill instämma i det utskottsordförande Ingvar Svanberg framhöll, nämligen att utskottet är enigt i det mesta som rör en rad av betydelsefulla och nödvändiga åtgärder i de här viktiga sammanhangen. På en del punkter har vi emellertid varit oeniga inom utskottet, och jag skall, som jag nyss sade, behandla ett par av reservationerna till utskottsbetänkandet 50.

Det jag först vill ta upp gäller den finansiella förstärkningen av LKAB. I propositionen föreslås ett belopp om 640 milj. kr. att tillfalla LKAB. Därav skall 440 miljoner tillföras företaget som ett ägartillskott, resten skall utgå för att förstärka det egna kapitalet. Detta är självfallet nödvändiga åtgärder för att förbättra och förstärka detta företags finansiella ställning. Här har emellertid socialdemokraterna anmält en annan uppfattning. De vill att tidigare anvisade medel, 1 100 milj. kr., skall tas i anspråk för att täcka även beräknade förluster, alltså omfatta även åren 1980 och 1981. Utskottsmajoriteten avvisar detta förslag från den socialdemokratiska sidan. Jag vill för min del också avvisa vad Ingvar Svanberg ville göra gällande, nämligen att utskottsmajoritetens ställningstagande på den här punkten – att statsfinan-

Onsdagen den
14 maj 1980

*Mineralförsörj-
ning, m. m.*

siella perspektiv måste vägas in – skulle innebära att man motsatte sig viljan att arbeta sig ur svårigheterna och problemen. Jag utgår från att industriministern, som just kom till kammaren, kommer att närmare utveckla de aspekterna. Utskottsmajoriteten har i olika sammanhang – jag kan som exempel nämna behandlingen av Kockums i varvssammanhang – fastslagit principen att man skall akta sig för att anvisa medel i förskott för beräknade förluster. Det innebär nämligen att ett mycket viktigt incitament för en företagsledning att försöka klara sig ur en kris med tillgängliga medel försvinner. Man hamnar i stället i en situation där man tänker: Det här klarar sig nog, vi får de här medlen så småningom. Får man inte de medlen i förskott måste pressen på företagsledningen bli desto större. Ändå förutsätter självfallet industriministern och regeringen att det i fortsättningen kan bli nödvändigt att inträda med finansiella åtgärder och finansiell hjälp. Det har också uttalats i propositionen. Men de statsfinansiella perspektiven har bl. a. den här bakgrunden. I övrigt är det självklart att man, när det gäller just dessa perspektiv, får lov att se den nuvarande ekonomiska situationen stint i vitögat och avväga sina åtgärder efter detta.

Herr talman! Reservation 4 gäller den mellansvenska gruvindustrin. Där vill de socialdemokratiska reservanterna att regeringen skall tillsätta den utredning som utskottet förordade och riksdagen beslutade om i fjol. Sommaren 1978 inrättade regeringen en delegation för samråd mellan de i Mellansverige verksamma gruvföretagen, de berörda samhällsorganen och arbetsmarknadens parter. De skulle alltså syssla med utredning och förslag i frågor som berörde den mellansvenska gruvindustrins förhållanden och dess utveckling. Den kallas för mellansvenska gruvdelegationen och har till uppgift att närmare studera möjligheterna till en på sikt lönsam verksamhet inom mellansvensk gruvindustri. Ordförande är statssekreteraren Robert Nilsson. Denna delegation arbetar för fullt och har även framlagt vissa delförslag. Man räknar med att delegationen sommaren 1980 kommer att lägga fram ytterligare en rapport om sitt arbete.

En annan mycket viktig faktor i sammanhanget är att frågor om den mellansvenska gruvindustrin berörs i det utredningsarbete som pågår inom SSAB rörande en utvecklingsplan. Det är klart att det är angeläget att man avvaktar de resultat som både den mellansvenska gruvdelegationen och SSAB:s utredningsapparat kan komma fram till. Det finns nämligen ett mycket klart samband däremellan.

Jag vill understryka det som jag sade tidigare och som även framgick av utskottsordförandens anförande, nämligen att utskottet i mycket stor utsträckning är enigt på många tunga och väsentliga punkter. Om det pågående arbetet inom dels mellansvenska gruvdelegationen, dels SSAB:s egen utredning utvisar att åtgärder behövs snabbt, kommer regeringen självfallet att förelägga riksdagen förslag i den riktningen. Detta är huvudmotivet till att utskottsmajoriteten inte har kunnat biträda de socialdemokratiska förslagen på de här punkterna.

Herr talman! Vad gäller mineralprocesslaboratoriet i Stråssa vill jag framhålla att utskottsmajoriteten ser detta laboratorium som en utomordent-

ligt värdefull tillgång för Bergslagens gruvnäring och för den metallurgiska industrin. Men utskottsmajoriteten kan inte finna att diskussionen om formerna för laboratoriets verksamhet i framtiden på något sätt skulle underlättas genom att riksdagen gjorde ett sådant uttalande som man begärt i de socialdemokratiska motionerna. Snarare skulle det försvåra möjligheterna till ett positivt resultat. Utskottets grundinställning är alltså att man ser positivt på och har en enig uppfattning om laboratoriet. Det förs diskussioner mellan SSAB och tänkbara samarbetspartner, och det brukar inte vara vanligt att riksdagen lägger sig i sådana diskussioner, utan de bör få slutföras. Projekt av den här typen faller dessutom inom ramen för det samråd som äger rum inom den mellansvenska gruvdelegationen. Det finns anledning avvakta de diskussioner som förs på dessa båda håll. Mot denna bakgrund har utskottet avstyrkt de här två socialdemokratiska motionsyrkandena.

Herr talman! Med detta har jag behandlat de reservationer som jag åtagit mig att behandla, och jag avslutar med att än en gång yrka bifall till näringsutskottets hemställan i dess betänkanden nr 49, 50 och 51.

INGVAR SVANBERG (s) replik:

Herr talman! Jag skall framför allt ta upp en av de invändningar som Bengt Sjönell gjorde mot de socialdemokratiska reservationerna. Det gäller detta att jag råkade säga att man från statsfinansiell synpunkt inte anser sig ha råd att arbeta.

Riksdagen fattade ett beslut förra året med den innebörden att LKAB kan räkna med att inom ramen för 1 100 milj. kr. ha möjlighet att få sina förluster täckta. Riksdagen fattade detta beslut för att bolaget skulle kunna planera i ett litet längre perspektiv och inte helt vara upptaget med att klara årets lönsamhet. Vi föreslår att detta belopp också skall få användas 1982 och 1983, och det gör vi därför att bolaget är inne i en period där man måste omstrukturera mycket starkt och göra nya investeringar för att kunna uppträda på världsmarknaden. Då anser vi att det borde vara självklart att bolaget får utnyttja den här garantin, om den behövs även sett på litet längre sikt.

Sedan har vi föreslagit att riksdagen uttalar att LKAB för gruvprojekt i sysselsättningssvaga områden med stora problem skall kunna påräkna förmånliga lån, så att bolaget får möjlighet att starta brytning där. Det finns i Norrbotten flera malm- och mineralfyndigheter som är mycket betydelsefulla och där brytning borde komma till stånd därför att den skulle ge sysselsättning i bygder där förhållandena är mycket svåra. Men det går man helt förbi. Man säger att det statsfinansiella läget gör att vi inte kan satsa pengar på det. Man säger alltså: Vi har så dåliga finanser att vi inte har råd att arbeta oss ur krisen.

Det är riktigt att vi har dåliga finanser. Jag håller med om att vi måste skära ned utgifterna. Men områden där vi inte skall skära ned utgifterna är de som skapar arbete och sysselsättning. Det finns ingen annan väg att komma ur den ekonomiska situation vi har i dag än att ge människor jobb och på det sättet öka vår nationalprodukt. Därför tycker jag det är lustigt att man anför

Onsdagen den
14 maj 1980

---

*Mineralförsörj-
ning, m. m.*

statsfinansiella skäl mot projekt, som skulle göra det möjligt att skapa vettigt arbete i stället för tillfälliga beredskapsarbeten – de här människorna måste ju ändå försörjas på något sätt! Den motiveringen, Bengt Sjönell, är alltså inte riktigt hållbar. Om man tar allvarligt på det här problemet inser man att man måste ge LKAB en puff att göra sitt bästa för att skapa ny sysselsättning.

När det gäller Stråssa vill jag bara säga att vi har en annan inställning. Det är nämligen viktigt vem som blir meddelägare till SSAB. Det skall vara ett seriöst företag som går samman med SSAB och på det sättet får laboratoriet att utvecklas i fortsättningen.

BENGT SJÖNELL (c) replik:

Herr talman! Vi befinner oss - som debatt efter debatt här i kammaren utvisat - i ett utomordentligt besvärligt statsfinansiellt läge. Alla krafter måste spännas - vilket också sker - för att vi så småningom med enorma svårigheter och enorma insatser skall kunna arbeta oss ur detta läge. Därför måste man - för att använda ett populärt ord - göra en övergripande bedömning av de insatser som skall göras på olika samhällsområden.

Det är klart att LKAB är utomordentligt angeläget, framför allt därför att det har sådan betydelse för Norrbotten. Men även i det sammanhanget måste man göra vissa avvägningar för att komma rätt. Man kan anföra det argument som Ingvar Svanberg använder, och det görs ju också i stor utsträckning i alla tänkbara ömmande sammanhang. Man säger: Visserligen är vi med på att vi skall spara och att vi skall försöka arbeta oss ur den här statsfinansiella krisen, men just det här området måste ändå prioriteras framför allting annat.

Jag skulle vilja prioritera LKAB och Norrbotten framför precis allting annat - så angeläget är detta. Men om det inte kan ske just för tillfället vill jag understryka att det inte finns något som talar för att regeringen eller utskottsmajoriteten skulle ha för avsikt att minska bevakningen av LKAB:s framtidsutveckling och framtidsmöjligheter. Allteftersom behoven uppstår och allteftersom utredningar blir klara som visar vilka åtgärder som måste sättas in kommer angelägna investeringar självfallet att kunna göras och erforderliga medel härför ställas till förfogande.

När det gäller Stråssa vill jag säga att jag delar Ingvar Svanbergs uppfattning att det självfallet måste bli fråga om en seriös partner, och det tror jag också att de som förhandlar är inställda på och tar ansvar för att det blir.

INGVAR SVANBERG (s) replik:

Herr talman! Det är en väldigt stor skillnad. Bengt Sjönell, mellan dessa båda synsätt. Å ena sidan skulle man säga att om LKAB lägger fram förslag som är vettiga, så kommer regeringen naturligtvis att godta dem. Å andra sidan skulle riksdagen uttala att LKAB skall göra sitt yttersta för att skapa ny sysselsättning och att vi, om man åstadkommer vettiga förslag, kommer att behandla dem seriöst och skaffa fram pengar. Som LKAB nu har det kommer man, om man inte får en särskild puff, att säga: Vi har inte råd - vi är

helt upptagna med att klara lönsamheten för i år. Vad som däremot behövs är ett uttalande från riksdagen att man är beredd att hjälpa till om LKAB lägger på ett extra kol. LKAB måste få känna uppskattning för det man uträttar. Märkvärdigare än så är det inte.

Jag tror inte alls att Bengt Sjönell är ute efter att ödelägga LKAB. Men försök ge LKAB den puff som behövs i stället för att säga att om ni uträttar något så kanske vi hjälper er.

BENGT SJÖNELL (c) replik:

Herr talman! Ingvar Svanbergs och min grunduppfattning är densamma när det gäller insatserna för LKAB och Norrbotten. Där finns inga nyansskillnader. Vi har kanske olika uppfattningar om medlen och metoderna kortsiktigt, men om vad som långsiktigt behöver göras är vi överens.

Jag vill avslutningsvis upprepa vad jag sade i mitt första anförande, nämligen att man måste hålla på principen att inte i förväg gå in i ett företag, vilket företag det än vara månne, och täcka in presumtiva förluster. Då får inte företagsledningen den nödvändiga pressen på sig att vidta åtgärder och sätta in de medel man har till sitt förfogande – att göra sitt yttersta och kanske något därutöver. Det är nämligen tvunget i sammanhanget. Det är det ena skälet till det statsfinansiella resonemang som vi för.

Jag vill än en gång understryka – och det är det andra skälet – att regeringen inte kommer att tveka ens en sekund när det gäller att ställa medel till förfogande för erforderliga investeringar. Jag tror att industriministern, som snart kommer upp i talarstolen, har för avsikt att utveckla detta tema närmare.

KARL BJÖRZÉN (m):

Herr talman! Jag skall beröra ytterligare några reservationer och en del av de punkter som Ingvar Svanberg tog upp i sitt anförande.

Beträffande näringsutskottets betänkande nr 49, som handlar om mineralfrågorna, sade Ingvar Svanberg att situationen på prospekteringsområdet var urusel. Nu är prospekteringsarbete något som sker på mycket lång sikt. När alltså Ingvar Svanberg säger att situationen är urusel, så är det ett ganska dåligt betyg över de tidigare insatserna, dvs. de som gjordes under den socialdemokratiska regeringstiden. Ingvar Svanberg har ju under många år kunnat ta del av vad som har hänt på detta område.

Nu tror jag inte att det är så illa ställt som Ingvar Svanberg säger. Insatserna har faktiskt ökat sedan vi fick en borgerlig regering. Naturligtvis finns det ändå mycket att göra, och vi är överens om att ytterligare insatser behöver sättas in.

Ingvar Svanberg nämnde att mineralpolitiska utredningen har behandlat alla motionsyrkandena i näringsutskottets betänkande nr 49. Utskottet har varit överens om att avvakta utredningens slutbehandling och remissbehandlingen. Det har utgjort ett tillräckligt skäl för att avvisa motionsyrkandena. På en punkt har man emellertid inte följt den linjen, nämligen när det gäller

den reservation som är fogad till betänkandet. Faktum är att det i den aktuella frågan inte föreligger några större meningsmotsättningar. Regering och utskottsmajoritet har i ord och handling visat att man så att säga drar åt samma håll som motionärerna. Jag tycker därför att Ingvar Svanberg här slår in öppna dörrar och att reservationen är onödig.

När det gäller näringsutskottets betänkande nr 50 har Bengt Sjönell behandlat frågan om medel till LKAB, men i sitt anförande berörde han huvudsakligen reservation 1 om täckande av framtida förluster. Han uppehöll sig också en hel del vid reservation 2 om medel till LKAB för nya mineralprojekt i sysselsättningssvaga områden. Ingvar Svanberg talar mest om Norrbotten och tänker kanske bara på den landsändan. Men sysselsättningssvaga områden finns på många andra håll i landet, vilket vi bör komma ihåg i sammanhanget.

Utskottsmajoriteten har på vanlig kanslisvenska skrivit att frågor om statligt stöd till sådana investeringar emellertid får prövas av statsmakterna när konkreta planer föreligger. På vanligt talspråk skulle man kunna säga att det är ett ganska äventyrligt sätt att hantera skattebetalarnas pengar på som socialdemokraterna föreslår i reservation 2. Det innebär ju att LKAB för mineralprojekt inom sysselsättningssvaga områden skulle få fria händer att agera praktiskt taget hur som helst. Jag undrar vad förre finansministern Gunnar Sträng skulle ha sagt på den socialdemokratiska regeringens tid, om Ingvar Svanberg då hade föreslagit att någon skulle få agera så fritt och använda skattebetalarnas pengar på det sättet. Vi tycker att projektet självfallet måste presenteras, innan man tar ställning till finansieringen.

Inte heller beträffande samverkan mellan LKAB och Bolidenkongcernen råder några delade meningar. Vi anser att socialdemokraterna även på den punkten slår in öppna dörrar. Alla har uttalat den uppfattningen att det är önskvärt med ett sådant samarbete. Utskottsmajoriteten anser det självklart att de båda företagen själva bäst kan bedöma sina samverkansmöjligheter. Även här kan vi hänvisa till mineralpolitiska utredningen, som också behandlar samverkansfrågan.

När det gäller näringsutskottets betänkande nr 51 om stälfrågor vill jag först ta upp det socialdemokratiska kravet på statlig aktiemajoritet i SSAB. Det är en följetong, ett förslag som återkommer år efter år. Vi tycker det är litet underligt att socialdemokraterna fortsätter att driva den frågan. Man har biträtt det avtal som ligger till grund för bolagsbildningen, och då måste man väl också uppfylla avtalets anda och mening i fortsättningen. Det är litet blåögt att tro att sådana här förhandlingar skulle kunna leda till de äsyftade resultaten.

Bakom detta förslag, som nu återkommer, ligger i år någonting nytt, nämligen vad som hände vid förra årets riksdagsbehandling, då ytterligare statliga medel tillskötts för en tidigareläggning av investeringar. Nu anser socialdemokraterna att detta skulle motivera ändrad fördelning av aktierna i SSAB. Men när detta förslag behandlades i riksdagen förra året hade socialdemokraterna inte något sådant yrkande eller någon reservation på den punkten. Utskottsmajoriteten förnekar nu att det ligger tillräckliga skäl

Onsdagen den
14 maj 1980

---

*Mineralförsörj-
ning, m. m.*

bakom yrkandet för att det skall ha någon slagkraft.

Uppförandet av vissa anläggningar vid Plannja tas upp i reservation 3. Industriministern har i ett interpellationssvar redovisat att det behövs ett kompletterande utredningsarbete. Det är alltså en uppgift från SSAB. Innan företaget är färdigt med sina förberedelser, kan man inte begära att arbeten skall startas såsom beredskapsarbeten. Eftersom industriministern finns här i kammaren, kanske han kan svara på den punkten.

När det gäller reservation 7 om planering för specialstålsindustrin skulle jag i förbigående vilja nämna också reservation 6 om samordning av handelsstålsindustrin. Jag vill påpeka sammanhanget. Gränserna mellan specialstålsindustrin och handelsstålsindustrin suddas alltmer ut, så att tiden snart är mogen för att inte längre göra denna åtskillnad.

Jag vill även peka på att vi i utskottet har varit överens på väsentliga punkter när det gäller försörjningen med råjärn och skrot. Bakom detta ligger uppfattningen att staten i och med bildandet av SSAB har ett ansvar, som även industriministern har varit angelägen att framhålla i olika sammanhang.

Därför måste en beredskap finnas för åtgärder även från statens sida. Men i planeringsfrågorna föreligger det en betydande skillnad mellan den socialdemokratiska synen och den som utskottsmajoriteten har. Beträffande specialstålet började socialdemokraterna med att föreslå ett strukturprogram. Det växte ut till omfattande programförslag. Det skall vara sysselsättningsplan och det skall vara den ena planen efter den andra. Vi tror inte att man löser problemen på det sättet. Det verkar som om man på socialdemokratiskt håll hade en övertro på central statlig planering.

Vad slutligen beträffar reservation 8 gäller egentligen samma sak. Vi vet att det finns en överkapacitet som måste reduceras. Man underlättar inte det på något sätt genom att kräva att regeringen skall utarbeta ett samlat program. Alla vet att det kommer att ske en fortsatt strukturrationalisering och att den drabbar en del av de mindre gjuterierna. Det är ofrånkomligt, och resultatet kommer att bli detsamma även om man utarbetar ett sådant program.

INGVAR SVANBERG (s) replik:

Herr talman! Nej, Karl Björzén, jag sade inte att prospekteringsverksamheten är urusel. Jag sade att vår markkartering är urusel. Geologerna kallar den för medeltida, och det är ännu värre än att säga att den är urusel. Vi måste få en bättre berggrundskarta här i landet. SGU måste få i uppdrag att göra en sådan och få pengar till det arbetet.

Att man skulle lova LKAB att få pengar till startande av nya gruvor osv. i sysselsättningssvaga områden tycker Karl Björzén är väldigt lustigt. Det är ett äventyrligt sätt att använda pengarna, säger han, för naturligtvis måste projekten prövas. Ja, vem har föreslagit något annat?

Vi vill att man skall säga till LKAB: Om ni får fram projekt som är vettiga, lägg då ner extra verksamhet på dem och försök att ta upp gruvbrytning, så är vi beredda att backa upp er med pengar. Varenda människa i det här landet

Onsdagen den
14 maj 1980

---

*Mineralförsörj-
ning, m. m.*

vet att LKAB har inga medel för det i dag och inte inom åtskilliga år framöver.

Karl Björzén säger att jag tänker mest på Norrbotten. Jag undrar om jag i min verksamhet i näringsutskottet har tänkt mest på Norrbotten. Karl Björzén har kanske lagt märke till att väldigt många frågor har med Norrbotten att göra, men det beror på den usla näringspolitiska situation som råder där. Det är någonting helt annat.

Sedan säger han: Vad skulle Gunnar Sträng ha sagt om det här förslaget hade lagts fram på hans tid? Gunnar Sträng har deltagit aktivt i utarbetandet av de motioner som vi har väckt i det här sammanhanget, och han hade säkert inte gjort något annat än vad vi nu föreslår, om han suttit som finansminister.

Här är det ju inte fråga om att ge pengar till LKAB och säga: Var så god, gör någonting för det här beloppet! Nej, vi har sagt: Vi lovar att om ni kommer med vettiga och bra förslag så skall vi backa upp er med pengar, eftersom ni inte har några själva.

Det är sysselsättning vi vill ha fram. Sysselsättningssvaga områden finns på många håll, men det är inte överallt i landet som besvärigheterna på sysselsättningsområdet kan klaras med gruvor. Det är den lilla skillnaden som gör att man talar om Norrbotten och Bergslagen och inte så mycket om andra områden.

LKAB och Boliden skall samarbeta, och hur det skall gå till vet väl företagen bäst själva, säger Karl Björzén vidare. Ja, det är litet blåögt att tro på den filosofi som Karl Björzén och hans parti företräder. Titta på hur det har gått till inom den svenska skogsindustrin under de senaste 25 åren. Där om någonstans visar det sig väl att privatkapitalistiska företag som konkurrerar ingalunda ser till det gemensamma bästa, utan varje bolag slåss för sig. Vi har fått en överetablering på området, banker har engagerat sig, och det har satsats fel väldigt mycket i skogsindustrin. Nu säger han att när det gäller gruvor, mineraler och sådant vet dessa bolag allra bäst själva. Han säger också att jag bör diskutera Plannja med industriministern. Ja, gärna det! Jag vet att han kan den frågan bättre än Karl Björzén, som tycktes vara helt okunnig om vad det rör sig om.

KARL BJÖRZÉN (m) replik:

Herr talman! Det var tydligen berggrundskarteringen som var urusel, så jag hörde antagligen fel på den punkten. Jag delar Ingvar Svanbergs uppfattning att mycket mer behöver göras på berggrundskarteringens område. Men även där gäller att ansvaret för nuvarande situation i hög grad faller tillbaka till den socialdemokratiska regeringstiden.

Det är helt självklart att LKAB liksom andra företag och myndigheter har möjlighet att komma till statsmakterna med förslag på olika projekt och be om finansieringsbistånd. Men det är inte det denna reservation handlar om, utan det är att riksdagen i förväg skall göra utfästelser att betala eventuella förluster och återställa soliditeten.

När det gäller frågan om samarbetet mellan Boliden och LKAB säger

Ingvar Svanberg att det är blöött att tro på något sådant samarbete. Jag tycker nog att det är minst lika blöött att tro att det är någon vits med tvångsäktenskap. Det är ändå bara genom samförstånd som ett samarbete kan uppnås – det kan inte beordras fram. Man kan inte göra annat än att uttala sig positivt för ett samarbete – och det har man gjort såväl från regeringens som från utskottsmajoritetens och reservanternas sida. Det finns alltså inga delade meningar i den frågan.

INGVAR SVANBERG (s) replik:

Herr talman! Visst kan LKAB precis som alla andra företag komma till regeringen och be om hjälp om de får det besvärligt, säger Karl Björzén. Jag tror inte att regeringen – i varje fall inte industriministern – kan se det på riktigt samma sätt. LKAB är något speciellt – det är ett bolag som staten som hundraprocentig aktieägare har ansvaret för. Dessutom ligger bolaget i ett område som regeringen har mycket bekymmer med att skapa sysselsättning i. Det är det område i landet där det är svårast. Jag tycker inte att man skall göra det så enkelt för sig som att säga att LKAB är jämförbart med alla andra bolag. Det finns ett särskilt ansvar för de människor som LKAB skall ge sysselsättning åt.

Sedan talar Karl Björzén om att jag är ute efter central planering när det gäller samarbete mellan Boliden och LKAB. Då vill jag säga att ni inte skall förläsa er på era egna dumma skrifter från valrörelsen. Vad är central planering? Ni talar om det som om det vore något slags statsbyråkrati. Vad jag begär är att regeringen skall initiera ett bättre förhållande mellan dessa företag så att de tillsammans skall planera detta. Det innebär icke statlig, central planering. Staten skall inte gå in och göra detta åt dem, men eftersom staten är ägare till ett av bolagen bör staten ha ett ansvar – så enkelt är det. Stå inte på bakhasorna så fort man säger "planering"! Det är tydligen ett väldigt fult ord i moderata sammanhang. Jag tycker det är ett vettigt ord.

KARL BJÖRZÉN (m) replik:

Herr talman! Beträffande reservation 2 i betänkandet 50 om pengar till LKAB för speciella mineralprojekt, så vidhåller jag att det är ett lättsinnigt sätt att använda skattebetalarnas pengar på om man i förväg utlovar att ge gynnsamma lån och förlusttäckning för sådana projekt innan man har sett vad projekten innehåller.

Jag vill framhålla att det finns andra brister i förslaget. Man har t. ex. inte tänkt på att det ofta finns gruvägare eller jordägare som är intressenter när det gäller mineralfyndigheter. Det är då inte alls självklart att en annan gruvägare, som LKAB eller ett annat företag, skall speciellt gynnas vid exploateringen av fyndighet.

Industriministern NILS ÅSLING:

Herr talman! Inledningsvis vill jag notera den grundläggande enighet som utskottsbetänkandena visar. Det är lovande att det inom utskottet i allt väsentligt i de frågor som behandlas i dag finns en överensstämmelse i

Onsdagen den
14 maj 1980

---

*Mineralförsörj-
ning, m. m.*

värderingarna av situationen för t. ex. stålindustrin.

Om vi ser till den internationella utvecklingen kan vi notera att det har varit låg lönsamhet och i många fall betydande förluster som har karakteriserat storindustrins utveckling alltsedan 1974. Behovet av genomgripande strukturomvandling har varit och är uppenbart i många länder.

En analys av kapacitetsutvecklingen inom stålindustrin visar att anpassningen till en stagnerande stålmarknad är en svår process. Detta är något som gäller för alla industriländer, som har stora problem när det gäller att snabbt få en anpassning till marknaden.

Ett scenario över utvecklingen under 1980-talets första hälft skulle sannolikt visa att kapaciteten i industriländerna består eller ökar svagt. Inom EG-området inträffar en viss kapacitetsminskning i takt med att rationaliseringar genomförs. I vissa andra länder i Europa kommer kapacitetsutbyggnader att ske. I Japan och USA bibehålls i stort sett den nuvarande kapaciteten. Statshandelsländerna och utvecklingsländerna kommer att öka sin kapacitet relativt snabbt. En ökande andel av världens stålproduktion kommer att säljas på den internationella marknaden, och där framträder USA som den stora nettoimportören, medan Japan och EG-länderna är de största exportörerna av stålprodukter. Utvecklingsländernas ökade behov av stål leder till att de tar en ökande andel av världshandeln på stålområdet.

Om man begränsar perspektivet till Sverige kan man konstatera att 1979 trots allt var ett relativt bra stålår, även om lönsamhetsnivån var lägre än inom andra industrisektorer. Ett fullföljande av pågående omstruktureringsarbete bör emellertid kunna innebära att 1980 blir ett någorlunda hyggligt år för den svenska stålindustrin, även om stål efterfrågan i Sverige väntas öka obetydligt, uppskattningsvis med 1 à 2 %.

Exporten har hittills hållits väl uppe under första delen av detta år. Det har resulterat i att råstålsproduktionen under första tertialet i år ökade med 8 % jämfört med motsvarande period föregående år.

Den här bilden varierar självfallet för olika sektorer i branschen. Ser man på utvecklingen inom specialstålsindustrin kan man notera att strukturdelegationens arbete under 1978 och 1979 har varit relativt framgångsrikt. Inom ramen för en låne- och garantiram på 1,3 miljarder kronor har man medverkat till en fortgående strukturomvandling. Det omfattande investerings- och omstruktureringsarbete inom specialstålsindustrin som initierades genom strukturdelegationen pågår alltjämt. Det ankommer naturligtvis nu på företagsledningarna och på de anställda att gemensamt arbeta för en på sikt lönsam och stabil specialstålsindustri i Sverige. Även om lönsamhetsnivån för denna industrisektor fortfarande är för låg, får svensk specialstålsindustri ändå anses ha kvar sitt försprång internationellt sett. Jag tror att man kan konstatera att svenska specialstålsföretag firar betydande framgångar inte minst genom sin marknadsföring. Som ett komplement till den omfattande investeringsverksamhet som f. n. pågår i Sverige måste specialstålsföretagen nu ytterligare utveckla sina produkter och anpassa dem efter den internationella marknadens villkor – det är ett bestämt krav som måste ställas om man skall kunna hävda sig i framtiden.

Inom handelsstålssektorn har relationerna mellan SSAB och de mindre handelsstålverken befunnit sig i förgrunden för intresset. Statsmakterna har uppställt två mål för utvecklingen inom handelsstålsindustrin i Sverige. Det ena är att SSAB genom strukturförändringar skall uppnå lönsamhet efter den angivna rekonstruktionsperioden. Det andra är att de åtgärder som SSAB vidtar som ett led i sin strukturomvandling inte får utformas så att de leder till väsentliga svårigheter för de mindre verken. Det statliga engagemanget inom handelsstålsindustrin i form av SSAB får därför inte medföra att mindre handelsstålverk slås ut och problemen sålunda flyttas från en ort till en annan.

Marknaden för handelsstålsprodukter kännetecknas f. n. av, som jag inledningsvis sade, en betydande överkapacitet. Det gäller internationellt och även nationellt. Därför finns det naturligtvis vissa svårigheter att förena de två mål som statsmakterna har uppställt för sitt engagemang i branschen.

När det gäller stålindustrins försörjning med råjärn, som har behandlats tidigare i debatten, och förbrukningen av malm och skrot vill jag understryka hur väsentligt det är att fördelningen av en strategisk råvara som just skrot till de svenska stålföretagen sker på ett för alla parter acceptabelt sätt. Jag har därför med tillfredsställelse noterat att diskussioner mellan företrädare för stålindustrin i Sverige har inletts om hur situationen på skrotmarknaden skall bemästras. Det är ett angeläget krav att branschen tar itu med sina interna relationer i detta avseende. De föreliggande prognoserna när det gäller skrotbehovet för den svenska stålindustrin pekar på att det kan uppstå en betydande brist under de närmaste åren. Prognoser av detta slag är självfallet mycket osäkra, men oberoende av om den förväntade bristen uppgår till 500 000, 600 000 eller 700 000 ton kan man ifrågasätta om en import av skrot av denna storleksordning verkligen kan komma till stånd. Kvantiteten är betänkligen redan från den synpunkten att hamnresurserna i vårt land kommer att utsättas för stora påfrestningar. Vidare finns det naturligtvis anledning att i sammanhanget fråga sig om en så stor kvantitet går att uppbringa i de kvaliteter som är aktuella. Under en högkonjunktur och även i en någorlunda normal situation är antalet länder som tillåter export av skrot mycket begränsat.

Med stigande energipriser och ökad energibrist kommer det att bli allt angelägnare för alla länder att behålla skrotråvaran, som ju i sig innehåller betydande energimängder. Man kan därför vänta sig att starka krafter kommer att sättas i rörelse för att begränsa exporten från de länder som i dag är stora exportörer. Härtill kommer att den internationella efterfrågan på skrot från länder med en expanderande stålindustri naturligtvis ökar. Knapphet på kapital och tekniskt kunnande i framför allt länder under utveckling gör det naturligt att en stålindustri byggs upp på skrottillgångar och inte på malmtillgångar, som skulle innebära en lång och dyrbar procedur. Det måste därför vara en angelägen uppgift att försöka anpassa den svenska stålindustrins skrotbehov till i huvudsak det skrot som finns inom landet. Från metallurgisk synpunkt kan man tänka sig flera olika alternativ, som vart

för sig eller sammantagna minskar eller eliminerar de stora gap mellan tillgång och efterfrågan på skrot som förutses.

Det är alltså min förhoppning att de företag inom stålindustrin som närmast berörs av skrotförsörjningsproblemet kan finna en lösning som av alla parter uppfattas som acceptabel. Jag vill än en gång understryka att branschen här har ett kollektivt ansvar.

En annan fråga som har kommit i fokus för intresset – både i Sverige och utomlands, och som flera gånger har debatterats här i kammaren – är möjligheten att utveckla nya metoder att framställa råjärn. Dessa metoder, de s. k. smältreduktionsprocesserna, skulle göra det möjligt att använda billigare råvaror och skulle dessutom vara energisnålare än dagens processer. Vidare skulle metoderna kunna bli ekonomiskt användbara i mindre skala än vad som gäller för den konventionella masugnsprocessen. Glädjande nog har vi flera konkurrerande utvecklingsprojekt i gång här i Sverige, vilket inte utan anledning kan tas som ett tecken på den höga tekniska nivån inom branschen.

Industrifonden bereder nu de här frågorna. De undersökningar som görs i fondens regi får visa i vilken utsträckning det är berättigat att vidareutveckla dessa metoder. Om de hittillsvarande försöksresultaten står sig i en större anläggning, kommer sänkta tillverkningskostnader att göra metoderna mycket intressanta både för svenska och för utländska företag. Den framtida användningen av nya råjärnsprocesser skulle också bidra till att skapa balans på den svenska råvarumarknaden för stålindustrin genom att skrotbehovet skulle kunna minskas.

Som alltid i sådana här fall ligger det naturligtvis betydande kommersiella risker i att utveckla nya industriella metoder. Det kan därför vara rimligt med ett visst statligt stöd till utvecklingen av dessa – därav industrifondens engagemang i frågan. I huvudsak anser jag dock att risktagandet och möjligheterna, om försöksanläggningarna utfaller väl, bör ligga kvar i företagens händer. Utveckling av metoder för framställning av råjärn i mindre skala skulle också kunna innebära förbättrade möjligheter för den mellansvenska gruvindustrin att även i fortsättningen finna avsättning för sina produkter. Det är givetvis viktigt att utvecklingsarbetet kan bedrivas snabbt, så att det försprång som Sverige kan ha på det här området kan leda till fördelar för vår stålindustri också internationellt.

Det har under debatten ställts en fråga som gäller utvecklingsarbetet vid Stråssalaboratoriet. I det sammanhanget vill jag nämna att SSAB hos regeringen har ansökt om att få 18 1/2 miljoner anvisade i form av ett rekonstruktionslån avsett att möjliggöra en fortsatt verksamhet när det gäller järnsvamp. Det gäller också byggandet av en mekanisk ugn som är av väsentlig betydelse för laboratoriets fortsatta arbete. I denna ansökan har SSAB också meddelat att Boliden har option på att få överta 50–75 % av aktierna i mineralprocesslaboratoriet.

Eftersom de strukturella förändringarna inom stålindustrin har stark förmåga att slå igenom på råvarubehovet, bl. a. när det gäller skrot, är det i det här sammanhanget lämpligt att jag något berör hur en förändrad

produktionsstruktur skulle påverka prognoserna på bl. a. skrotbehovet. En minskad martinstålproduktion till förmån för en ökad produktion av elektrostål minskar behovet av råjärn och ökar behovet av skrot. Ny teknik i avseende på kylning av konvertercharger gör det möjligt att ta i anspråk mer skrot som kylmedel, vilket ur kostnadssynpunkt ställer sig förmånligare än andra kylalternativ. En övergång från traditionell gjutning av råstål i kokill med efterföljande ämnesvalsning till stränggjutning av råstålet direkt till ämnen höjer utbytet, dvs. ger ett mindre eget cirkulationskrotfall.

Vad som kommer att ske i fråga om strukturuomvandling, inom i första hand handelsstålsindustrin, är för dagen omöjligt att förutse. De diskussioner som förts mellan företrädare för olika handelsstålsföretag har ännu inte resulterat i några konkreta omstruktureringsplaner. En rimlig tågordning blir nu att först och främst avvakta SSAB:s utvecklingsplan och mediumverksutredning, som inom kort kommer att presenteras. Därefter får effekterna för i första hand de mindre stålverken utvärderas. Om konkreta planer till omvandling av strukturen inom handelsstålsindustrin presenteras och om planerna tillgodoser hela branschens intresse av en rationell branschstruktur, är jag beredd att positivt pröva frågan om statlig medverkan i enlighet med de beslut som har fattats av riksdagen i samband med SSAB:s bildande.

Jag vill dock återkomma till vad jag tidigare sagt här i kammaren i den här frågan, nämligen att det är företagets och inte statsmakternas sak att utarbeta planerna för resp. företags framtid. Det är ute i företagen den djupare och marknadsanknutna kunskapen om möjligheterna till utveckling och samarbete i olika former finns. Också samhället har naturligtvis en viktig roll – jag kan ge Ingvar Svanberg rätt på den punkten – men jag ser samhällets roll framför allt som katalysator för diskussionerna om eventuella struktureringar. Självfallet får man i det sammanhanget se till att arbetet bedrivs med planmässighet. Men att formalisera det här arbetet i övergripande planer tror jag skulle fördröja processen och – vad som är det verkligt betänkliga – ta bort det företagsekonomiska ansvaret från företagen. Därmed skulle med all sannolikhet anpassningsprocessen bli både mer komplicerad och mindre effektiv. Jag är alltså beredd att fortsätta det samråd som jag i höstas inledde med företrädare för företag och fackliga organisationer i syfte att positivt medverka till från branschsynpunkt ändamålsenliga strukturförändringar.

Det tillhör bilden att SSAB:s fortsatta strukturuomvandling är en central fråga när man diskuterar svensk stålindustri. För att SSAB skall kunna företa nödvändiga strukturförändringar under rekonstruktionsperioden har statsmakterna utlovat stöd med nära 5 miljarder kronor. Det kan vara skäl att nämna den totalsiffran för att ge en uppfattning om vad det här rör sig om. Detta innebär således en subvention med närmare 60 000 kr. per år och anställd under en femårsperiod. Men SSAB har också krav på sig från statsmakternas sida. Kravet är att företaget skall uppnå sådan konkurrenskraft och lönsamhet att det av egen kraft kan fortleva i framtiden. Lönsamheten måste därför vara av en sådan storlek att bolaget skall kunna

Onsdagen den
14 maj 1980

---

*Mineralförsörj-
ning, m. m.*

generera och attrahera det kapital som är nödvändigt för nya investeringar i framtiden.

SSAB kan endast bli lönsamt om företaget kan uppnå högst samma kostnadsnivå och minst samma produktions- och marknadseffektivitet som konkurrerande företag. Det är en självklarhet, men det måste ändå erinras därom.

För att nå detta mål måste SSAB genomföra omfattande omvandlingar av företagets anläggningar samtidigt med betydande effektivisering av företagets löpande rörelse.

För att uppnå den av riksdagen antagna målsättningen om lönsamhet fr. o. m. 1983 har SSAB vidtagit en rad åtgärder för att stärka bolagets konkurrenskraft. Jag vill gärna till SSAB-ledningen och de berörda fackliga organisationerna med erkänsla notera det arbete som här har bedrivits.

SSAB:s förlust under år 1978 uppgick till ca 670 milj. kr. Resultatet under föregående år förbättrades väsentligt och förlusten beräknas bli ca 450 milj. kr. Förlusten är trots resultatförbättringen större än vad som antogs i prognosen i samband med SSAB:s bildande.

Under femårsperioden 1978–1982 kommer SSAB:s nyinvesteringar och reinvesteringar att uppgå till närmare fem miljarder kronor. Detta innebär att SSAB under denna period svarar för ca 10 % av Sveriges totala industriinvesteringar. Av det ursprungliga strukturlånet återstår hittills 100 milj. kr. som kommer att utbetalas innevarande år. Av det strukturlån som riksdagen i maj 1979 anslog 850 milj. kr. till har inom SSAB hittills beslut fattats att använda 700 milj. kr. för att påbörja investeringar. Bolaget har ännu inte ansökt om att få dessa pengar utbetalade.

Den inriktning för verksamheten som ledningen för SSAB och de anställda har beslutat om bör enligt min mening leda till att bolaget efter rekonstruktionsperioden kan uppnå långsiktig lönsamhet. Det här är ett högt ställt mål, men det är ett realistiskt mål, och det är med en känsla av tillfredsställelse som jag noterar att allt tyder på att det skall kunna uppnås.

De ytterligare åtgärder som måste vidtas kommer bolaget att presentera i sin utvecklingsplan. Planen kommer att behandlas vid bolagets styrelsesammanträde den 28 maj. Den av riksdagen begärda mediumvalsverksutredningen kommer därvid att redovisas. Innehållet i utredningen kommer att få stor betydelse för handelsstålsindustrins framtida struktur i landet.

SSAB:s utvecklingsplan liksom de ytterligare utredningar som väntas bli klara under den närmaste tiden, t. ex. den mellansvenska gruvdelegationens rapport, skrotutredningen, industrifondens utvärdering av nya råjärnsprocesser m. m., kommer att bilda underlag för regeringens överväganden om handelsstålsindustrin inför framtiden. Regeringen har för avsikt att under hösten i en proposition redovisa sin syn på hithörande frågor.

INGVAR SVANBERG (s) replik:

Herr talman! Industriministern är i dag så alldeles särskilt konciliant och mjuk och hjärtlig att jag inte kan sluta mig till annat än att det måste ha varit hans resa till Kina som har gjort honom sådan. "Låt" – för att citera Mao –

”hundra blommor blomma!” Nils Åsling är tolerant och tycker att allt är bra, men jag tror det där kommer att gå över och att han kommer att bli den gamle sluggern igen när han har varit hemma ett tag. – Vi får väl försöka bli litet ovänner också.

Industriministern säger här att enigheten har varit betydande i utskottet. Jag skall gärna instämma – det har den varit. Vi har från vårt håll verkligen ansträngt oss att ta vara på allt som kan anses vara någorlunda positivt i det som finns i propositionen. Men jag vill uppmana industriministern att inte bara slå sig till ro med det och säga att vi är eniga om flera ting här. Lägg inte på bara *ett* kol, utan lägg gärna på en hel skyffel, för det är väldigt mycket mera som måste ske! Det vi är överens om är ett minimiprogram i vissa delar, men sedan är vi oense. Och det är vi i fråga om inte mindre än 14 olika reservationer, så särskilt *hel* är inte enigheten.

Han säger sedan när han berättar om omstruktureringsarbetet inom SSAB – och det kan jag också gärna instämma med honom i – att 1980 kommer att bli ett skapligt år för stålindustrin osv. Allt det där tyder tydligen på att vi har samma höga föredöme när vi klarar ut hur det är med stålindustrin i världen, så den delen behöver vi inte heller gräla om.

Men han säger att företagsledarna i specialstålsindustrin nu har bollen, att det är de som skall göra någonting. Ja, men nog behövs det bättre samarbete och bättre samordning. Det räcker inte med bara en allmän välvilja – att vi inte skall föra ett allas krig mot alla, att vi skall göra någonting gemensamt. Det är ju industriministern som skall se till att det här samarbetet blir av.

Och så säger han någonting förunderligt, nämligen att vi har överkapacitet. Ja, *i världen* men inte i Sverige. Vi importerar fortfarande mer än hälften av allt järn vi använder här i landet.

I fråga om sådana ting behöver vi väl inte hetsa upp oss.

Men så kommer han in på någonting som vi har motionerat om, nämligen frågan om tillgången på malm och skrot. Från socialdemokratiskt håll har vi i en motion krävt att industriministern skall tillsätta en utredning om skrotförsörjningen. Detta är ett mycket viktigt uppdrag, som industriministern inte skall nonchalera. Jag möter det kravet väldigt ofta – och jag antar att han gör samma sak – från just specialstålsindustrin, där man säger: Någonting måste göras åt det här, för så snart vi har högkonjunktur inför alla industriländer exportförbud för skrot, och då står vi där med vår tvättade hals. Vi måste veta hur vi skall bära oss åt för att kunna klara det här problemet. Därför vill jag lägga industriministern varmt om hjärtat att inte ta illa vid sig för att vi har motionerat om det här. Försök inse att våra förslag är bra!

Vad sedan gäller nya reduktionsmetoder – jag har ju inte tid här i det oändliga, och jag kan därför bara ta upp vissa saker – säger han att det pågår arbete. Jovisst, men får jag säga så här: Se till att inte de metoderna försvinner ur landet på grund av räddhåga från industriministerns sida! Se till att vi får behålla dem i Sverige! – Men det behövs då litet djärvhet.

Mineralförsörjning, m. m.

Onsdagen den
14 maj 1980

*Mineralförsörj-
ning, m. m.*

PAUL LESTANDER (vpk) replik:

Herr talman! Industriministern gjorde en i formen charmant genomgång av de här problemen, men de synsätt beträffande den framtida stålpolitiken som industriministern står för delar inte vi i vpk: det vill jag klart deklarerat. Vi anser att man också bör anlägga ett samhällsekonomiskt synsätt när det gäller stålpolitiken. Nils Åsling är ju den som främst företräder uppfattningen att det är marknadskrafterna och vinstintresset – självgenereringen av kapitalet och attraheringen av kapitalet, som han själv formulerade det – som skall avgöra huruvida man skall bedriva en stålproduktion eller inte. De värderingarna vill vi inte dela.

Vad beträffar de nya tekniska lösningarna tycker vi att dessa borde förbehållas de statliga företagen och inordnas i en stålpolitik för folket. Vi har en motion om sammanhållen stålpolitik. Där tar man mycket noggrant upp de här frågorna och även frågan om ett statligt bytesbolag och anför en lång rad aspekter på detta. Det är egendomligt att en så pass omfattande och så pass välgenomarbetad motion inte har tagits upp i Nils Åslings inlägg.

Industriministern NILS ÄSLING:

Herr talman! Jag noterar att näringsutskottets värderade ordförande tycker att jag var vänlig i mina kommentarer till näringsutskottets betänkanden. Det är riktigt – jag fick intrycket att utskottets ordförande i hög grad låtit hundra blommor blomma vid utformningen av utskottets betänkanden och att det här finns en överensstämmelse när det gäller huvudlinjerna som är värd att notera.

Reservationerna i all ära – de är de sedvanliga, höll jag på att säga, och de kan vara imponerande, åtminstone till antalet. Men om man noga analyserar vad det finns av substans i reservationerna så finner man, som jag ser det, att det mera är fråga om en politisk markering än en diskussion i sakfrågan.

Jag noterar naturligtvis att den gamla åsiktsdifferensen mellan oss beträffande fördelningen av ägarkapitalet i SSAB består. Jag noterar också att Ingvar Svanberg håller linjen när han vill bespara de enskilda kapitalägarna ett ansvar i branschen och även i fråga om vissa delfrågor, t. ex. när det gäller skrotförsörjningen.

Vad beträffar SSAB vågar jag mig på att utifrån de erfarenheter vi hittills har av SSAB:s verksamhet säga, att det i varje fall under detta inledande skede har varit av stort värde att SSAB har haft också enskilda intressenter. Den strukturanpassning som SSAB genomför – en av de största processerna i sitt slag inom svensk industri – förutsätter en helhjärtad medverkan av alla intressenter på området. Därför tycker jag att det varit av stort värde att ha de enskilda intressenterna med i en ansvarsposition. Sedan är det så, som vi tidigare haft anledning att notera, att staten, i kraft av det konsortialavtal som utgör bas för samarbetet, har det avgörande inflytandet i SSAB:s styrelse.

När det gäller delområden av annan karaktär säger Ingvar Svanberg att man på socialdemokratiskt håll vill ha en bättre samordning. Jag tycker också att det skall finnas en bra samordning i branschen, men det är viktigt att

staten inte går in och tar ansvaret i företagsledningarnas ställe. Då skulle den här anpassningsprocessen förlora i effektivitet, konsekvens och marknadsanpassning. Det är viktigt att staten här är mer av koordinator och att företagen känner att de har oinskränkt ansvar för de kommersiella bedömningarna. Det tänker jag fortsätta att hävda.

Det är samma princip som ligger till grund för att vi inte anser att staten i första hand skall gå in och ordna skrotförsörjningen. Det håller på att bli en stor och brännande fråga i branschen. Men då bör också branschen som sådan och de av skrotförsörjningen beroende företagen ta sig samman för att hitta en lösning för branschen. Jag förstår inte riktigt varför Ingvar Svanberg är så angelägen om att ta bort ansvaret från företagen för dispositioner som ändå avgör företagets möjligheter till fortsatt utveckling.

Det är angeläget att vi behåller direktdestruktionsmetoderna i landet, säger Ingvar Svanberg. Vi skall ha klart för oss att det också pågår en internationell utveckling – vi är inte helt unika i detta avseende. Men jag delar Ingvar Svanbergs uppfattning att det är angeläget att vi gör vad vi kan för att låta den tekniska utvecklingen gå vidare, och därför har nu industrifonden detta uppdrag.

Jag hade inte väntat mig att vpk skulle dela min uppfattning. Det är inte marknadskrafterna som jag helt kritiskt vill se styra utvecklingen – jag har inga illusioner beträffande marknadskrafternas oinskränkta förmåga. Men jag tror på blandekonomin, och jag tror att marknadskrafterna och marknadsekonomin är den bästa formen av marknadskontakt. Jag tror också på ett decentraliserat ansvar när det gäller att anpassa en produktionsapparat till marknadsförutsättningarna. Men då får man se till att marknadskrafterna får tillfälle att fritt verka inom de givna ramar som man drar upp för näringspolitiken. Jag är emellertid helt klar över att man inte kan klara problemen genom att släppa marknadskrafterna helt fria – därav vårt engagemang i t. ex. SSAB och därav industridepartementets beredvillighet att fortsättningsvis arbeta som koordinator när det gäller handelsstålsindustrins framtida struktur.

INGVAR SVANBERG (s) replik:

Herr talman! Våra hundra blommor är nog av olika art. Jag har en känsla av att industriministerns blommor är litet frostkänsliga penséer, men vi vill se litet hårdigare blommor i detta sammanhang.

Nu börjar jag känna igen industriministern; nu går han tillbaka till litet mera sluggerbetonade metoder. Han säger: Det är konstigt att Ingvar Svanberg vill ta ifrån de privata företagen allt ansvar när det gäller skrothanteringen. Har jag velat ta ifrån dem ansvaret? Vi begär i vår motion att industriministern skall sätta till en utredning, och behövs det får han gå in med lagstiftning. Jag tror inte på att dessa företag, som vart och ett för sig naturligtvis är ute efter maximal vinst, tillsammans skall kunna komma överens om vad som är bäst för fosterlandet. Jag tror inte att vad som är bra för alla privata stålverk också är bra för Sverige. Det är sådana överväganden, och inte någon önskan att ta ifrån dem ansvaret, som har föranlett oss att

Onsdagen den
14 maj 1980

---

*Mineralförsörj-
ning, m. m.*

kräva åtgärder.

Sedan talade industriministern om att en omstrukturering är på gång, att SSAB:s plan kommer. Ja, jag vet det. Jag vet också när den behandlades i styrelsen, och jag har fått erbjudande om att få den föredragen i näringsutskottet. Men detta är ju bolagets plan. Vad vi kräver är att industriministern på grund av denna plan lägger fram ett förslag till riksdagen som är industriministerns, den politiskt ansvariges, förslag och inte bolagets.

Industriministern säger själv att staten satsar 5 miljarder. Det är helt riktigt, och det måste ske. Men samtidigt behåller de privata 50 % av inflytandet. Det är detta vi tycker är så barockt.

Jag hoppas också att SSAB skall bli lönsamt framöver, att företaget självt skall kunna generera kapital osv. Visserligen är nog vägen dit lång, men den dagen kommer väl då målet kan uppnås. Samhället måste emellertid ställa krav på SSAB som inte bara gäller lönsamheten. Man får inte ta några genvägar förbi alla hänsyn på samhällsekonomins område. Och det är framför allt en person som har ansvaret för att SSAB:s utveckling går i rätt riktning – industriministern. Han har ett mycket större ansvar än t. ex. SSAB-chefen.

PAUL LESTANDER (vpk) replik:

Herr talman! Industriministern har nu gett uttryck för sin mer modifierade syn på marknadskrafterna. Bäst men inte ofelbara kan väl sammanfattningen bli.

Eftersom jag inga illusioner har om min förmåga att övertyga industriministern om någon annan syn på de här problemen skall jag lämna det åt sidan. Jag konstaterar bara sammanfattningsvis att industriministern vägrar kommentera vår motion om en sammanhållen stålproduktion.

Industriministern NILS ÅSLING:

Herr talman! Jag noterade med intresse att Ingvar Svanberg delar min uppfattning att målet är att SSAB skall bli ett lönsamt företag och att åtgärderna för att uppnå detta mål – f. ö. fastslagna genom tidigare beslut i kammaren – måste vidtas.

Egentligen är inte åsiktsskillnaderna mellan Ingvar Svanberg och mig speciellt stora i någon av de här frågorna. Men jag vill ändå betona att det, när det gäller ansvarsfördelningen mellan regeringen och företagsledningarna, är angeläget att man inte, som Ingvar Svanberg gör, svävar på målet om att företagsledningarna har ett direkt och oinskränkt ansvar för sina dispositioner. De dispositionerna måste man utforma i samråd med de anställdas organisationer. Om man, som socialdemokraterna har benägenhet att göra, vill kringgärda företagsledningarna med allehanda restriktioner, planer etc. så leder detta ofelbart till att ansvaret hos företagsledningarna tunnas ut, och det tror jag skulle vara ödesdigert för det svenska näringslivets framtida konkurrenskraft. Det gäller att se till att företagen verkligen känner att de har ett ansvar, att samhället och de anställda har krav på att företagen löser

sina problem på ett sätt som står i samklang med de allmänna politiska målen. Det må då gälla skrotförsörjningen eller andra omständigheter som är av gemensamt intresse för branschen eller som angår det speciella företaget.

Jag vill notera att Ingvar Svanberg säger att de enskilda företagen inom SSAB har 50 % av inflytandet. Det är fel. De har 50 % av kapitalet, men inflytandet är fördelat enligt konsortialavtalet, och där har staten det avgörande inflytandet – helt naturligt och självfallet eftersom staten svarar för det väsentliga av investeringskapitalet.

SSAB:s strukturplan blir naturligtvis en viktig pusselbit i den proposition om stålindustrin jag i mitt tidigare anförande aviserade till hösten. Vi kanske kan återkomma till en värdering av SSAB:s plan vid det tillfället.

Jag tycker Paul Lestander kom med en mycket bra formulering när han sade att marknadsekonomin är bäst men inte ofelbar. Jag tror det var vid ett tillfälle av alldeles speciell klarsyn som den formuleringen kom till, för det är den reella situationen. Näringspolitikens uppgift måste alltså vara att med utgångspunkt i marknadsekonomin hittills uppnådda möjligheter att kombinera och kompensera en marknadsanpassning av företagens rörelser med en näringspolitisk ram som tar bort de nackdelar och brister som ändå vidlåder marknadsekonomin. Så långt är Paul Lestander och jag också överens.

Talmannen anmälde att Paul Lestander anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

THURE JADESTIG (s):

Herr talman! Stål- och gruvindustrin i allmänhet och industrisysselsättningen i synnerhet, kanske främst i Bergslagsbygderna, står i dag inför en brydsam situation. Man har talat om klimatet och om de hundra och tusen blommorna. Men när det gäller sysselsättningen blåser det faktiskt kalla vindar i industriorterna i Bergslagen. Talet om krisläge skapar möjligen pessimism, men tyvärr synes näringslivet i dag vara i avsaknad av tro på att det svenska stålet biter. Man tycks sakna viljan att vara offensiv. I många bruksorter i Västmanland och angränsande län tyngs man i dag av hotet om permitteringar. Jag har en känsla av att vad som behövs är mer av optimism och handlingskraft. Det finns realistiska förutsättningar för att se betydligt ljusare på framtiden än vad ägarintressena i dag visar.

Efter att ha lyssnat på statsrådet Äslings inledningsanförande och den efterföljande debatten måste jag konstatera att statsrådet nog i hög grad följer ägarintressenas pessimistiska grundsyn.

Näringsutskottets betänkanden 49, 50 och 51 berör gruv- och stålindustrin, som är delar av de bärande pelarna även i det västmanländska näringslivet. Det ger oss anledning att aktualisera några av de regionalpolitiska frågor som vi anser som centrala.

Näringsutskottets betänkande nr 49 tar upp den statliga prospekteringsinriktning, och i den socialdemokratiska reservationen görs en central markering för helheten. Värt att notera är Bergslagsmalmens kvalitet och

Onsdagen den
14 maj 1980

*Mineralförsörj-
ning, m. m.*

specifika egenskaper. Ytterligare insatser kan göras på prospekteringsområde.

I reservation 4 till betänkandet nr 50 tar man upp väsentliga frågor om den mellansvenska gruvindustrin. Vi har från vårt läns horisont under många år försökt att få den borgerliga regeringens uppmärksamhet riktad just mot dessa frågor. Vi som bor i den västmanländska Bergslagen har en hundraårig tradition som en del av järnbärfolket. Gruvindustrin befinner sig i en nedgång, och vi hyser oro inför framtiden. Vi såg under fjolåret några förhoppningsfulla blommor utveckla sig, och vi gladdes över riksdagens enhälliga beslut att tillkalla en utredning med uppgift att skyndsamt granska den mellansvenska situationen och snabbt föreslå åtgärder. Jag tror att detta är något mycket centralt, inte minst därför att de nedlagda gruvornas tätorter i dag är starkt beroende av ersättningsindustrier.

I samband med att vi under våren 1978 diskuterade gruvan i Riddarhyttan, dvs. Bäckegravan, inrättades en delegation för samråd mellan de verksamma gruvföretagen. I en debatt här i riksdagen kallade jag denna delegation för något av en direktörsklubb, även om det ingår enstaka företrädare för arbetsmarknadens parter i den. Något resultat har, trots att delegationen skulle arbeta snabbt, ännu inte redovisats. I en debatt för några veckor sedan med statsrådet Åsling efterlyste jag kommentarer av honom kring dessa frågor. Enligt utskottsbetänkandet – och statsrådet har bekräftat det i dag – kommer utredningen inom kort att lämna sina förslag till åtgärder. När kommittén tillsattes skulle den i sitt arbete ge Bäckegravan prioritet. Det är klart att vi frågar oss i vad mån just den här delegationen har verkat för Bäckegravans framtid. Det är rätt angeläget för oss att få ett svar. Kanske statsrådet kan ge oss det redan i dag – vad vet jag?

Vad som i dag är viktigast är att den mellansvenska gruvindustrins läge granskas och att förslag till åtgärder framläggs. Våra gruvorter får inte förblöda. Förhastade gruvnedläggelser måste förhindras. Vi måste se det här i ett längre perspektiv – det är det kortsiktiga perspektivet som i dag tycks vara dominerande. Nog vore det rimligt att inga nedläggningar genomförs förrän man gjort den begärda analysen. Sälunda finns det starka näringspolitiska och även samhällsekonomiska skäl som talar för ett bifall till reservation 4.

När det gäller mineralprocesslaboratoriet i Stråssa – jag har varit med och motionerat i den frågan – vill jag bara helt kort yrka bifall till reservation 5, som väl visar vilket värde laboratoriet har.

Jag vill också anknyta till motiveringarna i reservation 6 i betänkande 51, som tar upp handelsstålsindustrin och dess krav på nödvändig ägarmässig och organisatorisk samordning.

De fackliga organisationerna har mycket länge begärt att man snarast skall utarbeta en plan för samordning mellan de mindre handelsstålsverken sinsemellan och med ett statligt engagemang. Jag känner att statsrådet förlitar sig mera på ägarna än på samhället när det gäller att här få till stånd förändringar. Man har verkligen svårt att förstå utskottsmajoritetens och statsrådets Åslings starka förlitande på att ägarintressena skall ha styrka och

vilja att verka för en samförstånds lösning. Nu har det ändå gått så lång tidsrymd att man även från borgerligt håll borde vara medveten om att man inte kan lösa problemen utan ett starkt statligt engagemang.

När folkpartiregeringen och dåvarande industriminister Huss tackade nej till Arne Geijers fortsatta arbete motiverades detta med att man hade fått garantier från ägarintressena i berörda företag att de med egen kraft skulle svara för nödvändiga strukturåtgärder. Därav har blivit intet.

Den något förbättrade konjunkturen gav företagen en tidsfrist som de naturligtvis ansåg sig väl behöva. Och handelsstålsföretagen har haft en något stabilare efterfrågan och därmed också fått en mindre ekonomisk förbättring. Men nog finns det anledning för oss som verkar och bor i de här bygderna att känna oro. Kommer handelsstålsföretagen att vara rustade att klara t. ex. en ny lågkonjunktur? Om en sådan situation skulle uppstå tror jag att staten måste ta ett väldigt stort ansvar. Tyvärr kommer den att slå hårt samhällsekonomiskt i våra bruksorter, och då spelar företagets ansvar inte så stor roll – då står samhället där avklätt. Jag tycker att statsrådet försöker att klä av oss i alltför hög grad.

Det är att beklaga att värdefull och dyrbar tid nu har gått förlorad. Det kommer inte att förenkla en kommande nödvändig strukturomvandling.

I reservation 8 tas också en central fråga upp, nämligen järn- och stålgljuteriindustrin. Den frågan har aktualitet bl. a. för Kolsva Järnverk. Som anføres i reservationen ser vi det som mycket angeläget att resultatet av de branschstudier som gjorts omsätts i praktisk handling och att man genomför åtgärder som snabbt kan förbättra de här branschernas utvecklingsmöjligheter.

Herr talman! Jag har en känsla av att vad vi måste söka efter är en näringspolitisk optimism. Det är klart att det är svårt med nuvarande regerings industripolitik. Men det finns ändå vissa ljusa inslag i framtidsbilden.

Länsstyrelsen i Västmanland har utarbetat ett imponerande näringspolitiskt material som återfinns i den s. k. Länsplanering 80, som nu är ute på remiss. Den kommer att bli ett bra underlagsmaterial, inte minst för riksstyrelser.

Där framhåller man bl. a. att länets stålindustri och stålgljuteriindustri har stora möjligheter till fortsatt verksamhet, om man effektivt tar till vara de resurser och det kunnande som finns i företagen och hos de anställda. Men då krävs det samarbete på försäljningssidan, samordning när det gäller produktion, investering, forskning och försörjning av legeringsämnen. Det krävs alltså samhälleliga åtgärder.

Det behövs med andra ord en offensiv industripolitik. Därför får inte staten vara den passiva åskådare som statsrådet Åsling här har framträtt som företrädare för. Det krävs nämligen en samlad viljeyttring. Sålunda tillstyrker jag på samtliga punkter de socialdemokratiska reservationerna i näringsutskottets betänkanden nr 49, 50 och 51.

Onsdagen den
14 maj 1980

---

*Mineralförsörj-
ning, m. m.*

KARL BJÖRZÉN (m) replik:

Herr talman! Thure Jadestig tog bl. a. upp frågan om mineralprocesslaboratoriet i Stråssa. Det var Bengt Sjönell som tidigare för utskottets räkning berörde den frågan, men eftersom han inte finns i kammaren just nu skall jag replikera Thure Jadestig på den punkten.

Industriministern lämnade en intressant upplysning i sitt anförande, nämligen att förhandlingarna om detta laboratorium hade lett till ett optionsavtal mellan SSAB och Boliden AB. Jag vill framhålla att detta optionsavtal inte kan fullföljas om riksdagen antar det socialdemokratiska förslaget i reservation 5. Enligt reservanterna är nämligen en förutsättning att samhällets ägarinflytande och ägaransvar inte uttunnas. Detta samarbete, som jag tror att alla uppfattar som positivt och glädjande, skulle alltså omöjliggöras vid ett bifall till reservation 5 i näringsutskottets betänkande nr 50. Det visar hur besvärligt det blir när man, som socialdemokraterna här gör, föreslår att riksdagen skall uttala sig om det ena och det andra.

Här uppstår det också en kollision mellan två önskemål från socialdemokraterna. Å ena sidan vill man få till stånd en lämplig lösning för detta laboratorium i Stråssa, och å andra sidan vill man förbättra samarbetet mellan företagen i branschen.

THURE JADESTIG (s) replik:

Herr talman! När det gäller mineralprocesslaboratiet i Stråssa hänvisade jag i mitt anförande till utskottets betänkande. Låt mig få läsa upp följande väsentliga avsnitt ur reservation 5, eftersom det tycks ha gått Karl Björzén förbi: "Utskottet finner det angeläget att regeringen, mot bakgrund av att SSAB har bedömt att denna enhet bör drivas i annan form än den nuvarande, medverkar i försöken att finna en lämplig ägarkonstellation." Det är det som är det centrala. Kunde vi få riksdagens majoritet för det, skulle förutsättningarna för laboratoriets verksamhet bli mycket bättre.

KARL BJÖRZÉN (m) replik:

Herr talman! Jag tycker att Thure Jadestig skall läsa vidare i reservationen. Där står nämligen: "En lösning av laboratoriets ägarförhållanden efter dessa riktlinjer förutsätter dock att samhällets ägarinflytande och ägaransvar inte uttunnas." Eftersom Boliden AB är ett privat företag måste ett fullföljande av detta optionsavtal, som industriministern upplyst om, innebära en uttunning av ägaransvaret. Ett bifall till reservation 5 skulle alltså omöjliggöra optionsavtalet.

LARS-OVE HAGBERG (vpk):

Herr talman! De svenska gruv- och stålarbetarna var till för några dagar sedan utestängda från sina arbetsplatser genom att Svenska arbetsgivareföreningen hade tillgripit lockout. Det är inte den enda åtgärd som SAF kan tillgripa. Genom att arbetsgivarna äger naturtillgångarna, kapitalet, fabriker, energitillgångarna och råvarorna kan de avskeda, permittera anställda och lägga ned företagen. De behäskar forskningen, tekniken, handeln, ja

hela grunden till nationens liv och framtid. De vanliga människorna måste arbeta för att försörja sig.

Genom den lockout som SAF utlöste vid månadsskiftet gjordes i ett enda slag klart hur den ekonomiska fåtalsdiktaturens brutala ansikte såg ut.

Detta brutala ansikte har tidigare visats upp främst på bruksorterna. Arbetarna på stål- och gruvorterna har ju hot om livstids lockout över sig. En del har redan fått sin dom. Den ekonomiska fåtalsdiktaturen bestämmer. Trots att SSAB är ett halvstatligt företag bygger hela dess politik på storfinansens värderingar. Ett förstatligande i sig är inte någon automatisk befrielse från storfinansens fåtalsdiktatur och dess verkningar. Nej, ett förstatligande måste vid varje givet tillfälle kopplas till ett bestämt syfte, t. ex. som vi har gjort i vpk-motionerna 1416 och 1449, vari krävs att de samhällsekonomiska utgångspunkterna skall ta över de företagsekonomiska.

Arbetsgivarnas lockout visar vilka som har makten på arbetsplatserna. När riksdagen överlämnar beslutanderätten och initiativet till företagen själva, innebär det ett överlämnande till den ekonomiska fåtalsdiktaturen. Att tro att arbetare och arbetsgivare skall ha samma makt och möjlighet på arbetsplatsen är en illusion som genom det som har hänt på arbetsplatserna nu förhoppningsvis skall vara borta. Ändå fortsätter industriministern i dag med att framhärda i samma tanke. Det är företagen och arbetarna som skall klara det han kallar att verka planmässigt. Det staten gör är egentligen att späda ut med litet pengar ibland. Men staten gör inte de utredningar som riksdagen beställer.

Det anslag till SSAB som vi i dag behandlar och motionskraven i samband därmed har naturligtvis sin historia. Det gäller storfinansens medvetna försummelse att utveckla svensk stål- och gruvindustri och att sammankoppla hela gruv-, stål- och verkstadskedjan. Det gäller den gamla SAP-regeringens tilltro till kapitalismen och storfinansens förmåga. Det senare finns uttryckt i de utredningsdirektiv som den dåvarande industriministern, Rune Johanson, gav till handelsstålsutredningen och även till specialstålsutredningen.

Det hörjar nu mer och mer bli en bitter upptäckt för socialdemokraterna att marknadsekonomin inte kan tillgodose arbetarnas grundläggande intresse, nämligen ett arbete. Vi har alltså för gruv- och stålindustrin slagit in på en väg, som både i kort och i litet längre perspektiv innebär en katastrof. Nu drabbas bruksorterna, och nu kommer de första stora kriserna. På längre sikt är hela regioner i fara, t. ex. Bergslagen. Den väg som man har valt finns fastlagd i handelsstålsutredningen och även i specialstålsutredningen. Det är stordrift, storskalighet, geografisk koncentration samt satsning bara på extremt lönsamma produkter på kort sikt. Den vägen har SSAB slagit in på. Dess strukturplan och åtgärdsprogram har den grundförutsättningen. Det betyder i sin förlängning att arbetare mister jobbet, blir bortrationaliserade eller blir över. Det gäller de mindre handelsstålverken som inte får någon plats i denna stålpolitik, eftersom den inte har någon övergripande planerande funktion. Även specialstålsutredningen har valt samma väg. Men där har inte staten gått in med stora miljardsummor. Staten har pytsat ut bara

Onsdagen den
14 maj 1980

---

*Mineralförsörj-
ning, m. m.*

1 miljard kronor ungefär. Men låt företagen fullgöra Tony Hagströms gamla utveckling, som man då kan kalla en egen utveckling.

Finns det någon möjlighet att se en annan väg i dag? Har vi kommit så långt i utförsbacken att vi fastnat i en gruv- och stålpolitik, som innebär att vi avhänder oss all vår kunskap? Man kan verkligen fråga sig om inte så pass mycket i dag är förstört att vi befinner oss på gränsen. Det kanske finns en möjlighet, men då måste man snabbt se på vad som behövs på 1990- och 2000-talen. Då krävs en offensiv stålpolitik, en ny teknik och en produktion, som är sammanhållen från råvara till färdigmanufakturerad produkt. Det måste ske i en form och en storlek, som är anpassad till regionerna och vårt land. Vi måste se på vår marknad och de kunder vi har. Är det givet att vi skall anpassa oss till de stora drakarna i världen? Finns det kanske även andra marknader som vi för framtiden kan bygga hela vår metallindustri på?

Forskning och utveckling av nya produkter har försumrats och går väldigt långsamt. Vi måste satsa på de nya utvecklingstendenserna, och vi kunde höra av industriminister Åsling i dag att han är litet ljumt intresserad. Han kan tänka sig en sådan satsning, om det skulle passa marknadskrafterna.

Det måste föras en offensiv politik, och planeringen för den kan bara samhället göra. Utgångspunkten är naturligtvis att det fattas beslut som grundas på samhällsekonomiska överväganden. Annars går svensk gruv- och stålindustri mot avgrunden.

SSAB är en produkt av den här utvecklingen. Riksdagen överlämnade 1978 till SSAB-ledningen att fastställa företagets struktur, men man fick med sig handelsstålsutredningen och den genomfördes nästan till punkt och pricka. Efter marsbeslutet kom strukturplanen i maj, och industriministern fann då att man måste tillsätta Bertil Rehnberg för att göra vissa kompletteringar vad gäller sysselsättningen.

Föregående år beslöt vi här i riksdagen om kompletteringar till SSAB:s strukturbeslut. Det var beslut som skulle ha kunnat rädda arbeten tillfälligt, men på sikt var det samma strukturplan som låg i botten. Trots riksdagens uttalande kom bolagsledningen hösten 1979 med ett nytt åtgärdsprogram. Grunden är det konsortialavtal där det står att det skall vara företagsekonomisk lönsamhet till 100 % och att efter en femårsperiod skall företaget vara lönsamt.

Industriministern undslapp sig här att staten hade ett avgörande inflytande i SSAB – jag förstår inte hur han har läst konsortialavtalet. Viljan hos den nuvarande regeringen att gå emot storfinansintressena är ju inte särskilt stor och i konsortialavtalet finns det inskrivet att man skall vara överens. Det betyder att Gränges och Stora Kopparberg som har 50 % av aktierna naturligtvis har en genuin vetorätt när det gäller allt som händer i Svenskt Stål AB. Det är något som väl sammanfaller med tankegångarna hos dagens industriminister.

Det åtgärdsprogram som SSAB-ledningen lade fram är ännu värre i den utförsbacke där stålindustrin befinner sig. Domnarvet drabbas kanske extra hårt. Vi vet att den malmbaserade metallurgin skall avvecklas ännu snabbare. Mediumverk och rälsverk är i fara på olika sätt, och det blir inga

större ersättningsjobb. Man sade att bara 500 skulle drabbas av den strukturplan som SSAB lade fram. När vi i fackföreningsrörelsen och lokalt får ta hand om det här nu, visar det sig att den uträkningen inte alls stämmer. Det räcker inte med 500 utan det blir uppåt 1 200 och år 1987 blir det 1 500. Det är en av konsekvenserna av konsortialavtalet – eller av blåögdhet vid bildandet av SSAB.

I fråga om Oxelösund är det samma sak. Götsidan och grovvalsningssidan fanns inte med i den ursprungliga strukturplanen, men där får man känna av åtgärder.

I Luleå är det också hårda bud. Där skall man dra ner nästan allting som inte har med metallurgin att göra. Satsningen på vidareförädling i Luleå tar man nästan död på. Gruvorna i Grängesberg och Dannemora kommer att föra en tynande tillvaro till följd av åtgärdsprogrammet.

Dessutom finns det ett personalpolitiskt program. Anställda kan gå i förtidspension, om de uppnått en viss ålder, och man kan få omställningslån under vissa villkor. Det är för att få bort arbetskraft från stål- och gruvindustrin.

Men det kanske allvarligaste, och det som härrör från konsortialavtalet, är den allmänna rationaliseringen. Man skall komma ner till en personalkostnad på 30 % av omsättningen. Det är denna allmänna rationalisering som nu drabbar Domnarvet och Luleå allra mest. Det godkänner tydligen utskottet och, som jag förstår, sedermera riksdagen.

I vpk-motionen 1416, yrkande A, hemställs att riksdagen skall besluta anhålla att regeringen stoppar åtgärdsprogrammet. Programmet ligger inte alls i linje med strukturplanen, och det ligger inte heller i linje med det som riksdagen uttalade med anledning av Bertil Rehnbergs utredning. Men utskottet accepterar som sagt åtgärdsprogrammet. Utskottet anser att strukturplanen och åtgärderna sammanfaller och låter det hela gå.

När det gäller malmmetallurgin i Domnarvet, som är en del i detta åtgärdsprogram, har förhandlingarna strandat. När de strandade var bolagsstyrelsen snabb och fattade beslut om nedläggningen. Det finns här en reservation från den fackliga parten. Alltid när det här i riksdagen fattas beslut är man noga med att hänvisa till att fackföreningarna har varit med om beslutet, att parterna har kommit överens. Men i detta fall går det inte att göra en sådan hänvisning. Riksdag och regering är här inkonsekventa, likaså utskottet. Först säger man att Bertil Rehnbergs förslag erbjuder möjligheter att förlänga driften när det gäller malmmetallurgin i Domnarvet och att man stöder detta. Facket kräver att nedbantningen i enlighet med åtgärdsprogrammet inte skall genomföras, men det talar riksdag och regering ganska tyst om. Man tänker tydligen inte ens ge SSAB en reprimand utan är i detta fall ganska snälla mot SSAB, trots att det man gängse hänvisar till, nämligen fackföreningen, i detta fall t. o. m. har strandat förhandlingarna.

Tydligen lägger sig regeringen platt för SSAB:s styrelse. Jag beklagar att även socialdemokraterna gör det. När det gäller malmmetallurgin i Domnarvet och gruvorna är industriminister Åslings agerande en stor bedrövelse. Jag menar att även socialdemokraterna är medskyldiga. Man

Onsdagen den
14 maj 1980

---

*Mineralförsörj-
ning, m. m.*

handlar här i samma anda som på många andra håll, där människorna har drabbats av det s. k. medbestämmandet.

Åtminstone i Borlänge och dess omgivningar kräver människorna att SSAB-chefen Björn Wahlström skall avgå. Han får klä skott för allt elände som finns. Men personifierar inte Björn Wahlström, chefen för SSAB, industriminister Åslings och hela regeringens stålpolitik? Är det inte riksdag och regering som har fattat dessa beslut, som han genomför till punkt och pricka och kanske litet till? För mig och mitt parti är personen Björn Wahlström egentligen helt ointressant. Vad som är intressant är att kravet på hans avgång som chef för SSAB i lika hög grad är riktat mot regering och riksdag. Det är ett underkännande av den politik och den medbestämmandelag som t. o. m. facket har varit med om att stifta. Vi uppmanar Björn Wahlström: När du avgår, ta då med dig hela stålpolitiken och den regering som har beslutat om SSAB!

Det finns ett alternativ för SSAB:s utveckling som vi har specificerat i vår motion 1416. Det är att lägga om politiken, bygga på samhällsekonomin, satsa på hög förädling och på ny teknik och forskning. Man skulle kunna låta de tre stora järnverken i Luleå, Domnarvet och Oxelösund bygga sin verksamhet på produktion som är integrerad från metallurgi till färdiga produkter. Då skulle man knyta även verkstadsindustrin till dessa tre orter. Om man bygger på dessa förutsättningar, får även gruvindustrin i Bergslagen en god grund att stå på.

Om man även har målsättningen att sysselsättningen i denna bransch skall vara på samma nivå som när SSAB bildades, kommer också de nya processerna in i bilden. Det mest intressanta av det som står i blickfånget för Domnarvets del är naturligtvis ett ELRED-verk. I en offensiv stålpolitik bör man naturligtvis snabbt se till att ett sådant verk kommer till stånd i en provanläggning. Med dagens metallurgisituation inom SSAB kan detta verk med fördel förläggas till Domnarvet. Sedan kan sådana anläggningar förläggas till olika verk. Men då måste man bygga på en helt annan stålpolitik än den vi f. n. har. I den skall ju stålindustrin koncentreras till två enheter och kanske till sist till endast en – så det gäller att handla nu. Om Luleå skall få den förädling som behövs, måste vi satsa på ELRED.

Vpk kommer att stödja de socialdemokratiska reservationerna. Men jag blir litet tveksam till skrivningarna i dessa. Industriminister Åsling säger att staten har majoritet i SSAB, att det egentligen är staten som har hand om bolaget. Men det händer ju ingenting. Det gäller därför att skapa en front, så att vi kan ändra stålpolitiken. Jag vill därför ställa en fråga till socialdemokraterna. Medför reservation 1 om en statlig aktiemajoritet i SSAB någon ändring, om inte hela stålpolitiken ändras? Jag ställer mig ytterst frågande till om aktiemajoriteten kan kopplas till vad man bör göra, t. ex. att driva en offensiv stålpolitik.

Litet besviken blir jag naturligtvis också när jag läser reservation 4 om medelstillskott till Kopparbergs läns utvecklingsfond. Det kan naturligtvis vara en realpolitisk hållning att hänvisa till att den malmbaserade metallurgin i Domnarvet skall läggas ned. Det är klart att man kanske får ta reda på det

som förstörs, men jag tycker att man litet för lätt ger upp den framtida stålindustrin, när man bara hänvisar till att den malmbaserade metallurgin i Domnarvet är nedlagd och så skall förbli.

Jag vill också ta upp reservation 5 om Grängesberg. Vi har föreslagit att man skall satsa på förädling, men i reservationen kommer inte socialdemokraterna med något som i sig har innehåll, utan det är det gamla snömoset om utredningar utan att det ställs några krav. Om reservationen skulle bifallas av riksdagen, får vi nog i nästa dechargedebatt åter uppleva att regeringen anklagas för att inte ha verkställt regeringens beställningar. Eftersom socialdemokraterna i reservationen inte uttrycker sig klart om vad de vill och vad de har för målsättning finns det risk för detta.

Samma sak gäller för den framtida specialstålsindustrin. Industriminister Åsling hänvisar hela tiden till att det är företagen som skall göra någonting. Nog vore det bra för hela denna debatt, om det stora socialdemokratiska partiet här kunde visa på vad de vill göra och hur de skall göra detta i stället för att bara kräva utredningar.

Stålverken måste på 1980-talet byggas för det som skall ske på 1990-talet. Vi har visat att det behövs en decentraliserad lokalisering av stålindustrin i stället för den centralisering som nu pågår. Vi måste satsa på en mycket större manufakturering av våra produkter som kopplas till verkstadsindustrin. Produktionen skall ha en högre kvalitet och innehålla mer specialprodukter. I dag finns risken för att satsningen görs på gängse standardprodukter och industrin därmed snart slås ut. Handelspolitiken för framtiden är naturligtvis mycket väsentlig.

Under hela denna debatt om SSAB har vi kunnat se det internationella beroendet. Vi har också kunnat granska socialdemokratins handlande i regeringsställning – de var bl. a. med om att tillsätta Björn Wahlström. Även de fackliga centralorganisationerna har kanske varit med och drivit fram denna utveckling.

Det kan vara intressant att dra sig till minnes vad Erik Axel Karlfeldt skrev i Dalkarlarnes brev till Gustav Vasa. Jag skall bara citera några rader, som kan illustrera vad man till i dag kan överföra från tiden för 500 år sedan.

”Oss tryter sill, oss tryter salt,
oss tryter korn och oxar,
men tyske junkern överallt
går gödd och dryg och koxar.
Mång utländsk skälm och horkarl,
som borde satts i bann,
den har du gjort till storkarl
och svenskens överman.
Men dina egna drängar,
som tjänat dig till blods,
dem ger du hugg och slängar
och griper deras gods, - - -.”

Jag kan bara konstatera att förhållandet herre-tjänare i dag är detsamma som för 500 år sedan.

Jag yrkar bifall till samtliga vpk-motioner i näringsutskottets betänkande 51.

Under detta anförande övertog tredje vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

BIRGITTA HAMBRAEUS (c):

Herr talman! Som framgår av näringsutskottets betänkande nr 51 rekommenderar utskottet riksdagen att följa regeringens förslag i budgetpropositionen att 63 milj. kr. skall beviljas för fortsatt betalning av SSAB:s räntor och amorteringar på statens skulder till Statsföretag AB samt att SSAB skall beviljas ett lån på 300 milj. kr. Det skulle innebära att man fullföljde de beslut som fattades i samband med bildandet av SSAB. Inga reservationer har avlämnats i detta avseende.

I detta betänkande behandlar näringsutskottet också ett stort antal motioner, där man på olika och sinsemellan motsägande sätt vill påverka SSAB:s utveckling.

Riksdagen beslöt för ett år sedan att begära en utvecklingsplan för SSAB, och ca 1 miljard kronor ställdes till SSAB:s förfogande för olika åtgärder i syfte att skapa nya arbetstillfällen i stället för de arbetstillfällen som försvann i och med strukturförändringarna. Det är viktigt att påpeka att de pengar som riksdagen härvidlag anslog inte automatiskt går till SSAB för verkställande. En sådan fjärrdirigering skulle vara klumpig och omöjlig ur alla synpunkter. SSAB – det gäller såväl styrelsen och företagsledningen som de anställda där – måste självt fatta beslut och ta ansvar för besluten inom de ramar som görs upp av riksdag och regering.

Det blir inga goda resultat om man tvingas genomföra åtgärder som man inte själv tror på. Men oppositionen – vpk och socialdemokraterna – vill tydligen fjärrdirigera och styra direkt från det här huset. De gigantiska och sammanhållna planer för hela gruv- och stålbranschen som man förordar skulle verkligen låsa människors handlande på ett destruktivt sätt.

Genomgående bemöter därför utskottsmajoriteten, dvs. regeringspartierna, motionsförslagen genom att hänvisa till att SSAB delvis i samarbete med övriga företag inom branschen håller på att utveckla en plan, som regeringen i höst kommer att kommentera och komplettera i en proposition. Av den miljard som riksdagen ställt till förfogande för vissa investeringar har hittills bara 21,3 milj. kr. efterfrågats av SSAB. Dessa pengar är avsedda för Stråssa och Söderfors.

Den utvecklingsplan som regeringen i höst alltså kommer att lägga fram bör också visa på hur resterande medel på bästa sätt kan användas, så att man därmed kan leva upp till riksdagens intentioner. Som industriministern ånyo påpekat i dag är en grundförutsättning för statens relationer till SSAB att de stålverk som inte lyder under det till stor del statligt understödda SSAB inte skadas av företagets åtgärder.

Råvaruförsörjningen hotar att bli ett problem. En stor del av den mellansvenska malmmetallurgin håller på att läggas ned, och allt fler stålverk

förlitar sig i stället på skrotet. Industriministern gav i dag en redovisning för hur de nya metoder som man går in för i sin tur kommer att medföra att skrotfallet blir mindre och att konkurrensen om skrotet kan bli synnerligen påtaglig och svår. När efterfrågan på stål i världen är liten kan man uppenbarligen importera skrot billigt, som då räcker till. Men, som industriministern också påpekade, under en högkonjunktur är risken stor för exportförbud när det gäller skrot. Priserna går då upp, och det blir mycket riskabelt att bygga en stor del av stålframställningen på skrot. Industriministern har, tycker jag, i dag kraftfullt markerat hur regeringen ser på detta. Man måste se till att frågan löses, så att inte råvaran blir en knapp resurs i vårt järnrika land. Det skulle vara ett hån mot våra traditioner.

I det här avscendet är det extra känsligt för Mellansveriges del. Domnarvet har nämligen i SSAB:s strukturplan tänkts som ett centrum för den skrotbaserade metallurgin inom SSAB. Det är därför oerhört viktigt att man följer de beslut som riksdagen fattade i samband med SSAB:s bildande, så att SSAB – i det här fallet Domnarvet – inte konkurrerar ut de mellansvenska handelsstålsföretagen på marknaden.

Utskottet har tittat mycket noga på detta och uttalat att regeringen när det gäller skrotförsörjningen bör tillkalla en utredning – självfallet då i samarbete med berörda företag. Man säger också att hithörande frågor har ett samband med utvecklingsplanen för SSAB och för de alternativa råjärnsmetoder som håller på att utvecklas och utvärderas.

De nya processerna det gäller är ELRED, INRED och Plasmasmelt samt – skulle jag vilja tillägga, även om vi inte tagit upp det i det här sammanhanget utan förra året då vi behandlade frågan – den intressanta metod som utarbetas vid tekniska högskolan här i Stockholm. Genom denna metod kan man förutom stål också få fram den högvärdiga gasen metanol. Enligt utskottet är det angeläget att dessa processer, som f. n. är under utarbetande i Sverige, snabbt utvärderas och att regeringen verkligen kraftfullt ingriper för att se till att de medel som kommer att behövas för en sådan här vidareutveckling vid försöksanläggningarna ställs till förfogande. Utskottet framhåller vidare att utvärderingen av dessa metoder bör ske i snabb takt och att statliga insatser av betydande storleksordning kan visa sig motiverade. Man kan alltså tala om ett halvt löfte att de pengar som behövs härvidlag också skall ställas till förfogande.

Metoderna är viktiga för framtiden. Tack vare dessa kan numera stålframställningen vara lönsam även utan den storskaliga tekniken. För ett litet land som Sverige med begränsade kapitalresurser – om man jämför med våra stora konkurrentländer – är det naturligtvis oerhört väsentligt att sådana metoder utarbetas som gör det möjligt att framställa stålet i mindre skala.

Vidare får vi en mycket mer optimal användning av energin. Man kan alltså bättre ta vara på energin, så att det inte blir så mycket spillenergi som med de mycket gamla metoder som tillämpas i hela världen – masugnsmetoderna osv. Det är alltså väldigt viktigt för Sverige att dessa metoder får aflit stöd och att vi vid valet av metod inte är för snåla utan utvecklar kanske inte

Onsdagen den
14 maj 1980

*Mineralförsörj-
ning, m. m.*

bara en utan flera av metoderna.

Om riksdagen följer utskottets förslag, förordar den en mycket positiv inställning till och en snabb utvärdering av dessa metoder. Frågor som gäller skrotförsörjningen och de nämnda metoderna, konkurrensen mellan SSAB och de andra handelsstålsföretagen men också specialstålverken kommer när det gäller råvaruförsörjningen i vårt land att genom regeringens försorg då finnas med i den utvecklingsplan som skall läggas fram i höst. Jag har gott hopp om att frågan skall få en bra lösning också när det gäller Mellansveriges framtida stålindustri.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan i näringsutskottets betänkande nr 51 på samtliga punkter.

LARS-OVE HAGBERG (vpk) replik:

Herr talman! I industriministerns frånvaro får väl Birgitta Hambraeus försvara industriministerns fögderi. Hon säger att vi vill ha ramar för att fjärrdirigera stålindustrin. Men jag undrar vem det är som har fjärrdirigerat stålindustrin på sistone. En analys av den ekonomiska situationen i vårt land ger vid handen att det är sex eller kanske sju familjer som fjärrdirigerar och åstadkommer de förhållanden som vi har – och kanske de förhållanden som mötte Birgitta Hambraeus, när hon för något år sedan trodde att hon skulle kunna rädda malmmetallurgin vid Domnarvet. Förra året avlämnade hon själv en reservation, i vilken hon förordade att malmmetallurgin skulle få finnas kvar.

Det finns krafter bland parterna i konsortialavtalet som i dag säger att man inte ens skall acceptera riksdagens erbjudande om en förlängning av driften i två år. Sådan fjärrdirigering måste det bli ett slut på. De folkvalda i riksdagen skall väl kunna lägga fram förslag till ramar för vår näringspolitik. Det är väl ett ganska rimligt krav – om man nu får ställa några krav på demokratin. Men då talar Birgitta Hambraeus om fjärrdirigering – helt i överensstämmelse med industriminister Åslings filosofi.

Förhållandena är när det gäller skrottillgången desamma. Vem är det som fjärrdirigerar skrottillgången i dag? Ja, inte är det de arbetande eller de som drabbas av konsekvenserna av skrotutvecklingen. Med berätt mod satsar SSAB på skrot i stället för att ta vara på malmen. Det finns alltså ingen samlad plan, utan SSAB:s ledning kan omdirigera verksamheten, så att man i större utsträckning går över till skrot trots att man skulle kunna satsa på malmen.

Nu skall vi tydligen vänta på en utvecklingsplan från SSAB. Och vad jag förstår skall SSAB:s ledning, som har att fullfölja konsortialavtalet på lönsamhetens och affärsmässighetens grunder, fastställa denna utvecklingsplan – med ett avgörande inflytande från Stora Kopparberg och Gränges. Sedan skall industriministern den 28 maj förelägga riksdagen den planen så att vi får titta på den och kanske motionera med anledning av den, om vi inte är överens. Men sedan säger då utskottets majoritet: Enligt gällande bolagsordning är det företaget som bestämmer. Och så får vi sitta där med skeden i vacker hand.

Vad är detta för något, Birgitta Hambræus? Vad är det då värt att kämpa för malmmetallurgins bevarande, t. ex. i Domnarvet – som vi ändå gjort tillsammans? Hur skall vi få ett ELRED-verk till Domnarvet om vi inte i riksdagen kan fastställa några planer?

KARL-GUSTAF MATHISSON (s):

Herr talman! Näringsutskottets betänkanden 50 och 51 är av naturliga skäl av största intresse för oss som bor och lever i någon av våra gruv- eller stålorter. Men utvecklingen inom stålindustrin är givetvis inte en fråga som berör bara företagen och de anställda inom branschen.

Stålindustrins betydelse för hela den svenska ekonomin gör att utvecklingen inom branschen i allra högsta grad är en angelägen fråga för hela samhället. Stålindustrins strukturfrågor är alltför stora för att företagen skall klara dem själva.

Jag ser det därför som mycket allvarligt att näringsutskottets majoritet framhärdar i sin tro på att lösningen ligger i de självläkande krafterna – sedan man kryddat med planlösa bidrag från den borgerliga regeringen.

Herr talman! Skall svensk stålindustri fortsätta att utvecklas i vårt land och därmed fortsätta att utgöra en viktig faktor i vår nations försörjning? Eller skall det mer och mer bli på det viset att svensk stålindustri krymper ihop och vårt land övergår till att importera allt det stål som vi behöver – trots våra egna naturtillgångar och trots våra tillgångar i det stora kunnande som de anställda inom stålindustrin representerar.

Naturligtvis får inte det ske. Men utvecklingen hittills inger oro. I mitt hemlän, Västmanlands län, där stålindustrin inom ett stort antal orter och kommuner har avgörande betydelse för sysselsättningen, har 1970-talet bjudit på betydande problem för stålindustrin. Sammantaget har sysselsättningen inom stålindustrin minskat med drygt 1 000 personer.

I förgår informerades de anställda inom Fagersta AB om att företaget ämnar ta upp MBL-förhandlingar kring ett förslag om en kraftig nedbantning av kolstålsverksamheten, innebärande att 250 sysselsättningsstillfällen försvinner under det närmaste året, därav 135 arbetsplatser i Fagersta och de övriga 115 i Forsbacka. Jag tar för givet att regeringen har informerats om Fagersta AB:s planer på en nedskärning av kolstålsverksamheten. Därför vill jag fråga: Vilka åtgärder är regeringen beredd att vidta för att nu undvika ytterligare bortfall av arbetstillfällen?

Inom Fagerstaregionen ligger också Spännarhyttan, om vars öde vi hade en interpellationsdebatt här i kammaren den 18 april. I samma region ligger också Ridrarhyttan med Bäckegruvan.

Vad blir det kvar inom Fagerstaregionen om den här utvecklingen skall tillåtas fortsätta?

De tre kommunerna inom Fagerstaregionen har genom strukturomvandlingen inom gruv- och stålindustrin drabbats mycket hårt. Deras sårbarhet är stor, och ytterligare nedskärningar kommer att få mycket svåra konsekvenser.

I den socialdemokratiska reservationen 7, som är fogad till utskottsbetän-

kande 51. understryks bl. a. nödvändigheten av att specialstålsindustrins långsiktiga strukturproblem får en samlad lösning. Jag ber att få yrka bifall till den reservationen.

Jag vill sedan också helt kort beröra ännu en fråga som närmare bör studeras. Det gäller frågan om vi i fortsättningen har råd att avvara den malmbaserade råvaran till våra stålverk. Dvs. även om det i dag verkar som om företagsägariintressena satsar helt på den skrotbaserade råvaran så måste vi ställa oss frågan: Är det i förlängningen en samhällsekonomiskt klok åtgärd? Bör vi inte se upp nu, så att inte den malmbaserade råvaran försvagas och kanske helt försvinner? Även om det verkar som om en ny teknik finns bakom hörnet så bör man nog tänka sig för några gånger, för vi vet vad vi har.

När det gäller den malmbaserade råvaran kan jag i dag konstatera att även utskottet allvarligt tar upp det spörsmålet. Utskottet hänvisar i dagens betänkande till det brev från några företagsledare som i vissa stycken föredros här i kammaren vid interpellationsdebatten den 18 april.

Utskottet berör Spännarhyttan på ett positivt sätt, som faktiskt för mig inger en förhoppning om att vi kan räkna med fastare handgrepp från regeringens sida för att medverka till en positiv lösning. Som ett led i detta måste den arbetsgrupp ses som verkar under ledning av Jernkontorets fullmäktigeordförande Wilhelm Ekman. Världsmarknadsläget på skrotsidan bör verka som en uppväckande medicin för berörda parter.

Herr talman! När man tar del av utskottets betänkande och de socialdemokratiska reservationer som återfinns där så ter det sig naturligt att åtminstone de borgerliga ledamöterna från stålortslänen ställer upp för de socialdemokratiska reservationerna, till vilka jag yrkar bifall.

YNGVE NYQUIST (s):

Herr talman! I näringsutskottets betänkanden 1979/80:50 och 51 finns behandlade tre motioner, 711, 713 och 973, som några partikamrater tillsammans med mig avgivit.

De här motionerna har en gemensam nämnare: de andas rädsla för utvecklingen inom basindustrierna i Bergslagen, nämligen gruvorna och stålverken. Det är en rädsla för den ovilja och det oförstånd som präglar handläggningen av den här typen av ärenden.

I motion 713 beskrivs hur järnmalmsgruvorna avvecklas undan för undan. Antalet sysselsatta inom näringen minskas som en följd därav. I stålverk efter stålverk avvecklas den malmbaserade metallurgin och en övergång sker till skrotbaserad metallurgi, med alla de risker som det innebär både i fråga om tillgången på skrot och när det gäller priset på samma vara.

En betydande brist på skrot befarar t. o. m. industriministern, enligt vad han sade här för en liten stund sedan. Han sade vidare att branschen skall ha ett kollektivt ansvar, men att varken industriministern eller utskottsmajoriteten bör lita för mycket på branschen. Birgitta Hambræus sade nyss i talarstolen att hon ansåg detta vara en kraftig markering från industriministerns sida. Jag har nog en annan känsla för nyanser än vad Birgitta

Hambraeus tycks ha i det här fallet.

I Bergslagen finns också ett stort kunnande i fråga om tillverkning av maskiner och utrustning till gruvor och stålverk, ett kunnande som nu är på väg att "städas bort".

Det sagda är i yttersta korthet bakgrunden till kravet på en omedelbar översyn och redovisning av möjligheterna till stödjande åtgärder för gruvhanteringens framtida utveckling, varvid särskild hänsyn skall tas till situationen vid gruvfälten i Mellansverige.

Utskottsmajoriteten säger sig fästa stor vikt vid att problemen för den mellansvenska gruvindustrin, särskilt järnmalmgruvorna, kan få en snabb lösning. Ändå är man inte beredd att uppmana regeringen att lägga fram förslag till åtgärder!

Motion 711 berör de åtgärder som vi anser behövliga efter det att SSAB:s strukturplan så småningom har lett till resultat. Riksdagen fattade ju ett beslut på underlag av proposition 1978/79:126 och näringsutskottets betänkande 1978/79:43. I propositionen hade man tagit viss hänsyn till generaldirektör Bertil Rehnbergs utredning, där denne bl. a. anförde att den gällande strukturplanen skulle få mycket allvarliga konsekvenser, särskilt för gruvnäringen inom området. Det gäller alltså Ludvika kommun. Bertil Rehnberg föreslog ett lån till Dala Invest AB att utbetalas i fem delar med början 1979. I propositionen, som jag nyss nämnt, delade departementschefen den av Rehnberg framförda uppfattningen att särskilda medel borde utgå för att stärka näringslivet inom området. Det är alltså Borlänge-Ludvika det gäller. Han ansåg emellertid att medlen till Dala Invest borde slussas via utvecklingsfonden i Kopparbergs län. Det blev också riksdagens beslut. Årets budgetproposition upptar inte några medel för stöd till Dala Invest. Det är det som vi har sökt rätta till genom vårt motionsyrkande. Utskottsmajoriteten anför att frågan om ytterligare medel för bolaget avses bli prövad av regeringen i samband med dess ställningstagande till förslaget om utvecklingsplan för SSAB, som skall komma någon gång efter den 28 maj. Därmed avstyrker man motionen. Det är en svag formulering. Att det medför svårigheter bl. a. i Dala Invest tycks man förbise. – Det är naturligt att vi motionärer inte kan finna oss i detta.

Under tiden har ju det hänt som vi anför i den tredje motionen, nr 973, som jag nämnde inledningsvis, nämligen att SSAB genom styrelsebeslut avser att frångå den strukturplan för företagets utveckling som företagsledningen själv utarbetade i början av 1979 och som riksdagen den 23 maj 1979 med några mindre ändringar antog som grund för företagets framtida utveckling. Där är vårt motionskrav att riksdagen begär att regeringen tillser att SSAB:s ledning följer den antagna strukturplanen. Vi följer alltså upp vad facken efter stor vända accepterat och vad riksdagen beslutat. Det är inte att undra på att fackens representanter känner sig grundlurade om SSAB inte följer strukturplanen. Fackets bedömning av sysselsättningssituationen vid Domnarvet är att det kommer att försvinna 1 400 arbetstillfällen fram till 1982 – inte 500, som strukturplanen anger.

Det är minst sagt förvånande att utskottsmajoriteten inte tycks ha någon

Onsdagen den
14 maj 1980

*Mineralförsörj-
ning, m. m.*

känsla för vad som händer med våra gamla näringar i Bergslagen. Det är därför vi känner stark oro. Men oron finns också inför det faktum att vad som nu rascras av yrkeskunnande kan det ta lång tid att ersätta - om det någonsin låter sig ersättas. Det gäller ändå näringar som genom årtionden tillfört vårt land så stora exportinkomster. Vi vill från socialdemokratiskt håll gå till attack just med anledning av denna oro.

Om man nu vill nonchalera socialdemokratiska motionärer borde man väl i alla fall kunna lyssna på vad arbetsmarknadsstyrelsens chef sagt i sin egenskap av utredare av alla hithörande problem.

Herr talman! De motioner jag i korthet omnämmt är behandlade i näringsutskottets betänkanden 1979/80:50 reservation 4 samt 1979/80:51 reservationerna 2 och 4. Jag yrkar bifall till dessa reservationer samt bifall till de övriga socialdemokratiska reservationerna i de betänkandena som vi nu debatterar.

MARIANNE KARLSSON (c):

Herr talman! Min motion 1979/80:705 med förslag till ändring av bl. a. gruvlagen har varit mycket illa i näringsutskottet. Till stor del beror det på att oturen velat att den skulle hamna ihop med ett par propositioner som har samband med krisen i vår tunga gruvdrift, som f. n. har stora svårigheter. Ett kinesiskt ordspråk lär säga att man inte skall köra omkring med järnkrukor och lerkrukor i samma låda, för då blir det bara skärvor av krukorna. Just det har skett med min motion.

Som tur var hade jag yrkanden i min motion, vilka inte gick att missförstå, och utskottet har alltså inte kunnat undgå att återge dem rätt. Annars hade innehållet i min motion blivit helt osynligt i utskottsbetänkandet. Förutom yrkandena återges där ett påstående, att jag vänder mig emot stordrift i gruvindustrin, vilket är oriktigt återgivet, eftersom jag bara talar om möjligheten för stora företag att driva små gruvor. Vidare har man passat på att ge ett litet nålstick när det gäller de tankegångar som vi inom centern söker popularisera genom att använda etiketten "lokalsamhället". - Jag har faktiskt fått sakkunnigare, mer intresserade och framför allt mer djupgående recensioner i pressen, som har visat stort och oväntat intresse för min motion.

Varje land bör hålla på mycket med det som man är bra på. USA har massproduktion som specialitet, medan vi här i Sverige är duktigast på halvstor serietillverkning och halvstor industri, ofta uppväxt kring enstaka personer. Jag tycker att det är sannolikt att vi bör vara bra på smått och mellanstort bergsbruk också. Min motion går ut på att man skall sluta hindra företagande av den typen inom bergsbruksnäringen. Det vore skada om det inte kunde bli så.

Det är ju ett faktum att bergsbruket inte går bra, och det är därför vi har satt till diverse utredningar. Men hela tiden tänker man i samma gamla banor: gruvföretag måste absolut vara stora, och prospektering skall skötas av ett rikstäckande ämbetsverk, dvs. man föreskriver mer och mer av samma medicin trots att den visat sig verkningslös mot ålderssymtomen - för det är

Onsdagen den
14 maj 1980

---

*Mineralförsörj-
ning, m. m.*

älderssymtom det allra mesta som vi ser.

Jag har i min motion pekat på de rent löjliga regler som gäller för gasfyndigheterna hemma i Östergötland. Man får inte lov att borra efter gas, men man får borra efter vatten, och råkar man då hitta den gas man har anledning tro finns där, så får man använda den för eget bruk, men man får inte lov att sälja den. Vad är det för dumheter vi håller på med? Bör vi inte sluta med det? Ju förr vi gör det, dess bättre.

Det är onödigt att jag redogör för allt i min motion, för den finns ju redan i tryck. Men det vill jag säga, att det jag dragit fram i dagens ljus, det visar att vi är inne på fel väg.

En detalj i sammanhanget bara: F. n. uppmanas allmänheten i Norrland att gå på mineraljakt, och om man hittar något intressant, så kan man få en belöning på ett par hundra kronor. -- Kopparberget i Falun upptäcktes enligt sägnen av en bock som kom hem med kopparfärg på hornen. Man får väl tänka sig att även hocken fick belöning, en belöning som säkert var en lika dålig hittelön som den får som i dag hittar ett kopparberg t. ex. i övre Norrland. Vad är det för dumheter vi håller på med? Bör vi inte sluta också med det? Ju förr vi gör det, dess bättre.

Vi som bestämmer tycks fungera ungefär som ett litet barn som ljuger och blir närmare utfrågat av sin mamma. För att historien skall gå ihop blir barnet tvunget att bättra på med den ena lögnen efter den andra. På samma sätt har vi hamnat i den situation vi har i bergsbruket. Man trodde att gruvdrift bara var att skotta upp fäderneslandet och sälja det per kubikmeter eller per ton. Men i själva verket säljer man arbete och organisation.

Staten och några få storbolag har i dag monopol på företagande inom bergsbruket. Det är ingen stor nackdel när det gäller stora fyndigheter, men dessa intressenter duger helt enkelt inte till att sköta en liten fyndighet, en sådan som ger jobb åt kanske fem man och litet mer allsidigt näringsliv åt en jordbruksbygd. Vi ägnar oss åt att förhindra den sortens verksamhet. Varken staten eller storbolagen kan tjäna ett öre på det. Vad skall det då tjäna till? Svaret är givet: Vi har i praktiken en helt meningslös förbudslagstiftning.

Fru talman! Utskottet framhåller att mineralpolitiska utredningen snart skall komma med ett betänkande, och det betänkandet lär nu ha kommit. De små fyndigheternas problem är väl knappast belysta där, men under den fortsatta behandlingen borde synpunkterna i min motion kunna få ett bättre utrymme. Även om min motion har avstyrkts av utskottet, så finns det all anledning att återkomma till den här frågan, för det finns ingenting som är så dumt som att förtvivla i politik.

Under detta anförande övertog förste vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

KARL BJÖRZÉN (m) replik:

Fru talman! Jag vill säga några ord med anledning av Marianne Karlssons anförande.

Marianne Karlsson var ledsn över formuleringarna i utskottets betänkan-

Onsdagen den
14 maj 1980

---

*Mineralförsörj-
ning, m. m.*

de, men jag vill påpeka att hon bör skilja på dels vad utskottet har uttalat, dels vad som är redogörande text. Jag tror att det inte heller i den redogörande texten kan utläsas någon som helst avsikt att nedvärdera de intentioner som ligger bakom motionen.

Huvudskälet till att motionen avstyrktes var ju att den mineralpolitiska utredningen har sysslat med de här frågorna. Säkert kommer det att med anledning av remissbehandlingen bli en debatt om gruvlagsfrågorna.

De förslag som återfinns i motionen är emellertid ganska omfattande. Det är mycket komplicerat att göra så stora ändringar i gruvlagen, varför det erfordras ett mycket mycket omfattande utredningsarbete. Lagstiftningen inverkar ju i stor utsträckning på annan lagstiftning i samhället. Vi får väl avvakta remissinstansernas utlåtande om den mineralpolitiska utredningens betänkande. Då får vi se om det finns ett tillräckligt stort intresse för en grundlig omprövning av gruvlagen. När propositionen kommer finns det anledning att ta ställning till frågan.

MARIANNE KARLSSON (c) replik:

Fru talman! Jag tackar för det positiva omdömet om motionen och får naturligtvis själv vara uppmärksam när det gäller utredningen, läsa den och själv försöka komma med förslag i överensstämmelse med motionens intentioner.

STEN-OVE SUNDSTRÖM (s):

Fru talman! Så är det åter dags att behandla en stor och viktig del av det svenska näringslivet, den svenska stålindustrin. Det har nu gått några år sedan Svenskt Stål AB bildades, men förhoppningarna att i det nuvarande politiska läget genom SSAB kunna skapa en slagkraftig grund för svensk stålindustri är inte lika stora som vid företagets bildande.

Den strukturplan som antogs efter långa förhandlingar med de fackliga organisationerna och som skulle bilda grunden för företagets utveckling ses alltmer som en urvattnad produkt utan klar framtidsinriktning.

De anställda har verkligen ställt upp för att åstadkomma den nödvändiga struktureringen av den svenska handelsstålsindustrin. De har trott på SSAB:s strukturplan och arbetat för att förverkliga den, inte minst i vad gäller planens negativa del, som medfört personalinskränkningar och anställningsstopp. Självfallet har dessa uppoffringar gjorts i tron att även strukturplanens positiva del skulle genomföras, den som förutsätter kraftfulla offensiva investeringar och som ger SSAB en vettig chans att utvecklas. Tyvärr har så inte blivit fallet. Den svenska handelsstålsindustrins svaga konkurrenskraft tycks bestå, och importandelen av handelsstål har inte minskat.

Den antagna strukturplanen förutsätter ett ömsesidigt produktutbyte mellan stålorterna Luleå, Oxelösund och Borlänge. Hitintills har planen genomförts på ett ryckigt sätt, som har ökat misstron bland de anställda. Ett bra exempel på detta är utvecklingen i Luleå. Där har produktionsanläggningarna nu anpassats till de inom företaget upprättade planerna i de delar

som förutsätter nedläggningar och överföringar av produktionsutrustning till de andra stålorterna. Det gäller t. ex. nedläggning av sinterverket, av den skrotbaserade metallurgin, av gjuteriet, av bandverket, av armeringsståls-tillverkningen m. m. Därutöver förutsätts nu också nedläggning av götverket och götgjutningen.

Men det överförande till Luleå av produktionsutrustning som enligt strukturplanen skall ske har inte kommit till stånd. Det gäller t. ex. profilproduktionen, rälsproduktionen samt byggandet av ett nytt mediumverk. Dessa utvecklingsinvesteringar håller nu på att utredas bort. Liksom tidigare när det gällt satsningar på det län som har det absolut svåraste sysselsättningsläget i landet har det blivit rundgång i utredningsmaskineriet, och alla investeringar av betydelse för Luleå har nu stoppats.

När det gäller profilproduktionen utreds nu möjligheten till ett profilbolag, och vad beträffar rälsproduktionen ifrågasätts om den över huvud taget skall vara kvar inom SSAB eller om den skall läggas ner. Det planerade mediumverket är också ett projekt som håller på att utredas bort. Det verket skulle i stort ersätta den produktion som finns inom SSAB i Luleå och Borlänge och producera 208 000 ton. I debatten kring det tilltänkta verket har alla möjliga och omöjliga argument använts för att stoppa verkets tillkomst. Antingen har verket varit för litet för att uppnå en s. k. driftekonomiskt optimal storlek eller så har det varit för stort och då framställts som ett starkt hot mot den befintliga mediumproduktionen utanför SSAB.

Liksom många andra utvecklingsprojekt som föreslagits för SSAB i Luleå har detta mediumverk utmålats som en katastrofal satsning, som skulle utarma andra stålorters framtid och överlevnad. Det tragikomiska i den beskrivningen är att de borgerliga politiker som sett som sin huvuduppgift att stoppa denna investering i Luleå, i andra sammanhang talat varmt om decentralisering och solidaritet med de regioner som har den största arbetslösheten i landet.

En viktig förutsättning för att klara SSAB:s utveckling är att de fackliga organisationerna ställer upp bakom den fortsatta struktureringen inom företaget. När det gäller Luleås del i det sammanhanget har man från Metalls sida medverkat i alla de negativa beslut som förutsätter neddragningar och nedläggningar, men nu tvingas man konstatera att alla löften som gjorts av den borgerliga regeringen och företagsledningen om nya investeringar inte uppfyllts. Detta har väckt en sådan misstro att man från den fackliga organisationen beslutat att inte medverka till ytterligare strukturåtgärder med de andra handelsstälverken förrän den interna struktureringen inom SSAB genomförs.

Naturligtvis gynnas inte SSAB:s utveckling av sådana beslut inom de fackliga organisationerna, men huvudansvaret för ett sådant misstroende får den borgerliga regeringen ta på sig. Det går inte att ständigt uttrycka en positiv syn på branschens utveckling och tala varmt om ett metallurgiskt centrum i Luleå, om alla satsningar man vill göra, utan att konkret visa att alla vackra ord har en verklig innebörd.

Mineralförsörjning, m. m.

Onsdagen den
14 maj 1980

*Mineralförsörj-
ning, m. m.*

Mycket talar för att det utvecklingssteg som företaget nu är inne i kan bli avgörande för hela företagets fortsatta existens. Oviljan och oförmågan att fullfölja den antagna strukturplanen kan skapa sådana spänningar inom SSAB att krav på att bryta ut vissa enheter ur företaget kan resas och så småningom kan resultera i en allt större splittring av de olika produktionsenheterna.

I en sådan utveckling skulle förmodligen den svenska stålindustrin få allt svårare att hävda sig gentemot den allt hårdare konkurrensen på stålmarknaden, och andelen av importerat stål skulle öka ytterligare.

Efter att ha lyssnat till industriministerns anförande i dag kan jag bara konstatera, att regeringen inte aktivt kommer att medverka till att den antagna strukturplanen fullföljs. Herr Åsling talar om anpassning till marknaden och om branschens kollektiva ansvar. Jag kan inte tolka dessa uttalanden på annat sätt än att den nuvarande låtgåpolitiken inom stålbranschen skall få fortsätta och att den pågående industriella utarmningen av vårt nordligaste län påskyndas.

Om vår svenska handelsstålsindustri skall klara en offensiv utveckling, måste den antagna strukturplanen följas också i de delar som förutsätter investeringar för Luleås del. Det är verkligen dags att strukturplanens löften nu infrias, och det krävs därför att de socialdemokratiska reservationerna vinner gehör i dagens riksdagsbeslut. Därmed skulle den negativa utvecklingen för Luleås del brytas och de nedslitna valsverken skulle rustas upp. Verket skulle kunna förädla sin produktion på ett betydligt bättre sätt än vad det gör i dag.

Under de gångna åren har man från borgerligt håll gett många löften om satsningar på Norrbotten och järnverket i Luleå. Nu kan vi snart konstatera vad dessa löften egentligen är värda. Ett avslag på de socialdemokratiska kraven i partimotionen och i reservationerna innebär ett stort svek mot alla löften som getts från regeringens sida om utveckling i Norrbotten och om förädling av länets råvaror. Med andra ord skulle den borgerliga sabotagepolitiken mot landets mest utsatta län tillåtas fortsätta.

LARS-OVE HAGBERG (vpk) replik:

Fru talman! Jag skall inte gå in i någon större polemik mot Sten-Ove Sundström. Vi är ju de två ledamöter som är anställda i SSAB. Men några frågor är på sin plats på grund av dels motionen, nr 974, som Sten-Ove Sundström har varit med och väckt, dels de slutsatser man måste dra av Sten-Ove Sundströms inlägg. Såvitt jag förstår säger Sten-Ove Sundström rakt ut att den analys som vpk gjorde när SSAB bildades är riktig. Strukturplanen har inte genomförts. Vi hänvisade då till konsortialavtalet och hävdade att det kommer att finnas krafter som saboterar det. De personalplaner som var uppgjorda kritiserade vi omgående, och vi sade att de inte kommer att hålla på den grunden. Det visar sig att de inte håller i dag.

Med anledning av de elva punkter som finns i motionen och beträffande vilka jag till större delen kan instämma i att de borde förverkligas, skulle jag

också vilja höra en konsekvens – vilken politik skall genomföra dessa elva punkter? Kan man då, väldigt strikt, tro på SSAB:s strukturplan utan att förändra grundvalarna för en mer samhällsekonomisk politik? Skulle det inte nu vara dags att enhetligt lägga fast den politiken i stället för att strida för någonting som är näst intill Nils Åslings politik? Lyssnar man på Sten-Ove Sundströms medmotionär, Ingvar Svanberg, får man nästan intrycket att man omfamnar varandra i enighet om framtiden. Jag tycker det rimmar mycket illa med dels de krav som ställs i motionen, dels den analys som man gör beträffande Luleå. Jag anser att läget för Luleå är mycket allvarligt, där man i stort sett till sist bara kommer att få några hyttor kvar, om den här utvecklingen får fortsätta.

Skall man få den förädling som Sten-Ove Sundström och vpk kämpar för, måste man ta någon konsekvens av politiken någon gång. Sten-Ove Sundström pekar på att det kan bli en väldig spricka i de fackliga organisationerna – vilket vi kan diskutera i annat sammanhang – men litet av den sprickan beror väl ändå på om Sten-Ove Sundström och hans parti kan dra några konsekvenser av utvecklingen i bl. a. SSAB, hittills och framöver. Det kan inte bara vara industriminister Åslings fel att utvecklingen blir sådan. Är det ändå inte någon kraft utöver industriminister Åsling, t. ex. storfinansintressena i Gränges, Electrolux och Stora Kopparberg, som är den verkliga hoven som man borde gå till storms mot?

STEN-OVE SUNDSTRÖM (s) replik:

Fru talman! Först vill jag säga att det är glädjande att Lars-Ove Hagberg instämmer i vår motion och de elva punkter som finns i den. Det betyder också att han instämmer i de delar av strukturplanen som innebär att rälsproduktionen flyttas till Luleå och att ELRED-anläggningen bör komma till stånd i Luleå enligt strukturplanen.

När det sedan gäller våra krav och våra motioner vill jag kortfattat säga att de socialdemokratiska motionerna i detta hänseende liksom i många andra är byggda på intim samverkan med de fackliga organisationerna. Det finns därför all anledning att hålla fast vid de krav som facket ställer, inte minst från Norrbotten, som jag själv representerar – och Metall i Luleå.

LARS-OVE HAGBERG (vpk) replik:

Fru talman! I vpk:s motioner ingår faktiskt – vilket Sten-Ove Sundström skulle ha vetat om han hade läst dem – krav på att man skall strukturera om och även kunna lägga rälsverket där, men även krav på en omläggning av hela SSAB:s politik, så att inte någon ort utarmas på någon annans bekostnad. Det är den politiken jag efterlyser, eftersom socialdemokraterna i sina elva motionspunkter har krav som jag tycker i stort sett är riktiga. Vi vill också att ELRED-verket en gång skall kunna uppföras i Luleå. Det står i vår motion, så det är inte någonting nytt.

Men frågan är hur den här politiken skall kunna förverkligas. Skall man utarma de andra orterna eller inte? Detta är bilden. Jag tycker att vi borde vara överens här, så att herr Åsling och andra inte längre kan spela den här

Onsdagen den
14 maj 1980

---

*Mineralförsörj-
ning, m. m.*

rollen -- det är ju det som häller på att hända. Nu, på sluttampen, håller man på med det sista åtgärdsprogrammet för SSAB, varefter vi inte kan påverka mera. Jag ber därför Sten-Ove Sundström att titta noga på analysen och dra konsekvenserna av den. Gör man det, kommer man fram till slutsatsen att SSAB:s politik måste i grunden förändras. När vi kräver Björn Wahlströms avgång kräver vi därmed ett slut på den stälpolitiken.

Jag vill också påminna om den beslutsordning i SSAB som många av Sten-Ove Sundströms vänner varit med om att bygga upp men som i dag är förödande.

STEN-OVE SUNDSTRÖM (s) replik:

Fru talman! Det är naturligtvis glädjande att Lars-Ove Hagberg har läst alla de elva punkterna i vår motion. Men om han dessutom ordentligt hade läst igenom vår partimotion och kanske också sett på våra reservationer i anslutning till det här ärendet, skulle han ha upptäckt att det i dem finns många viktiga förutsättningar för att på sikt kunna klara SSAB och få en vettig strukturering.

JOHN ANDERSSON (vpk):

Fru talman! Betänkandet 1979/80:50 behandlar ett flertal motioner från vårt parti. Jag kommer att beröra tre av dessa.

Gruvnäringen är en av våra basnäringar. Den baseras på en mycket viktig naturtillgång. Vår principiella grundsyn är att naturtillgångar bör tillhöra staten. Följden av detta har blivit att vi ställt krav på ett statligt övertagande av Bolidenbolaget.

Av behandlingen i utskottet samt resultatet av tidigare omröstningar i kammaren kan man kanske dra den slutsatsen att vi skulle vara ensamma om att ställa detta krav. Så är ingalunda fallet. Jag vill erinra om att bl. a. Gruvindustriarbetareförbundet ställt sig bakom kravet på Bolidenbolagets förstatligande och utvecklandet av en statlig gruvsektor. Metalls avdelning 209 i Skelleftehamn har vid flera tillfällen uttalat sig för en nationalisering.

Vi har alltså ett klart uttalat stöd för detta krav från de anställda och deras fackliga organisationer. Det är bara att beklaga att åtminstone utskottets socialdemokrater icke anser sig kunna stödja de krav som de anställda och deras fack ställer. Här tycks inte gälla vad Sten-Ove Sundström nyss sade i talarstolen om sambandet med de anställda. Självfallet stöds också detta krav av en mycket bred opinion utanför denna krets.

Det är naturligtvis ingen tillfällighet att de anställda och deras fack, liksom vårt parti, anser ett förstatligande nödvändigt. Vinstintresset har varit rättesnöret när det gällt planeringen av verksamheten. Under sämre konjunkturen har man lagt ner gruvor och dragit ner på sin verksamhet, vilket har drabbat de anställda och de kommuner som berörs. Detta har växlat med goda år då de anställda har kunnat notera stora vinster för företaget. Ja, man har även fått åse hur företagets egna chefer gjort mycket stora vinster genom att spekulera i egna aktier. Som ett exempel kan nämnas att 6 av de 25

personer i ledningen som har en sådan insyn att deras aktieaffärer registreras av bankinspektionen under 1979 köpt aktier, som stigit med sammanlagt över 3 milj. kr. i värde. Det här är naturligtvis en notering i marginalen i sådana här stora sammanhang, men det ger en fingervisning om vilket intresse som ligger till grund för beslutet och företagets politik.

Vårt parti kan självfallet inte acceptera förhållanden där vinstintresset är den drivande kraften. Den utveckling av näringen har icke skett som hade varit möjlig, om hela samhällets intresse hade legat som grund för beslutet.

Vad som många gånger har hänt är att rikmalmspartierna har brutits ut, samtidigt som man lämnat stora partier kvar som innehåller procentuellt sett mindre malm. Detta betyder att konjunkturen har bestämt malmkroppens storlek. I slutändan betyder detta en misshushållning med våra naturtillgångar. Resultatet av detta har blivit för tidigt nedlagda gruvor, och det har medfört att många hundra människor under de senaste åren mist sina jobb.

Vi har i vårt land redan ett statligt gruvbolag. Det naturliga vore att all gruvdrift skedde i detta bolags regi, så att samhället kunde skörda vinsterna av viktiga naturtillgångar.

Det som tas upp i motion 1449, punkt 5, och i motion 1037 hänger samman med vad jag här anfört. I motion 1037 föreslås att riksdagen uttalar att inga nedläggningar av gruvor får ske förrän riksdagen fått ta ställning till ett samlat förslag om gruvnäringens framtida inriktning. I motion 1449, punkt 5, hemställs att ingen gruvbrytning tillåts upphöra förrän malmen är utbruten och att ersättningsjobb anskaffas i god tid.

Inte minst det senare är viktigt. Vi har exempel från mitt län på att gruvor lagts ned. Det finns starka skäl som talar för att malmen inte var slut, och det har heller inte ordnats något ersättningsjobb. I stället rev man ner gruvbyn, och bostäder jämnades med marken. En hel bygd håller på att avvecklas. I dessa trakter har man i dag mycket svåra sysselsättningsproblem.

Socialdemokraterna har i reservation 4 till näringsutskottets betänkande nr 50 uttalat att inga nedläggningar av gruvdriften bör genomföras, innan utredningen slutförts och regeringens förslag förelagts riksdagen. Däremot motsätter man sig förslaget i t. ex. motion 1037, trots att den enda skillnaden är att man i reservationen använder ordet *bör* medan motionen använder ordet *får*. Utan att dra upp någon strid om detta, måste jag ändå ställa frågan till reservanterna: Anser ni att nedläggningar får ske eller vad menar ni med ordet *bör*? Den frågan tycker jag är motiverad, eftersom ni markerar denna skillnad i reservationen. Anser ni att det inte bör läggas ner några gruvor enligt den motivering som görs, måste det väl i konsekvensens namn vara lika gångbart att använda orden *får* eller *tillåtas*. Att döma av texterna i motionerna vill bägge partierna uppnå samma sak. Jag vill också framhålla att vårt stöd till i andra hand s-reservationen inte innebär att vi tar avstånd från vår egen skrivning.

Fru talman! Med detta vill jag yrka bifall till motionerna 564 och 1037 samt till punkten 5 i hemställan i motion 1449.

Onsdagen den
14 maj 1980

---

*Mineralförsörj-
ning, m. m.*

SONJA REMBO (m):

Fru talman! Genom sitt beslut att övergå från malmbaserad till skrotbaserad metallurgi vid Domnarvet har SSAB dragit samma konsekvenser av kostnadsutvecklingen på råjärn som många andra svenska och utländska stålverk; det blir billigare att basera produktionen på skrot. Så långt är SSAB:s beslut oantastligt.

Det är dock väsentligt att SSAB följer riksdagens uttalande att de åtgärder som SSAB vidtar som ett led i sin strukturomvandling inte får utformas så att de leder till väsentliga svårigheter för de mindre verken. Detta har industriministern också understrukit i debatten i dag.

SSAB:s behov av skrot beräknas öka från 20 000 ton 1980 till 433 000 ton 1983. Under samma period beräknas övriga stålverk öka sitt skrotbehov med ungefär lika mycket. Det totala behovet av skrot av den kvalitet som här är aktuell beräknas från 1983 uppgå till ca 1,6 miljoner ton, varav hälften måste importeras. Importbehovet beräknas på fem år öka från 104 000 ton till 750 000 à 800 000 ton per år, vilket medför ett inte oväsentligt och ett ovälkommet valutautflöde.

Det anses inte realistiskt att räkna med någon nämfvärd ökning av de kvantiteter som kan insamlas inom landet. Återvinningsgraden betraktas som hög även om den har sjunkit under senare år. Det borde dock vara intressant att undersöka vilka möjligheter som finns att stimulera en ökad återvinning för att därigenom minska vårt importbehov. I en tid då vi i ökande grad kommer att bli tvungna att ekonomisera med våra resurser bör en sådan möjlighet inte lämnas oprövad.

Priset på importerat skrot är avsevärt mycket högre än priset på svenskt skrot – 420 kr. per ton för det svenska skrotet och 700–750 kr. per ton för det importerade.

Genom att kostnaderna för skrotimporten i det system som finns mellan stålverken bärs solidariskt av samtliga verk innebär en så kraftig ökning av den totala skrotimporten som det här är fråga om att samtliga stålverk drabbas av kraftiga kostnadsökningar. Detta är allvarligt för en bransch som under många år har arbetat med extremt dålig lönsamhet.

Det beslut som SSAB har fattat om övergång från malmbaserad till skrotbaserad metallurgi i Borlänge kan således inte ses som en intern angelägenhet för SSAB. För att få en total bedömning av lönsamheten i denna övergång bör SSAB:s kalkyl rimligen baseras på att hela ökningen av skrotbehovet sker till importpris.

Det måste anses vara ett övergripande nationellt intresse att den svenska stålindustrin inte blir i så hög grad beroende av en osäker internationell skrotmarknad. Även om det svenska behovet globalt sett är obetydligt, kan man inte bortse från risken för att vi inte får de kvantiteter som vi behöver. Industriministern var också inne på de frågorna i sitt anförande tidigare i dag. Vi blir dessutom beroende av en prisutveckling som vi saknar möjligheter att påverka. Merparten av det importerade skrotet kommer i dag från USA. Protektionistiska åtgärder där skulle snabbt försätta oss i en helt omöjlig situation. Flera länder har redan i dag förbud mot export av skrot. Sverige

hör till de länderna.

I utskottsbetänkandet ser vi att förhandlingar pågår inom branschen. Det är bra. Det är viktigt att regeringen noga följer de förhandlingarna. Givetvis är det önskvärt att vi, när det gäller en av våra viktigaste basnäringar, i största möjliga utsträckning kan förlita oss på inhemska råvaror. Samtidigt får vi inte försätta oss i en situation där kostnadsutvecklingen äventyrar våra exportmöjligheter – detta är förvisso inte en helt lättlost ekvation.

Utskottet pekar i det sammanhanget på det pågående utvecklingsarbetet kring alternativa råjärnsmetoder. Skrot som råvara i elektrostålstillverkning kan ersättas av järnsvamp. Hittills har svensk järnsvampstillverkning i större skala inte varit ett realistiskt alternativ, eftersom tillverkningsprocessen har förutsatt tillgång till billig naturgas. Genom den process som är under utveckling vid SKF har denna nackdel eliminerats och svensk tillverkning i större skala är därför möjlig.

Tre olika metoder för råjärnstillverkning som ersätter traditionella masugnsprocesser är under utveckling. Birgitta Hambræus berörde tidigare en del av de fördelar dessa metoder medför, och jag skall därför inte närmare uppehålla mig vid dem utan endast understryka de möjligheter som erbjuds att utnyttja de svenska malmtillgångarna på ett sätt som leder till ökad lönsamhet. Givetvis sker detta under förutsättning att processerna håller vad de lovar och under förutsättning att de kommer i produktion så snabbt att förväntade marknadsfördelar kan till fullo diskonteras.

De tre processerna studeras f. n. inom Industrifonden, som utreder frågan om eventuellt statligt stöd till den fortsatta utvecklingen. Det är väl känt att stålindustrin i andra länder bedriver utvecklingsarbete efter liknande linjer som de svenska. Utan tvivel har det eller de företag som först kan lansera en färdig, fullskalig process stora marknadsmässiga fördelar att vinna. Industrifonden bör därför arbeta med största möjliga snabbhet, så att utredningsarbetet inte onödigtvis fördröjer de svenska möjligheterna att hävda sig på detta område.

Mot denna bakgrund är det nödvändigt, som utskottet också säger, att regeringen fortlöpande följer utvecklingen och tar de initiativ som kan erfordras. Jag tror att tidpunkten för sådana initiativ nu närmar sig mycket snabbt.

Fru talman! Jag ansluter mig till utskottets hemställan i betänkande 51.

ANITA PERSSON (s):

Fru talman! Sysselsättningsproblemen i Nyköpings- och Oxelösundsregionerna är stora. De senaste åren har medfört en minskning av arbetstillfällena med ca 2 500, därav i Oxelösund ca 700.

Oxelösund är en relativt ny kommun uppbyggd kring järnverket, som är en helt dominerande industri. Detta har medfört en snedfördelning av näringslivet med 63 % sysselsatta i tillverkningsindustrin. Av dessa är 80 % anställda hos SSAB. Vad som således händer med järnverket har stor betydelse för kommunen. Vid de lokala MBL-förhandlingarna angående SSAB:s åtgärdsprogram har enighet mellan facket och företaget uppnåtts

Nr 145

Onsdagen den
14 maj 1980

Mineralförsörjning, m. m.

Onsdagen den
14 maj 1980

---

*Mineralförsörj-
ning, m. m.*

beträffande en ombyggnad av stränggjutningsanläggningen och en nedläggning av götvalsverket. Detta kommer att innebära ett bortfall med ytterligare 300 arbetstillfällen.

Befolkningen i kommunen är ung, men om man ser på basen till befolkningspyramiden finner man att den håller på att krympa beroende på utflyttning och de låga födelsetalen under senare år. Fram till 1985 kommer dock stora åldersklasser ut på arbetsmarknaden. Om inte arbete kan beredas i kommunen för dessa unga återstår endast utflyttning. Detta innebär en fortsatt ogynnsam utveckling av åldersstrukturen och får kännbara konsekvenser för den kommunala ekonomin.

Det sålunda aviserade borttagandet av 300 arbetstillfällen kommer att medföra en minskad skatteintäkt på ca 2,7 milj. kr., om man räknar med nuvarande skattekraft i kommunen.

Det kommer också att medföra negativa effekter för entreprenadföretag, varuhandel m. m. genom att nedgången i efterfrågan på varor och tjänster minskar när sysselsättningsstillfällen försvinner. Även för Nyköpings kommun har Oxelösunds Järnverk stor betydelse. Ca 900 personer pendlar från olika platser i Nyköpings kommun till Oxelösund för att arbeta vid denna industri. En ogynnsam utveckling av järnverket skulle således även drabba Nyköpings ekonomi hårt.

Nyköping har vid årsskiftet drabbats av en betydande sysselsättningsminskning genom nedläggning av Farmeks slakteri, som berörde 130 personer, och genom F 11:s nedläggning, som berörde 550 personer. Någon ersättning för dessa förlorade arbetstillfällen har inte erhållits. Arbetsmarknadsministern har i stället upplöst den arbetsgrupp som tillsattes för att skapa nya arbetstillfällen som ersättning för detta bortfall. Regeringen är tydligen inte speciellt intresserad av arbetsmarknadsproblemen i detta område.

Det är åtgärder för att komma till rätta med en del av sysselsättningsproblemen i denna region Bengt Gustafsson och jag tagit upp i vår motion. Vi har speciellt framhållit några viktiga förutsättningar för hur de mål som ställts upp i SSAB:s strukturplan från 1978 skall kunna uppnås. Vi hävdar, som man också gör i motion 1979/80:970 av Olof Palme m. fl., att strukturplanen samt de kompletteringar som utarbetats av generaldirektör Bertil Rehnberg och tilläggsförslagen som utarbetats av de fackliga organisationerna skall vara basen för SSAB i Oxelösund på 1980-talet.

Den viktigaste åtgärden som bör företas och som bör vidtas snarast är en om- eller nybyggnad av koksverket. Detta är helt avgörande för ett kvarhållande av metallurgin i Oxelösund. En ombyggnad av koksverket medför också att SSAB i Oxelösund på sikt kommer att bli helt oberoende av olja genom att man tillvaratar gasen och på så sätt tryggar energiförsörjningen. Kommunens fjärrvärmeverk och i en framtid även Nyköpings fjärrvärmenät kan i betydande omfattning då försörjas med överskottsenergi från järnverket.

Vi har också i motionen framfört kravet på att sinterbandet byggs ut med ett parallellsinterband för att få en bra råvarusituation och därmed bidra till ökad sysselsättning i de mellansvenska gruvorna. Denna investering kommer

också att bli mer lönsam på grund av att priserna på pellets stigit.

Som vi också framfört i vår motion skulle upptagande av mineralullstillverkning enligt den speciella metod som utvecklats vid SSAB i Oxelösund vara en effektiv åtgärd för att förbättra sysselsättningsläget. Den främsta fördelen med denna metod är att framställningen är energisnål och att råvaran utgörs av avfallsprodukter från stålframställningen.

För ett år sedan fattade riksdagen beslut om att regeringen skulle lägga fram en utvecklingsplan för SSAB. Någon sådan plan har inte presenterats ännu. Enligt det nu föreliggande betänkandet räknar industridepartementet med att regeringen till sommaren 1980 skall kunna ta ställning till en utvecklingsplan. De i vår motion framförda kraven på nödvändiga åtgärder för att främja sysselsättningen vid SSAB i Oxelösund är därför väl motiverade, och riksdagen bör ge regeringen detta till känna.

Fru talman! Med det anförda ber jag att få yrka bifall till den till betänkandet nr 51 fogade socialdemokratiska reservationen nr 2 angående riktlinjer för en utvecklingsplan för SSAB. Jag vill också yrka bifall till de övriga socialdemokratiska reservationerna.

HANS PETERSSON i Hallstahammar (vpk):

Fru talman! Dagens betänkande om stålindustrin är en utmärkt redovisning över flathet inför kapitalets makt. Det har tydligen inte på allvar gått upp för utskottsmajoriteten att den framtida stålindustrin inte kan byggas med kapitalism utan måste byggas på samhällsekonomiska grunder och med långsiktig planering.

Mot bakgrund av vad som hänt inom stålindustrin, främst inom SSAB, mot bakgrund av den situation som de små handelsstålverken står inför och med vetskap om specialstålsindustrins nya inriktning mot skrotråvara, som innebär ett hot mot gruvdriften och ger ett ökande utlandsberoende på råvarusidan, tycker jag också att socialdemokraterna tassar väl försiktigt kring maktfrågorna, dvs. konsortialavtalets upprivande och nationaliseringskraven.

Vidare finns det inte mycket i betänkandet som är till tröst när det gäller frågorna kring produktutveckling och marknad, som också är viktiga för framtidens stålindustri.

Då det gäller processutvecklingen och med den sammanhängande frågor om t. ex. energiförbrukning och framtida inriktning mot integrerade stålverk finns det ingenting att hämta i betänkandet. Den framtida inriktningen är viktig, för den har med energifrågorna att göra. Den utlovade 25-åriga avvecklingen av kärnkraften blir nog ett dåligt skämt om man inte omedelbart ger nödvändiga direktiv för den framtida stålindustrins utformning, eftersom det tar ett par decennier att komma i gång med nya energisnåla processer.

Skall man också förändra produktionslayouten, så att man spar energi i olika led och på så många avsnitt som möjligt, är det bråttom. Om då riksdagen skall vänta ett decennium innan man kommer fram till de ståndpunkter som vi har preciserat i en av våra motioner, kommer det här att

Onsdagen den
14 maj 1980

---

*Mineralförsörj-
ning, m. m.*

ta väldig tid.

Blir det inga rejäla tag, så kan jag lova utskottet att det i framtiden kommer att vara omöjligt att i ett betänkande publicera en så pass omfattande karta som den som finns med i dag, visande stålindustrin. Redan i dag borde vissa av cirkelarna på kartan krympas rejält för att vara aktuella, och då har det inte gått mer än tre år sedan kartan gjordes – den gjordes för en av stålutredningarna. Kring en del ortsnamn borde man dessutom sätta ganska kraftiga parenteser. Jag undrar just hur den här kartan ser ut om ytterligare tre år, om vi inte inleder en ny stålpolitik! Norberg och Surahammar var på tapeten för två år sedan, när man presenterade förslagen om nedläggning av Spännarhyttan. Och i förrgår fick vi veta att produktionen av kolstål i Fagersta skall skäras ned med hälften. Varje dag framöver kommer vi nu att möta krismolnen över Bergslagen och Bergslagens bruksbygder.

Med anledning av SSAB:s åtgärdsprogram, med anledning av de mörka framtidsutsikterna för de mindre handelsstälverken och med anledning av krisen vid Spännarhyttan, som delvis orsakats av att specialstålsindustrin går över till annan råvara, har jag haft nöjet – eller vad man skall kalla det – att diskutera de här frågorna med industriministern, som ju är verkställande på området. Nu har han gått, och det är synd, för det hade varit bra att få fortsätta den diskussionen. Men det här är tydligen inte viktigare än att han kunde ge sig i väg när debatten var halvvägs.

Från industriministern har jag upplevt samma flathet inför utvecklingen som kännetecknar utskottsbetänkandet, och det är sorgligt. I dag var han litet mera smidig och litet mera ödmjuk inför många av de ärenden som jag nyss redogjorde för och där vi i olika sammanhang interPELLERAT. Men fortfarande tror industriministern att de företag som helst av allt skulle slå ut varandra i den kapitalistiska tävlan och erövra varandras möjligheter att få råvaror och varandras marknader skall samsas om skrot och göra upp mellan sig – när de helst av allt vill ha ihjäl varandra! Jag tycker att det är ganska blåögt. Har man inte förstått att det här är en kamp om råvaror och marknader på liv och död, måste det vara mycket svårt att föra industripolitik.

Trots att företagen t. o. m. börjat skriva brev till industridepartementet med försiktiga påpekanden om att frågan om svensk järnhanterings framtida struktur är en politisk fråga, så händer ingenting speciellt.

I avsnittet om ägareförhållanden inom SSAB säger man i utskottsbetänkandet att det inte finns någon anledning att nationalisera. I avsnittet om samordning av handelsstälindustrin säger man att det inte finns anledning att göra något uttalande om samordning av handelsstälindustrin, dvs. en samordning som skulle kunna vara en grund för att rädda jobben i bruksorterna i de mindre verken.

I avsnittet om alternativa processer säger man att det här studeras, att det kan bli möjligt att åstadkomma en lönsam malmbaserad produktion i mindre enheter och att nya avsättningsmöjligheter för den svenska järnmalmproduktionen kan skapas. Och – så föreslår man att riksdagen gör ett uttalande om det! Javisst, det är klart att vi kan göra det, men var finns åtgärderna och

de nödvändiga greppen för att få till stånd en rejäl utveckling?

Vi har i vår motion 1449 skisserat utvecklingsmöjligheterna för den framtida stålindustrin. Skall vi här i Sverige ha en stålindustri på 1990-talet, så måste vi börja fatta beslutet nu. Det tar alltså väldigt lång tid att omstrukturera och utveckla produktionen. Lars-Ove Hagberg har också varit inne på vad en offensiv stålpolitik innebär.

I vår motion har vi skisserat hur den framtida produktionsupplägningen skulle kunna se ut. Det är en skiss, där vi inte binder oss för någon av processerna, men vi nämner någon av dem vid namn. Naturligtvis måste det ske en utvärdering av vilken process som är mest lämplig i varje speciellt fall. En del av dem passar kanske bättre i mindre verk än andra, bl. a. beroende på vilken råvara som används. Vi anser alltså att det är nödvändigt att studera dessa frågor, integrationen och den sammanhållna produktionen, som enligt vår mening är viktig, rationell, energisnål och lönsam.

En sammanhållen produktion från råvara till högt förädlad produkt ger väldigt många fördelar. Man kan eliminera antalet uppvärmningar och avkylningar av ämnen, vilket är riktigt ur energisynpunkt. En sammanhållen process ger också hög flexibilitet och kan bättre ställas om för mindre serier. Det är faktiskt så att vissa verk har överlevt krisen tack vare sin litenhet, inte sin storskalighet. Mindre enheter ger också möjlighet att anpassa produktionen till vad som krävs i förädlingsledet, eftersom det finns en integrerad vidareförädlingsproduktion i verkets slutända.

Nu är inte jag förespråkare för mammutverk eller "gullig" småskalighet, som det har talats om. Men det är uppenbart att de nya teknikerna skapar möjlighet till att rädda jobben på bruksorterna, t. ex. Boxholm, Hallstahammar, Surahammar, Norberg och Fagersta. Det är ganska små orter, och storleken på verken där är måttlig. Dessa verk måste på något sätt ersättas i framtiden.

Om man räddar jobben på dessa orter med den nya tekniken, tar man också vara på det nedärvda yrkeskunnande som finns sedan kanske flera hundra år tillbaka. Det är en väldigt nationalekonomisk resurs som helt enkelt måste tas till vara.

Erfarenheterna från de kapitalistiska kriserna under de senaste åren har också visat att industrier med högre förädlingsgrad och möjligheter till snabb omställning klarar sig betydligt bättre i lågkonjunkturer än företag med relativt enkel produktion och storskalighet. Statens industriverk har i sina utredningar om stålindustrin också sagt att en kvalificerad och utvecklad produktion är framtidsmodellen. Det är kanske den nisch med hjälp av vilken svensk stålindustri har möjlighet att överleva. Det är bättre än att försöka efterapa de jättestora och förenklade verken som finns utomlands. Jag har tidigare också nämnt att en viss specialisering och "medelskalighet" kan ge fördelar vid omställningar och samarbete med kunder.

Det har talats om att vi inte skall diktera, inte uppträda som herrar över människorna ute på företagen. Det sade Nils Åsling, och det var också fru Hambraeus inne på. Men de som är herrar över människorna ute på företagen och som begränsar de senares möjligheter att utveckla och förnya

Nr 145

Onsdagen den
14 maj 1980

---

*Mineralförsörj-
ning, m. m.*

produktionen är, som Lars-Ove Hagberg visade, just de finansfamiljer som i dag styr stålindustrin. Det är tvärtom så, att lägger man fast riktiga samhällsekonomiska utvecklingsområden och utvecklingsplaner för stålindustrin, får folk med yrkeskunnande, kännedom om produktion, marknader och annat den trygghet och det lugn som behövs för att jobba och utveckla verksamheten. Först då kan de fungera på ett bra sätt.

Jag vet att utvecklingsprojekt och forskning i dag helt enkelt stoppas inom stålindustrin. Ändå rör det sig om projekt som skulle kunna bli både lönsamma och värdefulla för landets stålindustri. Men de råkar inte ligga precis inom det lilla område där företaget i fråga bedriver sin marknadsföring. Att genomföra ett visst projekt skulle kanske betyda att företaget måste anställa ytterligare några säljare eller ta kontakt med någon konkurrent för att vidareutveckla den produkt det gäller. Konkurrenten sysslar kanske med någon annan bit av innovationen. Det visar på en bristande samordning och på slagsmål mellan de privata kapitalisterna. Detta förhindrar en riktig utveckling för att rädda den svenska stålindustrin.

När det gäller marknader och nya kunder vill jag framhålla att vi kommunister ofta brukar kritiseras för att vi inte föreslår var produkterna skall säljas. Men nu gör vi faktiskt det i vår motion, som är en ganska genomarbetad motion. Vi menar att ett marknadssamarbete bör etableras mellan stålverken och kunderna, de mekaniska verkstäderna, varven, bilindustrin, SJ, flygindustrin, verkstadsindustrin, energisektorn och byggnadsverksamheten. Om man integrerar samarbetet med kunderna ända från stålverket, får man precis de produkter man vill ha. Då får man användarnas syn på hur grejorna skall se ut, och då kan man väldigt tidigt i produktionen förändra och förbättra, så att man får en billig och bra produkt. Då skapar man även ett behov hos kunden av att komma tillbaka och köpa mer av de varorna. Man binder upp kunden på ett långsiktigt planerat och vettigt sätt.

De som i dag kritiserar oss och andra för att vi vill gå långt när det gäller styrningen av stålindustrin kryper ofta bakom att det är kris på marknaden och att folket självt ute i bygderna måste få sköta denna kris. Då glömmar de att tala om att en borgerlig industripolitik i övrigt naturligtvis medför en borgerlig stålpolitik. Byggs inga båtar eller skrotas varven, går det naturligtvis inte åt någon fartygsplåt. Byggs inga järnvägar, byggs naturligtvis inga vagnar eller tillverkas någon räls. Byggs inga bostäder, går det inte åt balkar och armeringsjärn. Det är ganska klart. Denna kritik slår alltså ganska hårt tillbaka mot dem som själva talar om centralstyrning. De är stålindustrins dödgrävare, skulle jag vilja säga.

Vi har också pekat på att man bör utveckla handeln med planekonomierna. Studerar man handelsstålsutredningen, där det f. ö. redovisas att vi importerar 50 % av handelsstålet, finner man att lilla Danmark, som i och för sig inte har någon egen stålindustri, köper tre gånger så mycket från Sverige som hela den östeuropeiska marknaden med planekonomierna gör. Det kan inte vara rimligt. Även i Östeuropa har man stora stålverk och i vissa delar ganska förenklad produktion. Man behöver många gånger köpa vidareför-

ädlade, förfinade och tekniskt kvalificerade varor, sådana som vi kan producera här i landet. Ett hinder när det gäller att sälja dit är ofta valutasystemet. Genom att upprätta handelsbolag för östhandel, som skulle kunna ha direktkontakt med öststaternas ministerier och byråkrati, skulle man kunna få en öppning till nya marknader. Detta vore väsentligt för vår stålindustri. Det skulle kunna utveckla just den bit där industriverket och många andra visar att det gäller att överleva. Just genom den typen av produktion kan vi klara oss.

Fru talman! Dagens betänkande är inte konstruktivt. Det utgör en redovisning av handfallenhet och feighet inför framtiden. Därför har man naturligtvis inte helt och rejält försökt kommentera vår motion.

ANNA WOHLIN-ANDERSSON (c):

Fru talman! Utanför SSAB finns ett mindre antal handelsstålsföretag, bl. a. Boxholms AB och AB Qvarnshammars Jernbruk, som båda ligger i mitt hemlän Östergötland. Båda företagen är på sina resp. orter, Boxholm och Degerön, de helt dominerande företagen. Samhällena står eller faller med sina stålverk.

Enligt mycket färskas tidningsuppgifter planerar Boxholms AB, som ägs av Iggesunds Bruk, att sälja sina 30 000 hektar skog i Östergötland, värd ca 200 milj. kr., och sin såg i Boxholm, värd ca 50 milj. kr., till domänverket. Dessa planer är djupt oroande. Betyder denna planering början till slutet för Iggesunds engagemang i Boxholms bruk eller början till slutet för bruket som sådant? Det vore i så fall en katastrof för Boxholms kommun och alla de människor som är beroende av bruket. Jag vill ta detta tillfälle i akt att säga att det är min innerliga förhoppning att Iggesunds bruk skall ta sitt ägaransvar och göra sitt yttersta för att behålla företaget Boxholms AB intakt med stålverk, skog, såg och osttillverkning.

Det går inte att komma ifrån att förutom den påverkan som SSAB:s planering har på de orter där SSAB verkar så påverkar också SSAB:s handlande de utanför detta bolag stående mindre handelsstålverken. Inte minst gäller detta resultatet av det pågående utredningsarbetet om ett nytt mediumvalsverk i Luleå. Utskottet säger i sitt betänkande: "Utskottet har erfarit att SSAB avser att diskutera mediumvalsverksutredningens resultat med övriga handelsstålverk." Jag skulle vilja understryka, fru talman, att det är väl det minsta man kan begära, inte minst med tanke på hur intimt beroende Boxholms bruk är av denna utrednings resultat.

SSAB:s strukturplan är av stor betydelse för alla de mindre verken. Qvarnshammar har specialiserat sig på fint armeringsjärn. Industriministern sade i ett interpellationssvar här i kammaren i höstas: "Vidare framhålls i planen att det är SSAB:s målsättning att kunna erbjuda ett komplett sortiment av handelsstål. Detta behöver dock inte innebära att hela sortimentet tillverkas inom bolaget." Med tanke på Qvarnshammar vill jag säga att det hoppas jag verkligen. Detta bruk är litet, men dess litenhet är samtidigt dess styrka. Det är ett flexibelt kundvänligt företag, som precis som Boxholm har investerat och vill investera, som har idéer och vill satsa på

Onsdagen den
14 maj 1980

*Mineralförsörj-
ning, m. m.*

framtiden.

Jag vill därför här uttala en innerlig förhoppning att SSAB inte företar åtgärder som drar undan marknaden för Qvarnshammars bruk, en marknad som just gäller fint armeringsjärn. Finge Qvarnshammars sådana garantier, skulle framtiden kännas tryggare, och man skulle med tillförsikt våga göra den väl motiverade modernisering som man planerat.

Men lika väl som det behövs ett samrådsförfarande mellan de mindre handelsstälverken och SSAB så behövs det ett samrådsförfarande de mindre verken emellan. Utan ett sådant samrådsförfarande kan man inte klara ut vad man bör satsa på och vad man kan lägga åt sidan, vilka investeringar man bör göra och vilka man kan avstå från och hur råvaruförsörjningen skall ordnas. Det är därför bra att industriministern tagit initiativ till sådana samrådsförhandlingar, och det är också bra att utskottet understryker att det förutsätter att regeringen tar de initiativ som kan behövas i fortsättning-
en.

Enligt min uppfattning måste regeringen verka för att detta samrådsförfarande fortsätter och göra det snabbt, för att inte de mindre handelsstälverken skall förlora sin konkurrenskraft och slås ut, till obotlig skada både för denna industri och för de orter och de människor som drabbas.

Fru talman! Jag har inget annat yrkande än bifall till utskottets hemställan.

INGEMAR KONRADSSON (s):

Fru talman! Jag har för avsikt att begränsa mitt inlägg till de delar av utskottsbetänkandet nr 50 som tar upp verksamheten vid mineralprocesslaboratoriet i Stråssa. Även om det kan synas att den frågan nu är överspelad i och med industriministerns upplysning här tidigare i dag, så menar jag att det finns anledning att kommentera motionerna i frågan och den socialdemokratiska reservationen.

Det måste utan tvivel vara av stort värde att just i Bergslagen – i den del av Mellansverige där så mycket av malm- och mineraltillgångar finns lokaliserade – kunna bedriva ett forsknings- och utvecklingsarbete av den typ som bedrivs vid det här laboratoriet. Där har under många år byggts upp ett kunnande och en erfarenhet på det malm- och mineraltekniska området som det skulle vara ett samhällsekonomiskt slöseri att skingra.

Och faktum är att det föreligger ett sådant skingringshot, trots det avtal som industriministern här tidigare har talat om. SSAB-ledningen har offentliggjort sin vilja att göra sig av med laboratoriet, antingen genom en försäljning eller genom en nedläggning. Även en försäljning kan utgöra ett hot mot verksamheten, ifall nya ägarintressen leder till en neddragning eller en flyttning av laboratoriet.

I praktiska projekt har man dokumenterat ett unikt kunnande inom malmbehandlingsområdet. Man har konstruerat anläggningar i Liberia och i Norge. Vid Yxsjöbergsgruvorna lyckades man för några år sedan att med en ny anrikningsmetod göra gruvhanteringen lönsam, och därmed räddades sysselsättningen och fortsatt drift vid volframgruvan där. Anrikningsmeto-

den är så effektiv att det numera lönar sig att bryta mindre fyndigheter av scheelit runt om i trakten och sedan utföra anrikningen vid verket i Yxsjöberg.

F. n. genomför laboratoriet två större projekt med utvecklande av energisnåla processer. Det gäller dels en mekanisk ugn för utvinning av nickel ur oxidiska malmer, dels framställning av järnpulver och utvinning av vanadin ur höganrikad slig. Projektet med den mekaniska ugnen har uppmärksammats av Ingenjörsvetenskapsakademien i dess årsredovisning till Rifo. Nya metoder för framställning av järnpulver och utvinning av vanadin har en direkt betydelse för svensk specialstålsindustri.

Ett aktivt forsknings- och utvecklingsarbete inom det malm- och mineraltekniska området kan med stor säkerhet skapa förutsättningar för fortsatt gruvsdrift i Bergslagen. Övergången till skrotbaserad råstålsproduktion har redan skapat stora problem. Inom några få år kommer vi att ha ett behov av att importera 800 000 ton skrot per år. Vad den utvecklingen kan betyda i fråga om hot mot den svenska stalindustrin borde stå klart för var och en som känner ansvar för utvecklingen.

Vid mineralprocesslaboratoriet i Stråssa bedrivs ett sådant aktivt forsknings- och utvecklingsarbete som kan få en direkt betydelse både för fortsatt gruvsdrift i Bergslagen och för utveckling av svensk specialstålsindustri.

Mot denna bakgrund vill jag yrka bifall till reservation 5 i näringsutskottets betänkande nr 50. Egentligen är det förvånande att utskottsmajoriteten inte vill gå med på ett uttalande med innebörden att man önskar att regeringen medverkar till en lösning för fortsatt verksamhet vid laboratoriet och för att samhällets ägarinflytande inte får uttömmas. Särskilt förvånande är det att utskottsledamoten Sven Andersson i Örebro, som rimligen måste vara medveten om vikten av fortsatt verksamhet i Stråssa, inte har ställt upp på den blygsamma begäran som reservationen innebär.

Att det nu – som industriministern upplyst kammaren om här i dag – har tecknats ett avtal mellan SSAB och Boliden om processlaboratoriet är ju ingenting som garanterar verksamhet på längre sikt i Stråssa. Det fordras ett samhällsengagemang för mineraltekniskt utvecklingsarbete. Det kan vi få genom ett beslut i enlighet med den socialdemokratiska reservationen 5, och därför, fru talman, yrkar jag som sagt bifall till den.

EVA WINTHER (fp):

Fru talman! Malmer och industrimineral har sedan lång tid tillbaka stor betydelse för utvecklingen i vårt land och speciellt för utvecklingen i Norrbotten. De bekymmer som den ökade utländska konkurrensen medfört, med avsättningssvårigheter, försämrad lönsamhet, anställningsstopp och sysselsättningsminskning, har inneburit stora problem för Norrbotten.

Det krävs och kommer att krävas insatser av olika slag för att utveckla gruvindustrin och för att ta till vara de resurser som finns i länet.

Jag har i min motion 1546 om sysselsättningsfrämjande åtgärder i Norrbotten som ett led i denna vidareutveckling tagit upp ett av Norrbottendelegationens förslag om inrättande av ett mineraltekniskt utvecklings-

Onsdagen den
14 maj 1980

---

*Mineralförsörj-
ning, m. m.*

centrum i Luleå. Dess huvuduppgifter skulle vara att utföra kvalificerade tekniska, företagsekonomiska och samhällsekonomiska utredningar och analyser av intressanta malm- och mineralförekomster inom länet. Det skulle också kunna verka för att en brytning och förädling av de viktigaste förekomsterna kommer till stånd. I dag fungerar inte den här processen tillfredsställande – det gäller prospektering, teknisk analys, ekonomisk analys, exploatering – och den är dock av utomordentlig vikt inte bara för Norrbotten utan för hela landet. För att kunna effektivisera malmutvinningsprocessen är det viktigt att bygga upp ett sådant här utvecklingscentrum i anslutning till SGU, som ju nu finns i Luleå, och högskolan i Luleå.

Utskottet hänvisar i dag liksom tidigare till mineralpolitiska utredningen. Eftersom den nu är färdig med sitt betänkande, så hoppas jag verkligen att regeringen efter vederbörlig remissomgång nu inte tappar bort det här förslaget utan så snart som möjligt återkommer till riksdagen i ärendet.

Något som också är viktigt för utvecklingen är den forskningsstation för gruvbrytning som i folkpartiregeringens Norrbottenproposition föreslogs bli lokaliserad till Luossavaara i Kiruna. Avsikten med forskningsstationen är dels att pröva nya systemlösningar för brytning och uppföring av malm i syfte att sänka kostnaderna vid underjordbrytning, dels att i samarbete mellan LKAB, högskolan i Luleå och mekaniska industrier i Norrbotten och Västerbotten få fram en mekanisk utrustning som passar för de nya systemen. STU har fått uppdraget att i samråd med gruvindustrin utarbeta förslag till stadgar och forskningsprogram för den här verksamheten. Nu har man tydligen kört fast i diskussionerna. Jag vill därför i likhet med näringsutskottets ordförande understryka att det är synnerligen angeläget att man övervinner de eventuella svårigheter som finns och att man nu kommer med ett förslag, så att detta viktiga forskningsprojekt kan komma i gång.

De här två förslagen kan synas handla om åtgärder av ganska liten omfattning, men de har ändå en långsiktig verkan och de är av betydelse inte bara för Norrbotten utan för hela landet, och projekten behöver komma i gång.

Fru talman! Jag har inget annat yrkande än det som framställts i utskottets hemställan.

ERIK WÄRNBERG (s):

Fru talman! Som representant för ett län som inrymmer handelsstålsföretag av mindre omfattning är jag precis som fru Anna Wohlin-Andersson angelägen att få understryka att svensk stålindustri inte bara består av de stora verken. Vi har också flera andra handelsstålverk, vilkas situation på litet längre sikt är lika besvärlig som de stora verkens, även om de för dagen kan hålla näsan över vattnet.

Ett av dessa verk ligger i Boxholm, och kring stålverket är både samhället och kommunen uppbyggda. Ett nedläggande av järnhanteringen i Boxholm skulle betyda en fullständig katastrof för kommunen och för hela regionen. Nästan alla förvärvsarbetande i Boxholm är beroende av Boxholms bruks fortbestånd. En nedläggning av vissa grenar eller avdelningar, som

sysseisätter kanske endast något hundratal människor av de totalt omkring 1 000 som finns i Boxholm, är bara det ett mycket allvarligt slag mot den lilla orten Boxholm och bygden där omkring.

Mot den beskrivna bakgrunden tycker jag det är självklart att inga åtgärder får vidtas vid de större verken som äventyrar de små handelsstålverkens fortlevnad. Grenar som slås ut måste ersättas med andra tillverkningar. Det är därför angeläget att statsmakterna verkligen ser till att samordningen mellan de olika företagen och verken snarast kommer till stånd.

De riktlinjer för en utvecklingsplan för SSAB som efterlyses i reservation nr 2 är enligt min uppfattning ett steg i rätt riktning, och jag har för avsikt att rösta för denna reservation. Jag är dock angelägen att understryka att det mediumvalsverk som man i reservationen kräver skall byggas i Luleå inte under några omständigheter får byggas för större kapacitet än 208 000 årston. Detta poängteras ju också kraftigt i reservationen. I händelse av att reservationen bifalls gäller det också att se till att riksdagsbeslutet efterlevs både i dag och i framtiden.

Det var osäkerhet på denna punkt som gjorde att några socialdemokrater i föl avstod från att rösta på reservationen för att möjliggöra för Boxholm att göra utlovade investeringar. Då Boxholms ägare inte på något sätt har aviserat investeringar eller avslöjat några andra planer, kan vi knappast nu längre avstå från att hjälpa Luleå att få en bättre utrustning. Vi kommer emellertid samtidigt att efter måttet av vår förmåga, den är kanske inte så stor i detta fall, att försöka bevaka att mediumvalsverket i Luleå inte byggs större än vad som så starkt understryks i reservationen.

Med detta anförande, i vilket Maj-Lis Landberg (s) instämde, var överläggningen avslutad.

Näringsutskottets betänkande 49

Punkt 1

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till motion 563 av Lars Werner m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Paul Lestander begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkande 49 punkt 1 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till motion 563 av Lars Werner m. fl.

Mineralförsörjning, m. m.

Nr 145

Onsdagen den
14 maj 1980

*Mineralförsörj-
ning, m. m.*

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Paul Lestander begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 312
Nej - 18

Punkterna 2-6

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Punkt 7

M o m . 1 o c h 2

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

M o m . 3

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen av Ingvar Svanberg m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Ingvar Svanberg begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkande 49 punkt 7 mom. 3 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen av Ingvar Svanberg m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Ingvar Svanberg begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 164
Nej - 164
Avstår - 1

Då sålunda de avgivna rösterna var lika delade, gavs propositioner dels på återförvisning till utskottet av ärendet i denna del, dels på omedelbart avgörande, och förklarades den senare propositionen vara med övervägande ja besvarad. Bertil Lidgard begärde emellertid votering, varför följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den som vill att kammaren omedelbart skall avgöra näringsutskottets hemställan i betänkande 49 punkt 7 mom. 3 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Om minst hälften av de röstande röstar nej har kammaren beslutat att punkt 7 i sin helhet skall återförvisas till utskottet.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av de röstande ha röstat för bifall till ja-propositionen. Då Bertil Lidgard begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 164
Nej - 164

---

*Mineralförsörj-
ning, m. m.*

Kammaren hade alltså bifallit återremissyrkandet.

Punkterna 8 och 9

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Näringsutskottets betänkande 50

Mom. 1

Utskottets hemställan bifölles.

Mom. 2

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservation 1 av Ingvar Svanberg m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Ingvar Svanberg begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkande 50 mom. 2 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservation 1 av Ingvar Svanberg m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Ingvar Svanberg begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 164
Nej - 164
Avstår - 1

Då sålunda de avgivna rösterna var lika delade, gavs propositioner dels på återförvisning till utskottet av ärendet i denna del, dels på omedelbart avgörande, och förklarades den senare propositionen vara med övervägande ja besvarad. Bertil Lidgard begärde emellertid votering, varför följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den som vill att kammaren omedelbart skall avgöra näringsutskottets hemställan i betänkande 50 mom. 2 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Om minst hälften av de röstande röstar nej har kammaren beslutat att ärendet i dess helhet skall återförvisas till utskottet.

Onsdagen den
14 maj 1980

*Mineralförsörj-
ning, m. m.*

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av de röstande ha röstat för bifall till ja-propositionen. Då Bertil Lidgard begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 164

Nej - 164

Kammaren hade alltså bifallit återremissyrkandet.

Näringsutskottets betänkande 51

Mom. 1

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 2, 7 b, 8 a och 10 c

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motion 1416 av Lars-Ove Hagberg m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Lars-Ove Hagberg begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkande 51 mom. 2, 7 b, 8 a och 10 c röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motion 1416 av Lars-Ove Hagberg m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Lars-Ove Hagberg begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 311

Nej - 18

Mom. 3 a

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservation 1 av Ingvar Svanberg m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Ingvar Svanberg begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkande 51 mom. 3 a röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservation 1 av Ingvar Svanberg m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Ingvar Svanberg begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 164
Nej - 163
Avstår - 1

---

*Mineralförsörj-
ning, m. m.*

Mom. 3 b

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motion 1449 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Lars-Ove Hagberg begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkan-
de 51 mom. 3 b röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motion 1449 av Lars Werner m. fl. i
motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Lars-Ove Hagberg begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 308
Nej - 20
Avstår - 1

Mom. 4 a

Propositioner gavs på bifall till 1:o) utskottets hemställan, 2:o) reservation 2 av Ingvar Svanberg m. fl. i motsvarande del samt 3:o) motion 1416 av Lars-Ove Hagberg m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Då Ingvar Svanberg begärde votering upptogs för bestämmande av kontrapositionen ånyo de båda återstående propositionerna, av vilka den under 2:o) angivna förklarades ha flertalets mening för sig. Sedan Lars-Ove Hagberg begärt votering beträffande kontrapositionen upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren till kontraposition i huvudvoteringen
angående näringsutskottets hemställan i betänkande 51 mom. 4 a antar
reservation 2 av Ingvar Svanberg m. fl. i motsvarande del röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit
motion 1416 av Lars-Ove Hagberg m. fl. i motsvarande del.

Nr 145

Onsdagen den
14 maj 1980

*Mineralförsörj-
ning, m. m.*

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Lars-Ove Hagberg begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 153
Nej - 18
Avstår - 158

I enlighet härmed blev följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkande 51 mom. 4 a röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservation 2 av Ingvar Svanberg m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Ingvar Svanberg begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 164
Nej - 163
Avstår - 1

Mom. 4 b

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionerna 1416 av Lars-Ove Hagberg m. fl. och 1449 av Lars Werner m. fl. i motsvarande delar, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Lars-Ove Hagberg begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkande 51 mom. 4 b röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit motionerna 1416 av Lars-Ove Hagberg m. fl. och 1449 av Lars Werner m. fl. i motsvarande delar.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Lars-Ove Hagberg begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 310
Nej - 18
Avstår - 1

Mom. 5

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservation 3 av Ingvar Svanberg m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Ingvar Svanberg begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkan-
de 51 mom. 5 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservation 3 av Ingvar Svanberg m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Ingvar Svanberg begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 164
Nej - 163
Avstår - 1

Mom. 6

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservation 4 av Ingvar Svanberg m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Ingvar Svanberg begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkan-
de 51 mom. 6 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservation 4 av Ingvar Svanberg m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Ingvar Svanberg begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 166
Nej - 161
Avstår - 1

Mom. 7 a

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservation 5 av Ingvar Svanberg m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Ingvar Svanberg begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Nr 145

Onsdagen den
14 maj 1980

---

*Mineralförsörj-
ning, m. m.*

Nr 145

Onsdagen den
14 maj 1980

*Mineralförsörj-
ning, m. m.*

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkan-
de 51 mom. 7 a röstar ja.
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservation 5 av Ingvar Svanberg m. fl. i
motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens
ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Ingvar Svanberg begärde röst-
räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning
gav följande resultat:

Ja - 164
Nej - 163
Avstår - 1

Mom. 8 b och 12

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motion
1785 av Oswald Söderqvist, och förklarades den förra propositionen vara
med övervägande ja besvarad. Sedan Lars-Ove Hagberg begärt votering
upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkan-
de 51 mom. 8 b och 12 röstar ja.
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit motion 1785 av Oswald Söderqvist.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens
ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Lars-Ove Hagberg begärde
rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröst-
ning gav följande resultat:

Ja - 309
Nej - 19
Avstår - 1

Mom. 9 a

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservation
6 av Ingvar Svanberg m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra
propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Ingvar Svanberg
begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkan-
de 51 mom. 9 a röstar ja.
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservation 6 av Ingvar Svanberg m. fl. i
motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Ingvar Svanberg begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 164
Nej - 161
Avstår - 1

---

*Mineralförsörj-
ning, m. m.*

Mom. 9 b och 15

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motion 1449 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Lars-Ove Hagberg begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkan-
de 51 mom. 9 b och 15 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motion 1449 av Lars Werner m. fl. i
motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Lars-Ove Hagberg begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 310
Nej - 18
Avstår - 1

Mom. 10 a, b och d

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Mom. 11

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservation 7 av Ingvar Svanberg m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Ingvar Svanberg begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkan-
de 51 mom. 11 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservation 7 av Ingvar Svanberg m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Ingvar Svanberg begärde röst-

räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 164
Nej - 163
Avstår - 1

Mom. 13

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 14

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservation 8 av Ingvar Svanberg m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Ingvar Svanberg begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkande 51 mom. 14 röstar ja.

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservation 8 av Ingvar Svanberg m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Ingvar Svanberg begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 164
Nej - 163
Avstår - 1

§ 5 Tekoindustrin

Föredrogs näringsutskottets betänkande 1979/80:39 med anledning av motioner om tekoindustrin.

I detta betänkande behandlades motionerna 1979/80:396 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari hemställts att riksdagen skulle

1. uttala att i motionen angivna riktlinjer borde ligga till grund för den framtida tekopolitiken,

2. hos regeringen anhålla om förslag till åtgärder i anledning därav,

1979/80:700 av Lennart Brunander och Maj Pehrsson (båda c),

1979/80:1021 av Olof Palme m. fl. (s) såvitt avsåg hemställan att riksdagen skulle

1. anhålla att regeringen utan ytterligare dröjsmål redovisade förslag till

bestämmelser rörande ursprungsmärkning av kläder.

2. anhålla att regeringen utan dröjsmål lade fram förslag i frågan om stödformernas konstruktion.

3. anhålla att regeringen omedelbart utredde verkningarna av övergång till importreglering inom ramen för ett s. k. globalsystem,

4. anhålla att regeringen omedelbart införde ett system med övervakningslicenser för tekoimporten från EG- och EFTA-områdena.

5. anhålla att regeringen utarbetade förslag till en lagstiftning rörande metoderna för prissättning i beklädnadsdetaljhandeln.

7. som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om uppdrag för de myndigheter som f. n. utredde tekofrågorna,

8. som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om de förslag till åtgärder som borde analyseras i det pågående utredningsarbetet beträffande tekofrågorna.

1979/80:1403 av Lennart Brunander m. fl. (c. m. fp),

1979/80:1423 av Bertil Jonasson m. fl. (c. m. fp) och

1979/80:1436 av Magnus Persson m. fl. (s).

Utskottet hemställde

1. beträffande riktlinjer för den framtida tekopolitiken att riksdagen skulle avslå motionen 1979/80:396,

2. beträffande inriktningen av utredningsarbetet på tekoområdet att riksdagen skulle avslå motionen 1979/80:1021 yrkandena 7 och 8,

3. beträffande uttalande om att riksdagens beslut om tekobranschens framtid skulle fullföljas att riksdagen skulle avslå motionen 1979/80:1403,

4. beträffande en parlamentarisk utredning om skinn- och lädervaruindustri att riksdagen som sin mening gav regeringen till känna vad utskottet anförde,

5. beträffande stödformernas konstruktion att riksdagen skulle avslå motionen 1979/80:1021 yrkandet 2,

6. beträffande ursprungsmärkning av kläder att riksdagen skulle avslå motionen 1979/80:1021 yrkandet 1,

7. beträffande globalkontingenter att riksdagen skulle avslå motionen 1979/80:1021 yrkandet 3,

8. beträffande övervakningslicenser att riksdagen skulle avslå motionen 1979/80:1021 yrkandet 4,

9. beträffande prissättningen i detaljhandeln att riksdagen skulle avslå motionen 1979/80:1021 yrkandet 5,

10. beträffande informations- och lokaliseringsfrågor m. m. att riksdagen skulle avslå motionen 1979/80:700,

11. beträffande Svenska Rayon AB att riksdagen skulle

a) avslå motionen 1979/80:1423,

b) avslå motionen 1979/80:1436.

Följande sex reservationer hade avgivits av Ingvar Svanberg, Hugo Bengtsson, Lilly Hansson, Wivi-Anne Radesjö, Sivert Andersson, Birgitta Johansson och Sylvia Pettersson (alla s):

Teknoindustrin

1. *beträffande inriktningen av utredningsarbetet på tekoområdet*, vari reservanterna ansett att utskottet under 2 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1979/80:1021 yrkandena 7 och 8 som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anfört,

2. *beträffande stödformernas konstruktion*, vari reservanterna ansett att utskottet under 5 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1979/80:1021 yrkandet 2 som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anfört,

3. *beträffande ursprungsmärkning av kläder*, vari reservanterna ansett att utskottet under 6 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1979/80:1021 yrkandet 1 som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anfört,

4. *beträffande globalkontingenter*, vari reservanterna ansett att utskottet under 7 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1979/80:1021 yrkandet 4 som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anfört.

5. *beträffande övervakningslicenser*, vari reservanterna ansett att utskottet under 8 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1979/80:1021 yrkandet 4 som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anfört.

6. *beträffande prissättningen i detaljhandeln*, vari reservanterna ansett att utskottet under 9 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1979/80:1021 yrkandet 5 som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anfört.

LILLY HANSSON (s):

Fru talman! Jag har stått i den här talarstolen många gånger och diskuterat tekoproblematiken. Det har blivit en följetong och kommer att så förbli till dess vi får regeringen att genomföra riksdagens fattade beslut, liksom de ytterligare krav vi socialdemokrater har ställt för att stärka den svenska tekoindustrin. För att inte ta kammarens tid i anspråk onödigt lång tid tänker jag inte ge någon historik över vad som hänt inom svensk tekoindustri de senaste åren. Den bör vara välbekant för kammarens ledamöter vid det här laget. Jag skall enbart hålla mig till vad vi krävt i vår partimotion 1021 och i de reservationer vi fogat till näringsutskottets betänkande 39.

Redan i december 1978 begärde riksdagen att regeringen skulle göra en övergripande plan för samhällets insatser på tekoområdet, på såväl lång som

kort sikt. Riksdagen angav även utgångspunkterna för utredningsarbetet, som bl. a. skulle syfta till att den dåvarande produktionsvolymen i allt väsentligt skulle bibehållas. Den var då ca 30 %. Den dåvarande folkpartiregeringen lade i mars 1979 fram vad man kallade en övergripande plan för tekoindustrin. Den led, som alla vet, ett svidande nederlag i riksdagen. En ny plan skulle utarbetas av regeringen med det av näringsutskottet förordade innehållet som grund – längre tid än tre år, kompletterande utredningar, åtgärder på handels-, arbetsmarknads- och industripolitikens område.

Vad har då hänt sedan riksdagen fattade sitt beslut våren 1979? Jo, regeringen har tillsatt en rad utredningar med anledning av riksdagens uttalande. Man har föreskrivit att det samordningsansvar som åvilar tekodelegationen skall omfatta hela tekoindustrin, och de myndigheter som skall verkställa utredningarna skall beakta vad som anförts i 1979 års proposition och i utskottsbetänkandet. Allt det här är mycket bra. Vi hälsar det med tillfredsställelse. Men vår partimotion till årets riksmöte har också till en del föranletts av att regeringen, sedan riksdagen fattade sitt beslut för ett år sedan, inte gjort någonting för att hindra friställningar inom tekoindustrin och inte heller någonting för att förhindra den ökade importvolymen. Detta är allvarligt. Trots att produktionsvolymen ökat något i Sverige det senaste året, har importvolymen ökat så, att den nu är ca 80 % av den totala tekoproduktionen. Riksdagen har satt som mål att den svenska tekoindustrin som helhet skall svara för 30 % eller mera av den totala tillförseln av tekovaror. Det gjorde riksdagen 1978. Den borgerliga majoriteten i utskottet har inte velat tillstyrka vårt krav på omedelbara insatser för att stärka tekoindustrins ställning. Importvolymen skall tydligen få fortsätta att öka medan man väntar på utredningar. Inte heller de konkreta frågor som vi anser det är viktigt att ta upp i utredningsarbetet har utskottsmajoriteten velat gå med på.

Hur är det i dag? I utskottsbetänkandet står det:

”I utredningsdirektiven anges särskilt att utredningsorganen har att beakta innehållet i bl. a. näringsutskottets betänkande år 1979 om tekoindustrin. En bärande tanke i detta betänkande var som nämnts att 1978 års produktionsvolym i tekoindustrin i allt väsentligt skulle bibehållas. Den plan med detta mål som utskottet efterlyste skulle grundas på försörjningspolitiska, arbetsmarknadspolitiska och regionalpolitiska bedömningar – – –. Utskottet utgår från att detta av riksdagen uppställda krav utgör själva utgångspunkten för utredningsarbetet.”

Utskottsmajoriteten anser att riksdagen inte behöver göra något särskilt uttalande.

För 14 dagar sedan diskuterade vi här i kammaren stöd till Statsföretag AB och då bl. a. till Eiserkoncernens enheter i Norrland. I propositionen 1979/80:79 kan man läsa att Statsföretag beslutat att Eiser även efter offerttidens utgång skall ha kvar viss tekoproduktion i Skellefteå, Lycksele och Sollefteå.

Nu, två veckor senare, kan vi läsa i pressen att Trivab i Lycksele skall läggas ned, att fabriken i Skellefteå skall säljas eller, om det är möjligt, flyttas

över till samhällsföretag eller läggas ned. Sollefteåfabriken står väl närmast i tur. Hur stämmer det med utredningsdirektiven om att regionalpolitiska hänsyn skall tas och att inga nedskärningar skall göras innan planen är klar? Och hur stämmer det med uttalandet i proposition 79 om att viss tekoproduktion skall finnas kvar i de tre nämnda orterna?

Nog anser jag, herr talman, att det kan vara befogat att riksdagen gör ett förnyat uttalande.

Vi har också återigen tagit upp äldrestödets konstruktion. Det framgår nämligen inte av de utredningsuppdrag som regeringen gett åt olika myndigheter att de har absolut skyldighet att överväga frågan om äldrestödets konstruktion. Vi menar att äldrestödet har haft och har stor betydelse för tekoindustrins möjligheter att överleva och att det är viktigt att industrin ges en tillräckligt lång planeringsperiod. Därför anser vi att regeringen snabbt skall lägga fram förslag, så att industrin får veta hur stödförmerna skall vara konstruerade även efter den nuvarande treåriga planeringsperioden. Den borgerliga majoriteten i utskottet anser att det är onödigt, och vi har därför reserverat oss.

När det gäller handelspolitiska åtgärder har vi som *en* åtgärd begärt lagstiftning om ursprungsmärkning av kläder. Riksdagen har begärt en sådan lagstiftning i 1979 års beslut, men inget lagförslag har redovisats. Det finns, menar vi, tillräckligt faktaunderlag för en lagstiftning. Någon anledning att ytterligare förhålla frågan genom utredning finns inte. Nu har ändå regeringen tillsatt en utredare, och utskottsmajoriteten, som tydligen inte anser att det är särskilt bråttom, tycker att det är till fyllest. I reservation nr 3 har vi ställt vårt yrkande att regeringen utan dröjsmål skall lägga fram förslag om ursprungsmärkning.

Herr talman! Tekoimporten har ökat kraftigt både volymmässigt och värdemässigt under 1979. Vi har därför upprepat vårt krav på en utredning angående ett system med globalkontingenter, som innebär att totalramar fastställs för importen av olika varugrupper från länder utanför EG/EFTA-området. Vi menar att i en situation då vi har en hård belastning på landets valutatillgångar är 5–6 miljarder, som utgör underskott i handelsbalansen i vad gäller tekovaror, en tung börda. Dessutom – och det är viktigt – ligger vi långt under de 30 % av den totala tillförseln av tekovaror som riksdagen uttalat sig för att Sverige skall stå för. Vi har i det sammanhanget också krävt en utredning om effekterna av ett importlicenssystem.

Utskottsmajoriteten säger väl varken ja och nej på den här punkten. Man anser att det inte finns någon anledning f. n. att utreda. Men om förhandlingarna om ett nytt multifiberavtal inte leder till önskat resultat kan utskottet för sin del inte utesluta möjligheterna till en övergång till ett globalkontingentsystem. Varför inte i så fall redan nu utreda frågan, så att man i en sådan situation vet verkningarna av ett sådant system?

Samma sak gäller utredningen om ett importlicenssystem. I samband med att riksdagen 1979 behandlade frågan om tekoindustrin uppgav representanter för tekoindustrin för utskottet att importen från lågprisländer via EG/EFTA-staterna var av betydande omfattning. Det är ingenting som tyder

på att förhållandena skulle ha ändrats under det senaste året. Vi har därför upprepat kravet på särskilda övervakningslicenser, som vi anser skulle vara ett verksamt medel för att hindra ett kringgående av begränsningsåtgärderna när det gäller tekoimporten.

Utskottsmajoriteten säger även i år nej till våra krav, bl. a. med motiveringen att det finns risk för motåtgärder från EG/EFTA:s sida. Jag tror inte den risken är särskilt stor. Det kan inte finnas anledning för Sverige att vara störst i världen per capita när det gäller import av tekoprodukter, och det tror jag man kan få förståelse för hos EG, bl. a. från försörjningsberedskapssynpunkt.

Och så till sist, herr talman, prissättningen inom beklädnadsdetaljhandeln.

Utskottet konstaterade så sent som förra året enhälligt att det på lång sikt är otillfredsställande att ett prissättningssystem begagnas som inte ger ett riktigt uttryck för handelns kostnader för varans inköp och dess hantering. Vi motionärer hävdar fortfarande att det procentpåslag som man använder sig av i detaljhandeln missgynnar svensktillverkade varor. De blir relativt dyrare än importerade, vilket de inte skulle bli om man använde sig av kronpåslag.

Statens pris- och kartellnämnd har också i den undersökning man gjorde 1978 konstaterat att metoden med procentpåslag inte är kostnadsmässigt motiverad. Förhandlingar har förts mellan staten och textilhandeln om prissättningsmetoderna men utan resultat. Utskottsmajoriteten har inte heller i år velat gå med på en lagstiftning och radar upp alla svårigheter som en sådan skulle innebära. Att man ändå är osäker på sitt ställningstagande visar skrivningen i betänkandet, där man menar att regeringen och de ansvariga myndigheterna nog ska följa prisutvecklingen och också noterar att regeringen ånyo gett SPK i uppdrag att studera textilhandelns prissättningsmetoder. Vi anser att de undersökningar som gjorts och de resultatlösa förhandlingarna visar att det nu inte återstår någon annan väg än lagstiftningens. Vi har därför reserverat oss på den punkten.

Herr talman! Jag vill med det anförda yrka bifall till de sex reservationer som är fogade till utskottets betänkande.

I detta anförande – under vilket talmannen övertog ledningen av kammarens förhandlingar – instämde Wivi-Anne Radesjö, Rune Carlstein, Lahja Exner och Georg Andersson (alla s).

JÖRN SVENSSON (vpk):

Herr talman! Vänsterpartiet kommunisterna har i motionen 396 lagt fram ett omfattande program för en förnyelse och en kvalitativ omorientering av den svenska tekopolitiken, till skillnad från den avvecklings- och nederlagspolitik som sedan flera decennier har drivits på det här området. Jag ber att redan nu få yrka bifall till motion 396.

Man får naturligtvis ha förståelse för att näringsutskottets borgerliga ledamöter och de socialdemokratiska inte delar våra uppfattningar på en

mängd punkter. Men när det kommer in en motion som på ett grundligt och seriöst sätt underbygger uppfattningar och lägger fram ett program, så har man rätt att vänta sig att den blir sakbehandlad av utskottet.

I näringsutskottet har icke skett någon som helst sakbehandling av vänsterpartiet kommunisternas textilmotion. Den enda motivering man har för att avstyrka den är att vänsterpartiet kommunisterna 1979 väckte en helt annan motion som rörde industripolitik i största allmänhet – eftersom riksdagen avlog den motionen, så behöver man inte sakbehandla vår tekotion år 1980! Man frågar sig om det är en ny metodik när det gäller att avfärda kritiska uppfattningar och alternativa perspektiv i olika sakärenden här i riksdagen.

I det förra ärendet som var uppe till behandling hade näringsutskottet avstyrkt ett antal motioner från vpk i fråga om stålpolitiken. Riksdagen avlog också motionsyrkandena. Kommer det i fortsättningen att bli så, att utskottet bara för att det avstyrker vpk-motioner om t. ex. stålpolitiken, inte behöver sakbehandla motioner i helt andra frågor? Det tycks vara vad utskottet menar. När vi diskuterade allmän industripolitik, som till 98 % består av helt andra saker än textil- och tekoproblem, avlogs vpk-motionen. Det använder utskottet som motiv för att nu avslå vår tekotion. Vad är det för märklig metodik? Jag kan inte finna annat än att det är en oförsynthet. Det är att bjuda ett bestämt parti med vänster armbåge. Det är också ett sätt att visa att man inte vågar ta en ordentlig sakdiskussion. Man hittar på en hårdragen, formell motivering för att över huvud taget inte ingå i någon sakbehandling av motionen.

Jag vill skarpt protestera mot det beteendet. Om man fortsätter på det viset betyder det att varje gång ett oppositionsparti - och det gäller även det socialdemokratiska partiet - får en motion avslagen ett visst år, så används det som motivering för att vägra sakbehandla helt andra motioner från samma parti nästa år.

Man börjar nu bli van vid regeringspartiernas metodik. Inte minst när det gäller behandlingen av tekoindustrins problem finns det anledning till anmärkningar. Dels verkställer inte regeringen av riksdagen tidigare fattade beslut i vad gäller tekopolitiken, dels tillämpar man den helt nya metoden att underlåta att sakbehandla en omfattande och seriös motion. Skälet till det senare förfarandet är alltså att man har avstyrkt helt andra motioner under tidigare år. Det är en orimlig metodik.

Jag tycker också att socialdemokraterna i näringsutskottet skall ha detta klart för sig. Metoden är inte i överensstämmelse med normal parlamentarisk utskottspraxis. I nästa omgång kommer detta att också drabba den socialdemokratiska oppositionen.

SVEN ANDERSSON (fp):

Herr talman! Jag kan instämma i vad Lilly Hansson sade i sin historik om tekoindustrin. Hon nämnde bl. a. att vi under ett stort antal år har diskuterat frågor kring tekoindustrin i kammaren och att det av flera skäl har varit angeläget att komma tillbaka till den.

För ungefär ett år sedan togs ett väsentligt steg när det gällde att stödja tekoindustrin i och med att folkpartiregeringen lade fram en treårsplan för densamma. Låt vara att planen på vissa punkter förändrades. Det begärdes att nya utredningar skulle tillsättas av tekodelegationen och berörda myndigheter. Dessa utredningar är också på gång.

Det finns få branscher i Sverige som så har analyserats och utretts som just tekobranschen. En rad utredningar och översyner har gjorts. Alla problem som industrin har drabbats av har gjort att staten under 1970-talet på olika sätt har gått in med stöd. Dessa har i första hand varit av arbetsmarknads- och industripolitisk natur. Allteftersom produktionen inom branschen har gått ned, har de försörjningspolitiska aspekterna alltmer kommit i förgrunden. Den rad av åtgärder som beslöts i följd, de industripolitiska åtgärderna, de regionala arbetsmarknadspolitiska stödåtgärderna och de försörjningsberedskapspolitiska åtgärderna, ligger självfallet fortfarande fast.

Statsmakterna ställer upp med väsentliga summor till tekoindustrin. De industripolitiska åtgärderna ligger på 102 milj. kr., de arbetsmarknadspolitiska på 338 milj. kr. och de försörjningsberedskapspolitiska på 77 milj. kr. Sammanlagt uppgår dessa poster till 517 milj. kr. Dessa uppgifter har riksdagens upplysningstjänst tagit fram åt mig.

Riksdagen har beslutat att målet för tekopolitiken skall vara en i allt väsentligt bibehållen produktionsvolym. Nu har produktionen faktiskt ökat en del under detta år. Vi vet också att man inom vissa områden har haft brist på folk, medan man inom andra områden som Lilly Hansson angivit har problem med att sysselsätta folk. Det har varit betydande svårigheter att komma till rätta med detta.

Lilly Hansson och jag hade en diskussion om Eiser, framför allt när det gällde norra delen av landet. Det visade sig då att Eiser på olika sätt har försökt skapa ny sysselsättning för dem som har blivit friställda. Jag tog upp problemet med lokaliseringen av Lotto i Skellefteå, där man inte hade lyckats så som vi trodde att skapa nya arbeten åt sömmerskor. Jag redovisade då att bara någon eller några av de gamla sömmerskorna hade börjat på Tipstjänst. Jag beklagar detta. Jag känner inte till orsaken. Det var ju ett väsentligt tillskott på sysselsättningsidan.

Näväl, då kan man fråga sig – och även Lilly Hansson ställde sig litet undrande: Vad gör regeringen i detta avseende? Regeringen har överlämnat ett uppdrag åt tekodelegationen, överstyrelsen för ekonomiskt försvar, AMS och statens industriverk att sköta den långsiktiga planeringen av tekoinsatserna. Tekodelegationen har det övergripande ansvaret. Man beräknar att man under september månad skall kunna lägga fram förslag. Jag tycker att dessa organ rimligtvis borde få ett år på sig för att avsluta utredningsuppdraget och lägga fram ett förslag. Inom utskottsmajoriteten har man ansett att det är rimligt att man, som delegationen har sagt, får tid på sig fram till den 1 september 1980 för att redovisa sina rapporter om utredningsarbetet.

Jag skall efter detta, herr talman, gå direkt över till reservationerna. De reservationer som är fogade till utskottets betänkande är i stort sett desamma som förekom vid fjolårets behandling. Det gäller framför allt reservationen

1. I sin partimotion begär socialdemokraterna en särskild plan och att produktionsvolym och sysselsättning skall anges i mera fasta ramar. I samarbete med SIND och AMS kommer delegationen att lägga fram ett förslag som kommer att klargöra detta.

Reservationen 2 gäller stödformernas konstruktion. Lilly Hansson säger att äldrestödet är väldigt viktigt. Det vet vi alla. Det har varit en av förutsättningarna för att man har kunnat behålla personal i den omfattning som har skett. Stödet är 25 kr. i timmen och får utgöra högst 15 % av den totala lönesumman.

Dessa frågor är under övervägande i regeringskansliet. Resultatet av detta arbete skall beaktas i den kommande budgetpropositionen för 1981/82. Allt detta tar givetvis tid.

Frågan om ursprungsmärkning av kläder tas upp i reservation 3. Lilly Hansson menar att det redan nu finns tillräckligt faktaunderlag att lägga till grund för ett lagförslag från regeringen, men innan man kan ta ställning till hur bestämmelser om ursprungsmärkning skall utformas måste en rad problem utredas.

Här kan nämnas de principiella problemen, exempelvis de handelspolitiska konsekvenserna av en märkning. Jag vill tillägga i sammanhanget att tidigare har kommerskollegium på olika sätt försökt att påverka andra länder att ta bort ursprungsmärkningen. Framför allt med finnarna har vi haft samtal om detta. Det gick faktiskt åtskilliga år utan att vi lyckades komma någon vart med det.

Det är ett av problemen, och sedan kan man fråga sig hur beteckningarna skall placeras. Jag har själv en kostym som var märkt "Made in Hong Kong" på rockhängaren. Det är naturligtvis ett sätt att anbringa en sådan märkning.

Om man nu har en väldig övertro på att en ursprungsmärkning betyder så mycket vid köpvalet – detta har jag sagt tidigare – vore det enklare att sätta en svensk flagga på de svenska plaggen. Enligt reservanterna skulle folk då omedelbart köpa de svenska plaggen, och det hade ingen som helst betydelse om de inte passade lika bra i fråga om pris och kvalitet som de importerade.

Som läget har blivit nu när det gäller importen av tekovaror är det väl helt naturligt att man på olika sätt måste se över vad man kan göra. I tekopropositionen 1978/79:145 behandlades frågan om en övergång till globalkontingenter, och då var samtliga instanser ense om att EG och EFTA skulle undantas från restriktioner, oavsett system. Endast en mycket liten del av importen skulle täckas in genom globalkontingenter. En övergång skulle dessutom innebära en rad nackdelar, vilket också redovisades i samma proposition, s. 40.

Någon anledning att i dag ändra på dessa bedömningar finns inte. Ett system med globalkontingenter skulle drabba svenska företag mycket olika och vara mycket svårt att få att fungera rättvist. Dessa synpunkter framfördes också i samband med riksdagsbehandlingen i en reservation som återfinns på s. 45 i näringsutskottets betänkande 1978/79:48.

Systemet skulle även vara angripbart ur internationell synvinkel. Det visar att det är sannerligen inte så där alldeles lätt att uppnå syftet med globalkontingenter. Det är inte alls kartlagt att det skulle vara till någon avgörande fördel för Sverige som har sitt licenssystem.

Reservation 5 gäller problemen med övervakningslicenser. Den frågan var uppe även förra året och riksdagen avlog den reservation av samma innebörd som då avgavs från socialdemokratiskt håll.

I reservation nr 6 tar man upp prissättningen i detaljhandeln. Frågan om kronpåslag eller procentpåslag har vi diskuterat mycket i utskottet, och det är alldeles riktigt vad Lilly Hansson har redovisat. Statens pris- och kartellnämnd har sett över dessa frågor, och vi har från utskottets sida uttalat oss positivt för ett kronpåslag. Men det har visat sig vara svårt att genomföra denna prissättningsmetod. Det finns ju många olika prissättningsystem inom detaljhandeln. Det kan röra sig om upp till åtta prissättningsystem inom samma butik. Detta redovisades för oss i utskottet och påverkade naturligtvis utskottet, som inte har velat uttala sig för ett kronpåslag. Detaljhandeln har ju inte använt ett kronpåslag utan ett procentpåslag.

Det är fortfarande ett problem för branschen att tillgodose den önskan som finns att få till stånd ett rimligt prissättningsystem. Inom detaljhandeln vill man ju – det redovisades också i utskottet – ha en rimlig chans att kunna sälja sina varor till lägsta priser för att kunna möta konkurrens från andra företag. Därför har man använt denna differentierade prissättningsmetod, även om man i huvudsak har använt sig av kronpåslag.

Jag hade för avsikt att ingående bemöta Jörn Svenssons anförande på den punkt som rörde vpk:s motion 396, men jag ser att han nu har lämnat kammaren, varför jag avstår från det. Jag vill bara framhålla att utskottet – som Jörn Svensson sade – vid behandlingen av motionen konstaterade att den i stort sammanföll med fjolårets vpk-motion. Därför har inte utskottet ägnat den alltför stort utrymme i betänkandet. Det är klart att det finns en hel del punkter i vpk:s motion som är värda att ta upp och diskutera. Men det finns också en hel del punkter som inte ger en alldeles riktig bild av den verklighet som svensk tekoindustri har att leva i.

Med detta yrkar jag, herr talman, bifall till utskottets hemställan på samtliga punkter.

LILLY HANSSON (s) replik:

Herr talman! Sven Andersson tog upp det väsentliga stöd som tekoindustrin ändå får, och han fick det till totalt 517 milj. kr. Det stöd och de subventioner som ges till tekoindustrin utgör ändå ett billigt stöd. Per anställd rör det sig inte om speciellt många kronor. Jag vill verkligen fråga vilken bransch som kan ta upp en konkurrens med tekoindustrin om lägsta samhällsstöd för varje exportkrona som branschen åstadkommer.

Sven Andersson sade att de uppdrag som tekodelegationen har gäller den långsiktiga planeringen, och det har vi ingenting emot. Det vi har tagit upp är vad som måste ske på kort sikt, under tiden som delegationen arbetar. Jag tror dessutom att tekodelegationen inte hinner bli klar med sitt arbete till

Onsdagen den
14 maj 1980

Tekoindustrin

september. Jag har fått reda på att det kanske inte blir så lätt för delegationen att hinna det.

Under den tid då vi väntar på utredningar måste någonting göras, för att inte importvolymen skall öka ännu mer. Bara på ett år har konsumtionsvolymen sjunkit från 30 till 20 %. Hur kommer det att se ut, om ingenting görs i avvaktan på dessa utredningar? Importandelen i konsumtionsvolymen låg för ett år sedan på 70 %. Den är nu uppe i ca 80 %.

Utskottsmajoriteten måste ta med i beräkningen vad det kostar att starta en helt ny produktion. Med hänsyn till hur importvolymen har ökat under de senaste åren, och framför allt under det senaste året, kan vi inte bara sitta här och vänta på utredningar – vi vet ju inte när de blir klara. Var och en måste förstå att mycket av kunnandet kommer att försvinna med denna utveckling. Den tekniska utvecklingen går vårt land förbi. Vi måste också ta i beaktande vad det skulle kosta att starta en helt ny produktion. Jag anser att det när det gäller att förhindra fortsatt tillbakagång är viktigast med åtgärder på det handelspolitiska området – naturligtvis då tillsammans med arbetsmarknadspolitiska åtgärder.

Frågan om ursprungsmärkningen har tagits upp väldigt många gånger. I och för sig kan det vara ett bra förslag att svenska kläder skall märkas med svenska flaggan. Men det är inte det som saken gäller, utan det är snarare fråga om att vi inte via tredje land skall få in tekoprodukter. Därför är det bra med ursprungsmärkningen.

Globalkontingenter sägs drabba svenska företag hårt. Men hur kan man veta det när man inte har utrett konsekvenserna i detta avseende? Det är viktigt att en utredning tillsätts – det är vad vi har begärt.

SVEN ANDERSSON (fp) replik:

Herr talman! Det är riktigt att stödet i och för sig är billigt räknat per person som arbetar inom teko. F. n. jobbar ca 38 000 personer inom tekoindustrin, och det är naturligtvis ett väsentligt stöd som dessa får. Som jag tidigare sade är äldrestödet helt avgörande för möjligheterna att behålla anställda som är över 50 år.

Visst har importen påverkat den inhemska produktionen på olika sätt och framför allt på konfektionssidan. Utvecklingen från 1976 till 1979 visar hur procentsatserna ligger. Som Lilly Hansson mycket riktigt sade importerar vi närmare 80 % av våra textilvaror. Kläder utgör 22 %, garn och vävnader 23 %. Vi har naturligtvis vissa möjligheter att från riksdagen åtminstone verbalt tala om hur det skall vara, men sedan är det ju litet annorlunda i verkligheten.

I går kväll roade jag mig med att – och det har jag gjort flera gånger tidigare – att studera omgivningen. När jag och några kamrater åkte hem från riksdagen i natt tittade vi litet på hur folk som skulle åka med tunnelbanan var klädda. Ungefär 80 % hade jeans och tröja. Det är klart att det är ett problem för svensk konfektion när de flesta använder jeans och tröja. Dessa plagg har ju blivit modeplaggen framför alla andra. Men sen hjälper det ju inte att Oscar Jacobson eller Widengrens i Vingåker gör bra kläder. Jag har en

Vingåkerskostym på mig, som Widengrens har sytt mycket bra. Men det hjälper ju inte Widengrens särskilt mycket, när folk till 80 % går klädda i jeans – ett förhållande som till stor del inte kan styras av politikernas syn på det hela. Försök att få en ung grabb i dag att sätta på sig ett par byxor som inte är av visst mode! Det går nästan inte att komma med inhemsk konfektion, utan det skall vara amerikanska jeans osv.

Jag skall sedan gå över till den exportfrämjande delen, som Lilly Hansson tog upp. Här utgår 24 milj. kr. per år. Sveriges exportråd bör självfallet ta hand om den här stödadministrationen. SIND skall, som jag ser det, inte sköta det här. Nu arbetar man på detta, och riksdagens begäran om utredning av möjligheterna att bygga ut Sveriges exportråds exportfrämjandestöd när det gäller införselaktiviteter bör stödjas.

LILLY HANSSON (s) replik:

Herr talman! Vad jag kan se är det exportvolymen som är allvarligast i sammanhanget. Visserligen ökade den svenska produktionen under 1979 med 1 % på konfektionssidan, men tillförseln till marknaden ökade mycket mer, nämligen med 11 %. Importen tog således så gott som hela konsumtionsökningen. Importen ökade med hela 18 % i volym och med 25 % i pris på konfektionssidan. Den största ökningen gäller importen från Finland. Denna ökade med ca 25 %. Importen från Hongkong ökade med 31 %. Ökningen blev så stor trots att vi har begränsningsavtal. Importen från Portugal ökade med hela 50 %.

I och för sig upphörde sysselsättningen på tekoområdet i Sverige att minska ungefär vid semesterperioden 1979, men sedan dess har den ju minskat med ett par hundra. Och ännu fler blir det när man nu lägger ner enheter inom tekoproduktionen i Norrland.

Det finns väldigt mycket orosmoln. Därför kan man fråga sig: Vad händer vid en vikande efterfrågan? Läger man då ner i Sverige och behåller importen? Det är sådana frågor som vi måste ställa oss, och det är de problemen som vi måste ta itu med på kort sikt – medan vi väntar på den utredning och den långsiktiga plan som vi förhoppningsvis någon gång skall få se i riksdagen och sedan kunna låta tekoindustrin arbeta efter.

Sven Andersson frågar: Hur skall vi få ungdomarna att gå i annat än jeans och tröjor? Men de kläderna går väl att tillverka i Sverige? Vi måste styra stödet till tekoindustrin så att svensk tillverkning prioriteras. Vi har olika stödformer som vi har begärt skall ses över, där bl. a. äldrestödet ingår.

Det är de här frågorna som det nu på kort sikt är så väsentligt att regeringen tar itu med så att inte kon hinner dö medan gräset gror.

SVEN ANDERSSON (fp) replik:

Herr talman! Det är väldigt svårt att lagstifta om hur folk skall vara klädda. Vi hade en klädesförordning under 1700-talet, och då visade det sig att människor började smuggla in oerhört mycket kläder. Och nu kan vi konstatera att 2 miljoner svenskar reser utanför Norden. De skulle alltså självfallet köpa kläder på andra ställen. Och vi vet precis hur det var med

guldvaror när vi hade en speciell skatt på sådana. Flygbolagen erbjöd guld till reducerade priser så fort man satte sig i en maskin och skulle flyga nägonstans.

Jag tror inte på de åtgärder som Lilly Hansson har redovisat, dvs. på att man skall styra. Det är väldigt svårt för politiker att göra det på detta område, och jag tror egentligen inte att de har den förmågan. Möjligen skulle man kunna styra genom att hänga med i modeskiftningarna för olika grupperingar i samhället så att de kan få de kläder som de vill ha.

Nu finns det faktiskt affärer som för endast svensk konfektion – det finns flera sådana. Man kan alltså välja att gå till affärer som speciellt annonserar om att de för endast svenska kläder.

För att återgå till importen från Portugal: det är svårt att bedöma siffran 50 %. Det har ju skett en omvälvning där. Importen därifrån har gått ner, och procentsiffrorna är beroende av den nivå man utgår ifrån när man sedan räknar uppgången.

Talmannen anmälde att Lilly Hansson anhållit att till protokollet få antecknat att hon inte ägde rätt till ytterligare replik.

Handelsministern STAFFAN BURENSTAM LINDER:

Herr talman! Det behövs bara några få kommentarer utöver de argument som Sven Andersson framfört.

Jag vill först understryka att den nedgång som vi haft för svensk textilindustri är en nedgång som ägt rum under en lång följd av år, också under år då socialdemokratin haft regeringsmakten. Denna nedgång accelererade under åren 1975–1977, i hög grad beroende på de mycket kraftiga kostnadsstegringar som då inträffade och som den här branschen, som är mycket löneintensiv, är mycket känslig för.

Det är dock så att denna nedgång bromsades under 1979. När Lilly Hansson säger att produktionsvolymen på ett år sjunkit från 30 till 20 % är det en grundläggande missuppfattning. Produktionsvolymen har i själva verket under detta år i stället ökat – om än i blygsam omfattning.

Det har blivit en uppbromsning i nedgången och en viss ansats till förbättring, beroende på olika handelspolitiska ingrepp som har gjorts under de senaste åren och beroende på de omfattande insatser, som Sven Andersson har berört, av arbetsmarknadspolitisk karaktär och insatser från överstyrelsen för ekonomiskt försvar. Men framför allt är det en fråga om att de växelkursändringar som gjordes under 1978 och löneskattesänkningar har förbättrat konkurrenskraften i denna näring.

Detta har kunnat innebära att vi har fått en uppgång i exporten, så att textilindustrin f. n. är en ganska stor exportör. Man har all anledning att vid ett sådant här tillfälle uttala sin respekt för dem som är verksamma i denna näring, för att de under de svåra konkurrensförhållanden som råder trots allt har lyckats att ganska snabbt utnyttja en situation med bättre konkurrenskraft för att vända en långvarig nedgångsperiod till ett läge som – även om det inte ser bra ut – nu ser klart bättre ut än det gjort under en lång period

dessförinnan.

Vi talar så ofta – även i dag – om att 30 % av tillförseln på den svenska marknaden skall vara av svensk tillverkning, enligt riksdagens beslut. Låt mig då konstatera att det beslutet, som riksdagen fattade för ett år sedan, har något oklara konturer. Om man menar att den svenska produktionen skall uppgå till 30 % av förbrukningen i Sverige, skall man vara medveten om att denna andel var klart lägre redan när riksdagen fattade beslutet.

Däremot vill vi också sätta ett visst värde på den produktion som sker inom landet och som leder till export. Det finns när allt kommer omkring ingen anledning att räkna bort de människor som i konfektions- och textilindustrin är engagerade i produktion som leder till avsalu utanför landet. Räknar vi in den produktionen får vi fram att den andel som utgör svensk tillverkning av den förbrukning som sker i Sverige f. n. är uppemot 40 %, och kanske mer – det är inte helt självklart hur man skall räkna. Det är den siffran som jag tycker är den intressanta när vi skall försöka beräkna omfattningen av textilindustrin. Jag ser alltså ingen anledning att räkna bort dem som är engagerade i exportindustrin.

Nu är läget inom textilindustrin sårbart. Lika väl som man genom de ekonomisk-politiska åtgärder som den tidigare trepartiregeringen vidtog kunde förbättra sitt läge, så är man nu sårbar för åtgärder som på nytt skulle kunna försämra konkurrensläget.

Utöver vad som sagts i meningsutbytet här tidigare, så finns det en synpunkt som jag vill framföra. Det förhållandet att vi nu ser ut att få kostnadsstegringar, som sannolikt blir högre än i våra främsta konkurrentländer på detta område, är utomordentligt allvarligt. Det är ett stort problem. Det vore utomordentligt bekymmersamt om vi av sådana skäl, herr talman, på nytt skulle råka in i de besvärligheter som vi haft möjlighet att studera i sådan smärtsam relief under 1970-talet. Då kan man göra gällande – och det görs i den socialdemokratiska motionen – att man nu skall vidta den ena och den andra åtgärden. Men dessa åtgärder som föreslås kan möjligen uppfylla kravet, att när man räknar upp dem från talarstolen, skall lyssnarna tro att det verkligen är fråga om handlingskraft och någonting som skulle kunna påverka utvecklingen. Men tyvärr är det inte så. Om det vore så, herr talman, skulle regeringen inte vara ointresserad av att omedelbart vidta sådana åtgärder.

När det gäller resonemanget om en globalkontingent är det så att 5,4 % av vår totala textilimport kommer från lågprisländer, som ligger utanför våra nuvarande handelspolitiska regleringar. Jag vill säga detta bara för att ange storleksordningen. Man skall inte tro att denna globalkontingent skulle innebära att dessa 5,4 % skulle försvinna. Det skulle de ingalunda göra, och det beror bl. a. på att vi när vi utformar vår handelspolitik måste ta en smula hänsyn till vad andra länder anser om denna, för vi kan ju annars lätt utsättas för motåtgärder. Vi måste alltid ta hänsyn till konsekvenserna av vår handelspolitik, inte minst för att det inte skall uppstå obehagligheter för textilindustrin, som ju faktiskt står för en ganska stor del av vår export. 90% av vår textilexport går till länder inom EG och EFTA, och det skall vi komma

Nr 145

Onsdagen den
14 maj 1980

Tekoindustrin

ihåg när vi diskuterar åtgärder mot de länderna. Handelspolitiska insatser skulle alltså inte leda till de omsvängningar som vi i och för sig skulle önska, utan de skulle i själva verket leda till att vi finge en omfattande arbetslöshet på grund av att vi skulle bli utsatta för motåtgärder som skulle drabba andra näringar som är av stor betydelse för Sverige. Även om vi nu talar om textilindustrin, så är alla i denna kammare medvetna om att det finns ett antal industrigrenar som också har problem.

Herr talman! När det sedan gäller arbetsmarknadspolitiska och andra stödåtgärder måste vi ta hänsyn till budgetläget. De resurser som krävs för att gå in med ett stöd måste vi ta någonstans ifrån – Gud Fader skänker ju inte dessa pengar. Man måste också kunna redovisa för riksdagen varifrån pengarna skall tas. Uppenbarligen är man inte beredd att ta dem från varvsindustrin. Varifrån skall man ta dem?

Detta är ett problem, men även om riksdagen skulle kunna hantera det problemet finns det en annan sida av saken som vi inte får glömma bort. Det är att stödåtgärder och subventioner av andra länder uppfattas som ett snedvridande av konkurrensförhållandena. Låt oss ta ett land som Norge! Norge är en stor importör av svenska textilvaror. Man har där omfattande problem inom den egna textilindustrin. Jag vet inte vad Lilly Hansson skulle säga om hon kom till Oslo och talade på ett socialdemokratiskt möte och hon där fick höra att Sverige genom sina subventioner exporterar arbetslöshet till den norska textilindustrin. Vad svarar man på sådant? Det finns inga enkla svar, och därför finns det en gräns för vad vi kan göra på detta område utan att försätta oss i en situation där andra länder vidtar kraftiga motåtgärder mot Sverige.

Så till frågan om prispolitiken. Om det vore så enkelt att man kunde reglera vilka pålägg som skulle gälla! Om jag kunde skriva en lag som förbättrade marknaden för svenska varor, så skulle jag göra det. Men om Lilly Hansson vore handelsminister och skulle skriva en sådan lag, så skulle säkert också hon komma att tänka: Om jag nu föreskriver att pålägget på en svensktillverkad kostym inte får sättas högre än 50 %, då kanske affären på Storgatan slutar att föra den kostymen. Man kanske finner att den inte är någon lönande produkt, så man bryr sig inte om att föra den längre.

Jag tror att Lilly Hansson snart skulle upptäcka hur omöjligt resonemanget blir, om man tänker sig att lagstifta om att affärerna skulle vara tvungna att t. ex. föra ett visst antal svensktillverkade kostymer.

KF för ju också textilvaror. Jag har i resonemangen med KF inte funnit att man där tror att det vore möjligt att införa någon annan prispolitik än den som gäller för andra. Och ett företag kan ju inte ha tokiga påläggssprinciper, för skulle ett konkurrerande företag som tillämpade riktiga påläggssprinciper kunna sälja samma varor billigare, så skulle ju det företaget få en förfärlig expansion i sin försäljning.

Vi måste alltså vara medvetna om att det finns problem även på den här punkten, och det gäller också om vi räknar bort – vilket jag hoppas att Lilly Hansson inte vill göra – hänsynen till låginkomsttagarna. Den prispolitik som socialdemokraterna slåss för innebär ju att man skall skära ner påläggen på

de verkligt dyra varorna, och för att inte textilföretagen skall gå omkull skall man alltså öka påläggerna på andra varor. Vi skulle alltså få en sorts reglering som medför att låginkomsttagarna fick problem, om vi förutsätter att det är framför allt de som köper de textilvaror som inet är allra dyrast.

Låt mig i det sammanhanget säga att låginkomsttagarna f. n. inte är särskilt gynnade av de allvarliga handelspolitiska restriktioner vi har när det gäller lågprisimport. Det är ju framför allt låginkomsttagarna som drabbas av att det blir minskad försörjning av textilvaror till ett lägre pris.

Herr talman! De synpunkter jag nu redovisat hänger samman med de problem som finns i den faktiska verkligheten. Även om vi skulle vilja åstadkomma både det ena och det andra finns det hinder för detta, vilket alltså är den faktiska verkligheten. Det är därför som det är nödvändigt att ha ett i grunden bra kostnads- och konkurrensläge, för annars kan vi inte klara svensk textilindustri.

LILLY HANSSON (s) replik:

Herr talman! Det står väl ändå helt klart, herr handelsminister, att det är importvolymen som tagit det mesta av konsumtionsökningen. Handelsministern måste väl medge att detta är ganska allvarligt. På ett år har importvolymen ökat mycket, trots att det i Sverige när det gäller konfektio- nen har blivit en ljusning på produktionssidan. Produktionen har ökat med 1 %. Det har inte kunnat bli någon balans, eftersom ökningen av importvolymen har tagit hela utrymmet i anspråk. Jag ser mycket allvarligt på den saken.

Jag skall gå förbi handelsministerns underförstådda angrepp på lönerna, som ju kommer att höjas något för att man skall kunna behålla köpkraften. Det är kanske bra att få litet mer pengar i börser, så att man kan gå och köpa en klänning eller en kostym när det behövs.

Socialdemokraterna begär åtgärder, men vi har ju inte regeringsmakten. Hade vi haft den, skulle vi naturligtvis också ha kunnat visa handlingskraft, som regeringen, enligt vår åsikt, inte visar i det här sammanhanget, speciellt på det handelspolitiska området.

När det gäller EG- och EFTA-restriktioner, som handelsministern varnade för, kan man väl ändå inte påstå någonting så länge regeringen inte har infört några handelspolitiska restriktioner på tekosidan när det gäller importen från EG- och EFTA-länderna.

Beträffande stödåtgärder vill jag säga att vi i vår motion, såvitt jag kan erinra mig, inte har begärt mera pengar till stöd åt tekoindustrin. Som jag tidigare sagt är vårt stöd till tekoindustrin billigt, och jag tycker att det från många synpunkter finns all anledning att fortsätta att stödja den här industrin. Som det ser ut i dag måste man också tänka på försörjningsberedskapen. Får det fortsätta på det här sättet är denna utan tvivel i fara.

När det till slut gäller prissättningen är det väl helt klart, att om jag tillverkar en kostym i Sverige för 200 kr. och lägger på 100 %, kostar den 400 kr. i handeln. Importerar jag en kostym för 100 kr. och lägger på 100 %, kostar den 200 kr. Den blir i alla fall hälften så dyr. Vi menar att det inte finns

Onsdagen den
14 maj 1980

Tekoindustrin

någon anledning att lägga på lika mycket på den svensktillverkade varan. Det blir ett bättre prissättningssystem, om man använder kronpåslaget. Det är ungefär som när man diskuterar, om man skall höja eller sänka löner: man gynnar ju den lågavlönade vid kronpåslag, medan man gynnar den högavlönade vid procentpåslag. Det är på precis samma sätt i det här fallet.

Handelsministern STAFFAN BURENSTAM LINDER:

Herr talman! Jag konstaterar att Lilly Hansson tog tillbaka sitt tidigare påstående att det skett en dramatisk nedgång av den svenska produktionen. Det rörde sig kanske om en felsägning, men det var i alla fall bra att uppgiften korrigerades. Under föregående år blev det alltså en produktionsökning, även om den var blygsam – detta till följd av att textilnäringsen, bl. a. på grund av den politik som förts, fått en bättre konkurrenskraft. Därigenom har det blivit möjligt att konkurrera bättre både på exportmarknaden och på hemmamarknaden.

Det är också helt riktigt att det skett en importökning. Låt mig konstatera att den framför allt gäller EG- och EFTA-länder. Lilly Hansson sade att vi aldrig provat, om vi kan ingripa med handelspolitiska restriktioner. Det är väl en överdrift. Det har bedrivits en hel del tankeverksamhet på det här området, och dessutom finns det ett konkret exempel på en åtgärd av det här slaget. Den socialdemokratiska regeringen ingrep ju när det gällde skoimporten. Då skorestriktionerna träffade även EG och EFTA innebar detta omedelbara motåtgärder, som skapade arbetslöshet och sysselsättningsbesvär inom andra näringar. Man ingrep i det sammanhanget framför allt mot importen av pappersprodukter från Sverige. Det finns alltså god erfarenhet av sådana åtgärder.

Just skotillverkningen var inte någon exportindustri, och det var därför inte möjligt för EG och EFTA att ingripa med handelspolitiska restriktioner mot just den tillverkningen. Textilindustrin har dock en stor export, som belöper sig till 2,5 miljarder kronor eller mera, och den går till 90 % till EG och EFTA.

Jag tror att Lilly Hansson lever i en drömvärld, utan beröring med det handelspolitiska klimatet f. n., om hon tror att det skulle vara möjligt att ingripa med handelshinder utan att det skulle mötas med omedelbara och kraftfulla motåtgärder från EG- och EFTA-länderna.

Herr talman! Tankegången att svenska folket om vi höjer lönerna får mera pengar för att köpa svensktillverkade produkter är kanske ett alltför enkelt ekonomiskt resonemang. Tyvärr är det väl i stället på det sättet att om svenska folket får en högre standard – vilket det faktiskt inte kommer att få till följd av de löneavtal som har slutits, eftersom dessa kommer att leda till ökad inflation – och får mera pengar att köpa för, stiger samtidigt kostnadsnivån i textilindustrin mer än i andra länder. Då kommer svenska folket att använda mera pengar till att köpa importerade varor, som blivit relativt sett billigare. Det kommer då att bli svårare för svensk textilindustri att skapa sysselsättning genom försäljning av sina exportvaror, eftersom

dessas på grund av standardhöjningen har kommit att bli dyrare.

Vi har nu talat i mer än en timme om olika åtgärder för textilindustrin. Lilly Hansson anförde ett som jag tycker riktigt argument, nämligen att det är bra för en industri om man kan skapa klarhet om vilka stödformer som kommer att gälla framöver. Industrin får då ett bättre planeringsunderlag. Men detta ger ändå sammantaget mycket litet jämfört med vad man skulle kunna åstadkomma om företagen hade en bättre konkurrenskraft. Det är den reella verkligheten.

Även om riksdagen är suverän att fatta alla möjliga beslut, är den reella verkligheten den att vi i själva verket inte har möjlighet att garantera en textilproduktion i landet, om vi inte tar hänsyn till att vår konkurrenskraft måste vara sådan att detta är möjligt. Det går icke att med olika handelspolitiska grepp och subventioner rätta till ett konkurrensläge som har hamnat snett – i varje fall inte utan att det kommer att drabba det svenska folkhushållet utomordentligt allvarligt i form av motåtgärder från andra länder.

LILLY HANSSON (s) replik:

Herr talman! Låt mig direkt undanröja det missförstånd som tydligen uppstått, nämligen att jag skulle ha talat om en nedgång. Det ordet använde jag varken i mitt inledningsanförande eller i mina repliker med Sven Andersson. Det är väl fråga om ett hörfel.

Jag vill gå tillbaka till frågan om restriktioner från EG och EFTA. Hur kan man veta att det kommer kraftiga motåtgärder om man inte har prövat de ingrepp som det gäller? Handelsministern hänvisar naturligtvis som vanligt till den välsignade frågan om de restriktioner som vi genomförde beträffande skoimporten och som det var handelsministerns första åtgärd att avskaffa när han kom in i regeringen.

Det är inte alls bevisat – och jag skulle gärna vilja få en redovisning på den punkten – att det var på grund av restriktionerna beträffande skoimporten som EEC-länderna satte in åtgärder mot import från Sverige. Jag tror inte alls att det skedde av denna anledning.

Handelsministern talar mycket om konkurrenskraften, och det är naturligtvis mycket viktigt att vi kan konkurrera. Jag är också på det klara med att man inte kan åstadkomma detta enbart genom handelspolitiska åtgärder. Men stödformerna har en mycket viktig funktion, och de bör ses över på ett sådant sätt att de kommer att stå till industrins förfogande. Stödåtgärderna bör syfta till att stärka konkurrenskraften och skall inte gynna företag som importerar det mesta av sin tekoproduktion. Det finns möjligheter att vidta sådana konkurrensstärkande åtgärder.

Till sist några ord om lönerna. Det träffade löneavtalet innebär inte att löntagarna i det här landet, t. ex. de lågavlönade inom tekoindustrin – de är fortfarande de lägst avlönade – kommer att få högre standard. Det innebär kanske, om regeringen sköter den ekonomiska politiken på ett riktigt sätt, att man kan bibehålla köpkraften. Det är detta det handlar om.

JOHN ANDERSSON (vpk):

Herr talman! När jag gick i skolan fick vi bl. a. läsa en saga om en skräddare och en liten man. Denne man lämnade en packe tyg till skräddaren för att få en kostym sydd. Han gick upprepade gånger till skräddaren – för varje gång blev plagget som det skulle gå att göra av tygstycket bara mindre. Sista gången mannen besökte skräddaren, så bidde det inte ens en tumme.

Osökt kommer man att tänka på denna saga när tekoindustrin – eller rättare sagt den tänkta tekoindustrin – i Västerbotten kommer på tal.

Två slutsatser kan man dra av detta. Den första är att för de kommuner som skulle få denna sysselsättning och för de människor som skulle jobba där – uteslutande kvinnor – upplevs det som hänt inte som en saga från barnåren. Den andra slutsatsen hänför sig till hur gränsen mellan saga och verklighet suddas ut i den anarki som kännetecknar det kapitalistiska samhället och dess sätt att fungera.

Följande är sagan om hur tekoindustrin skulle etableras i Västerbotten.

I september 1972 slöts ett avtal mellan staten och Algots Johansson AB om etablering av konfektionsindustri på tre orter i Västerbotten, nämligen Skellefteå, Lycksele och Norsjö. Det gällde Algots Nord AB. Detta företag förband sig att vid årsskiftet 1977-1978 sysselsätta ca 1 000 personer på dessa orter.

Vad som har hänt behöver här inte redovisas – det bör vara känt för alla. De sista resterna av tekoindustrin i Lycksele skall enligt beslut i förra veckan försvinna vid årsskiftet. I Skellefteå har gjorts och görs stora insatser från en del f. d. anställda för att rädda något av tekoproduktionen genom en alternativ produktion. Dessa motarbetas på alla möjliga sätt. Uppenbart är att målsättningen synes vara att all tekoproduktion i Västerbotten skall upphöra. Detta styrks också i den information som Eiser lämnade den 25 juni 1979, där man sade att det i Eisers långtidsplan inte på sikt finns medräknat någon tekoproduktion för Västerbottensfabrikerna.

Från berörda företag har tydligen inget lämnats åt slumpen då det gällt att så snabbt som möjligt avveckla tekoindustrin i länet. En sammanställning av begärda offerter under 1979 visar följande:

Den 17 november 1978 och den 26 januari 1979 lämnade Västerbottens läns landsting anbudsfrågningar till bl. a. Algots i Borås och Algots Nord i Lycksele. Landstinget fick aldrig något svar. Textilierna köptes från andra fabriker, trots att landstinget meddelade att pengar fanns avsatta för stödorder inom länet.

Den 20 mars 1979 lämnade Göteborgs sjukvårdsförvaltning in en offert på tilläggsupphandling av "färdiga persedlar" för 1979 till Algots Nord AB, Lycksele. Något svar hade ej inkommit före den 1 oktober 1979.

Den 30 juli 1979 översände sjukvårdsförvaltningen i Göteborg hela 1980 års upphandling till Algots Nord AB, Lycksele. Något svar hade ej inkommit före den 1 oktober 1979.

Den 26 februari 1979 lämnar Värmlands läns landsting in anbudsfrågan på bl. a. 22 500 par långbyxor. Den 24 januari 1979 lämnar man in en

femårsorder, med önskemål om leverans 1979–1983. Något svar hade ej inkommit före den 1 oktober 1979.

Den 10 mars 1979 sände landstingets centraltvätteri i Falun en provbeställning på sjukhustextilier till Algots Nord i Lycksele.

Något svar hade ej inkommit före den 1 oktober 1979.

Till detta behövs väl egentligen inga kommentarer.

Det jag här har tagit upp är lokala frågor som främst gäller Västerbotten, som ju inte av hävd är något tekolän. Men utvecklingen även i andra delar av landet – t. ex. i Sjuhäradsbygden – är lika oroande, och detta har ändå varit den svenska tekoindustrins mest framträdande område.

Vi anser att utan en klar alternativ tekopolitik kommer tekoindustrin att gå mot slutligt sönderfall. Det är därför nödvändigt att dra upp riktlinjer för en sådan långsiktig politik. Detta kan inte lämnas åt de organ och departement vilka stått för den gamla politiken och är fastlåsta i denna. Vi tror att det krävs att riksdagen själv formulerar grundlinjerna.

Vi har i vår motion, som Jörn Svensson här har yrkat bifall till, kommit fram till följande huvudsakliga utgångspunkter:

1. Det ekonomiska och industripolitiska värdet av en bevarad tekoindustri i Sverige.

2. En självständig handelspolitik, inriktad mot det multinationella kapitalet och till förmån för de arbetande människorna i Sverige och tredje världen.

3. En kritisk analys av produktionens hittillsvarande utveckling och en kvalitativ ny linje för dess utveckling på sikt.

4. Insikten att tekoindustrins nyorientering och räddning inte kan genomföras med kapitalistiskt ägande och kortsiktiga synsätt.

I vår motion har vi vidareutvecklat innebörden i dessa utgångspunkter. Ledamöterna har haft möjlighet att ta del av dessa, varför jag kan spara tid genom att inte upprepa dem.

Vi har också i motionen utarbetat riktlinjer som vi anser måste ligga som grund för den framtida tekopolitiken.

Till sist ett par ord till handelsministern.

Handelsministern menar att det som sägs från den här talarstolen inte förändrar någonting. Det måste väl vara mot bakgrund av egen erfarenhet som handelsministern har dragit de slutsatserna, för det har ju inte saknats vackert tal och högtidliga deklarationer från regeringen. Men det är det konkreta handlandet och viljan som saknas hos regeringen. Det erfordras helt andra åtgärder för att en ändring skall kunna komma till stånd när det gäller tekoindustrin. Det är just dessa åtgärder vi efterlyser.

LENNART BRUNANDER (c):

Herr talman! Maj Pehrsson och jag har i motion 1979/80:700 tagit upp tekoindustrins betydelse för vissa bygder. Vi säger där att drygt 35 000 personer är sysselsatta inom den svenska tekoindustrin. För många av landets kommuner, speciellt då i Sjuhäradsbygden, utgör tekoindustrin en hörnsten i näringslivet. Utvecklingen inom tekoindustrin påverkar direkt

kommunernas ekonomiska bärkraft och planering på både kort och lång sikt. Det är därför rimligt och naturligt att kommunerna gör anspråk på merinflytande när det gäller centrala näringspolitiska överväganden på detta område. Alla parter skulle, såvitt vi förstår, vinna på ett bättre samarbete. I kommunerna finns en synnerligen stor sakkunskap, som borde kunna utnyttjas bättre. En allmän uppfattning är också att en lokalisering av statliga tekoinriktade aktiviteter till tekobygderna skulle innebära stora fördelar för tekonäringen.

Teko är till sin största del lokaliserad till Sjuhäradsbygden, den bygd jag representerar. Jag skall något kommentera vad vi anfört i motionen.

Ett stort antal centrala organ handlägger i dag tekofrågor. Det gäller departementets arbetsgrupp, tekodelegationen, tekobranschrådet, beklädnadsrådet och rådgivande nämnden. I dessa organ finns inga representanter för kommuner och landsting. Där finns heller inga representanter för lokala och regionala fackliga organisationer och branschorganisationer. För att få en vettig planering av vår tekonäring är det nödvändigt att ta till vara de synpunkter och det kunnande som finns ute i landet. Utskottet har sagt att denna möjlighet finns och att något riksdagens uttalande i denna fråga inte är nödvändigt. Jag hoppas att de som är ansvariga för tekos planering också utnyttjar denna möjlighet.

Informationen från centrala organ till tekokommunerna är också viktig. Kommunerna måste för sin planering känna till vad som är på gång centralt. En tidig information ger också möjlighet att berika debatten med de kunskaper som finns i de kommuner som sysslar mycket med tekofrågor. Denna information anser vi motionärer borde ske utan att resp. kommuner skall behöva stöta på de centrala organen.

Vi har i motionen också tagit upp frågan om lokaliseringen av centrala tekoorgan till tekoregioner. För mig är det naturligt att t. ex. Borås kommer i fråga. Jag skulle vilja lägga berörda detta på hjärtat för framtiden.

Vi har också i motion 1979/80:1403 framfört synpunkter på stödet till tekoföretagen. Enligt riksdagens beslut skall den svenska textilindustrin inte tillåtas minska ytterligare, utan snarare öka. I budgetpropositionen har de belopp som avsatts för anslag till tekonäringen minskats i förhållande till föregående år. För oss som lever i bygder som är så helt beroende av teko såg detta bekymmersamt ut. Utskottet har redogjort för orsakerna härtill och dessutom slagit fast att vaktslåendet om tekonäringen fortsätter i enlighet med riksdagens beslut. Det är bra att det är på det sättet. Det är dock bekymmersamt att, som Lilly Hansson var inne på, importen ökar och tar hand om den ökade konsumtion av tekoprodukter som vi har i dag. Det måste vara en målsättning att denna ökade konsumtion i större utsträckning kommer svenskt näringsliv till del.

Vi diskuterade förra veckan utbildningsfrågor, och det är en livsnödvändighet för näringen att antalet utbildade inom teko ökar. I dag har arbetsstyrkan inom teko en hög medelålder, och arbetskraftsbehov börjar redan komma fram. Vi måste slå vakt om vår tekotradition och göra industrin sådan att den appellerar till framför allt våra ungdomar. Vår gemensamma

uppgift är att skapa förutsättningar för att återställa människors, och då speciellt ungdomens, tro på en textilindustri i framtiden.

Herr talman! Jag har inte något yrkande.

Överläggningen var härmed avslutad.

Mom. 1

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motion 396 av Lars Werner m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan John Andersson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkande 39 mom. 1 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motion 396 av Lars Werner m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då John Andersson begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 307

Nej – 17

Mom. 2

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservation I av Ingvar Svanberg m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Lilly Hansson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkande 39 mom. 2 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservation I av Ingvar Svanberg m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Lilly Hansson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 162

Nej – 161

Mom. 3 och 4

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Onsdagen den
14 maj 1980

---

*Granskning av
riksbankens för-
valtning, m. m.*

Mom. 5

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservation 2 av Ingvar Svanberg m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Lilly Hansson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkande 39 mom. 5 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservation 2 av Ingvar Svanberg m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Lilly Hansson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 161

Nej – 161

Då sålunda de avgivna rösterna var lika delade, gavs propositioner dels på återförvisning till utskottet av ärendet i denna del, dels på omedelbart avgörande, och förklarades den senare propositionen vara med övervägande ja besvarad. Bertil Lidgard begärde emellertid votering, varför följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den som vill att kammaren omedelbart skall avgöra näringsutskottets hemställan i betänkande 39 mom. 5 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Om minst hälften av de röstande röstar nej har kammaren beslutat att ärendet i dess helhet skall återförvisas till utskottet.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av de röstande ha röstat för bifall till ja-propositionen. Då Bertil Lidgard begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 161

Nej – 161

Kammaren hade alltså bifallit återremissyrkandet.

§ 6 Granskning av riksbankens förvaltning, m. m.

Föredrogs finansutskottets betänkande 1979/80:31 angående verkställd granskning av riksbankens förvaltning år 1979 samt förslag om disposition av riksbankens vinst jämte motioner.

TALMANNEN:

I fråga om detta betänkande hålles gemensam överläggning för samtliga punkter. Under den gemensamma överläggningen får yrkanden framställas beträffande samtliga punkter i betänkandet.

I det följande redovisas endast de punkter, vid vilka under överläggningen framställts särskilda yrkanden.

Punkt 1 (Riksbankens förvaltning)

Utskottet hade, förutom av fullmäktiges i riksbanken förvaltningsberättelse för år 1979 (redogörelse 1979/80:9), tagit del av de inom riksbanken hos fullmäktige och direktion under år 1979 förda protokollen.

Riksdagens revisorers granskning av riksbankens förvaltning under år 1979 hade, enligt vad som anförts av revisorerna (redogörelse 1979/80:11), inte föranlett någon anmärkning.

I detta sammanhang hade behandlats

dels den under allmänna motionstiden vid 1979/80 års riksmöte väckta motionen 1979/80:1068 av Rune Rydén m. fl. (m), vari hemställts att riksdagen som sin mening gav riksbanksfullmäktige till känna att riksbankens kontroll av obligationsemissioner skulle kunna användas enbart för syften hänförliga till den långfristiga kapitalmarknaden men ej till den kortfristiga kreditmarknaden.

dels den med anledning av redogörelse 1979/80:9 väckta motionen 1979/80:1905 av Knut Wachtmeister (m).

Utskottet hade

hemställt att riksdagen skulle avslå motionerna 1979/80:1068 och 1979/80:1905 samt

anmält att utskottet vid sin granskning av fullmäktiges förvaltning av riksbanken under 1979 inte funnit något förhållande som påkallat särskilt yttrande från utskottets sida.

Reservation hade avgivits

I. av Lars Tobisson, Bo Siegbahn och Lennart Blom (alla m) som ansett att utskottet bort

hemställa att riksdagen med bifall till motionen 1979/80:1068 och med avslag på motionen 1979/80:1905 som sin mening skulle ge fullmäktige i riksbanken till känna vad reservanterna anført samt

anmäla att utskottet vid sin granskning av fullmäktiges förvaltning av riksbanken under 1979 i övrigt inte funnit något förhållande som påkallat särskilt yttrande från utskottets sida.

Punkt 4 (Betalningsbalansdelegationens sammansättning)

I motion 1979/80:1906 av Paul Jansson m. fl. (s) hade hemställts att

Nr 145

Onsdagen den
14 maj 1980

---

*Granskning av
riksbankens för-
valtning, m. m.*

Onsdagen den
14 maj 1980

*Granskning av
riksbankens för-
valtning, m. m.*

riksdagen beslutade att som sin mening ge regeringen till känna vad som anförts om behovet av en breddning av betalningsbalansdelegationens sammansättning.

Utskottet hemställde
att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:1906.

Reservation hade avgivits
2. av Paul Jansson, Per-Axel Nilsson, Anita Gradin, Roland Sundgren, Christer Nilsson, Torsten Karlsson och Karin Flodström (alla s) som ansett att utskottet bort hemställa
att riksdagen med bifall till motionen 1979/80:1906 som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anförde.

Till betänkandet hade fogats ett särskilt yttrande *beträffande disposition av riksbankens vinst* av Paul Jansson, Per-Axel Nilsson, Anita Gradin, Roland Sundgren, Christer Nilsson, Torsten Karlsson och Karin Flodström (alla s).

PAUL JANSSON (s):

Herr talman! Till finansutskottets betänkande 1979/80:31 har vi socialdemokrater i utskottet fogat en reservation, nr 2, som med anledning av motion 1979/80:1906 bl. a. tar upp frågan om betalningsbalansdelegationens sammansättning.

Som framgår av riksbanksfullmäktiges förvaltningsberättelse för 1979 har en rad korrigeringar vidtagits under senare tid beträffande statistiken över vår bytesbalans med omvärlden.

Den första större korrigeringen gjordes 1978 och avsåg år 1977. Den ledde till en betydande uppjustering av soldot i bytesbalansen och baserades på särskilda enkäter som gjorts beträffande vår tjänsteexport. Sedan gjorde man en ny enkät för år 1978, vilken gav vid handen att de tidigare korrigeringarna varit alldeles för små. Detta i sin tur resulterade i att man gjorde nya justeringar under 1979.

Det har vidare visat sig, av de undersökningar som SCB har gjort på det här området, att tjänsteexporten uppgick till ett högre belopp enligt den nya undersökningen än vad som tidigare framkommit. Det fick till resultat att bytesbalansen 1978 justerades upp med hela 2,3 miljarder kronor.

Ett mycket anmärkningsvärt resultat av denna undersökning var att riksbanken skulle ha kraftigt överskattat tjänsteimporten. Importen av tjänster var egentligen klart lägre än enligt tidigare beräkningar. Skulle man göra en uppjustering av bytesbalanssoldot även med hänsyn till detta förhållande, så skulle faktiskt underskottet i vår bytesbalans för 1978 plötsligt ha förbytts i ett överskott.

De redovisningar vi fått i finansutskottet på det här området visar att man korrigerade bytesbalansen med hela 9 miljarder kronor. Detta är att jämföra med ca 800 miljoner för några år sedan.

Vid en föredragning inför finansutskottet i januari månad i år påpekades från riksbankens sida att den senast företagna korrigeringen var alltför stor. Den borde enligt riksbankschefens uppfattning ha varit 2 miljarder lägre. Om detta är riktigt skulle det beräknade bytesbalansunderskottet för innevarande år öka med motsvarande belopp – alltså 2 miljarder kronor.

Herr talman! Som vi framhållit i vår motion är dessa ideliga korrigeringar av bytesbalansstatistiken inte ägnade att inge förtroende för denna viktiga statistik. Dessa ständiga omräkningar tyder på att betalningsbalansdelegationen helt enkelt saknat tillräcklig grund för sina omräkningar, när man redovisat dem inför offentligheten.

Antingen råder rena villervallan på det här området, eller också är det fråga om en styrning på något sätt för att i vissa lägen ge en mer positiv bild av vår bytesbalans med omvärlden än vad det verkliga förhållandet är.

Vi kan ju bara erinra oss vad som sades från de borgerliga partiernas sida under valrörelsen 1979. Då pekade alla siffror åt rätt håll, sades det. Man hade klarat den ekonomiska krisen. När valet väl var över var det på nytt kris i den svenska ekonomin.

Bytesbalansberäkningarna har ju en utomordentligt stor betydelse såväl för den allmänna bilden av den svenska ekonomin som för den ekonomiska politikens uppläggning i stort. Under sådana förhållanden är det viktigt att man kan få en så objektiv bild som möjligt av dessa förhållanden. Därför anser vi att betalningsbalansdelegationen bör ges ett parlamentariskt inslag. Den bör även kompletteras med ytterligare expertis, som är fristående i förhållande till riksbanken och statistiska centralbyrån.

Nu säger den borgerliga majoriteten i finansutskottet att man delar vår uppfattning om att det är angeläget att få fram så tillförlitlig statistik som möjligt när det gäller vår bytesbalans. Man medger öppet att förhållandena f. n. inte är tillfredsställande. Samtidigt säger man sig emellertid tvivla på att statistiken blir bättre, om man får ett parlamentariskt inflytande i betalningsbalansdelegationen. Detta är egentligen underliga uttalanden. Varje förändring i detta sammanhang måste bli till det bättre. Sämre än det nu är kan det i varje fall inte bli. De borgerliga parlamentarikerna i finansutskottet har tydligen inte särskilt stark tro på parlamentariker. Man tror inte på sin egen förmåga att uträtta något positivt då det gäller att få bättre underlag för bytesbalansstatistiken.

I alla andra sammanhang vill man ha ett ökat parlamentariskt inflytande, men i det här sammanhanget går det inte för sig att folkets valda ombud får vara med och granska ett underlag som har stor betydelse bl. a. för den ekonomiska politikens utformning. Vi frågar oss vad det är man vill dölja. Vi tror för vår del att parlamentarisk insyn och medverkan i betalningsbalansdelegationens arbete avsevärt skulle förbättra kvaliteten på denna viktiga informationskälla.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation 2 vid utskottets betänkande.

Onsdagen den
14 maj 1980

---

*Granskning av
riksbankens för-
valtning, m. m.*

BO SIEGBALIN (m):

Herr talman! Vi moderater har på en punkt reserverat oss beträffande finansutskottets betänkande nr 31.

Genom en skrivelse den 16 november 1977 från riksbanken till emittentbankerna, vilken märkligt nog trots sin principiella betydelse inte hade föredragits i bankofullmäktige dessförinnan, förklarade banken att man ansåg "att som allmän norm bör gälla att företag/koncern som avser att framöver ta upp obligations- eller förlagslån bör ha högst 20 % av sina i Sverige placerade likvida medel i annan form än bank och därmed likställda placeringar. Företag som ligger över den angivna nivån bör sträva efter en kontinuerlig nedgång."

Dessa krav innebär i realiteten att varje företag som i framtiden kunde avse att ta upp ett obligationslån under en inte angiven tidrymd dessförinnan måste följa vissa placeringsregler med risk att emitteringstillstånd senare inte gavs. Den sista meningen i det här citerade stycket måste troligen innebära att samma regel skulle gälla sedan väl ett obligationslån godkänts.

Någon legal grund för detta krav angavs inte, utan man hänvisade endast till tidigare samråd med bankerna.

Enligt konstitutionsutskottets betänkande i frågan förra året, nr 37, skulle man ha åsyftat en överenskommelse mellan riksbanken och bankerna år 1952. Den enda överenskommelse från detta år som jag har lyckats komma över efter veckotals letande innehåller emellertid inte ett ord om kontroll av emission av industriobligationer. Under alla förhållanden har någon sådan överenskommelse inte slutits med industriföretagen och kan sålunda inte binda dessa.

Ett mer allmänt och lagligt stöd för villkor av den typ som jag här berört har riksbanken ansett sig finna i lagen om kreditpolitiska medel 1974. Denna har emellertid inte satts i kraft på den punkt som berör emissionskontroll. Men även om så varit fallet är det svårt att se hur den skulle kunna åberopas i det här fallet. Man har hänvisat till 5 § i den lag som bemyndigar riksbanken att meddela de närmare föreskrifter som användningen av ett visst kreditpolitiskt medel kräver, alltså i det här fallet emission av obligationer.

När det gäller obligationslån måste bestämmelsen avse förhållanden som sammanhänger just med emissionen i fråga, dvs. ränta, emissionstidpunkt etc. Detta framgår både av paragrafens lydelse och av förarbetena till lagen.

Att i bestämmelsen söka inläsa en rätt att reglera företagets kortsiktiga placeringspolitik eller över huvud taget företagets dispositioner vid sidan om obligationslånet ligger helt utanför paragrafens lydelse, som ju endast talar om "föreskrifter som behövs för användningen av sådant medel".

Därtill kommer att den berörda regeln 20-80 i realiteten är att jämställa med en placeringsplikt. Det finns särskilda bestämmelser härom i kreditregleringslagen, vilken ju f. ö. endast gäller kreditinstituten. Att i en tillämpningsföreskrift beträffande obligationslån föra in ett krav på ett helt annat kreditpolitiskt medel är att i realiteten kringgå lagstiftningen och är sålunda stridande mot lagens innehåll.

Min slutsats av de här synpunkterna är att riksbankens föreskrifter på detta område saknar stöd i lag och att de sålunda strider mot 8 kap. 3 § regeringsformen. Denna stadgar nämligen följande: "Föreskrifter om förhållandet mellan enskilda och det allmänna, som gäller åligganden för enskilda eller i övrigt avser ingrepp i enskildas personliga eller ekonomiska förhållanden, meddelas genom lag."

Mot denna bakgrund anser vi att riksbanken i de här frågorna förfarit felaktigt och att berörda villkor i fortsättningen inte bör ställas.

Vi har med tillfredsställelse noterat att enligt direktiven för en översyn av de kreditpolitiska medlen även denna fråga skall utredas.

Jag vill slutligen göra den allmänna reflektionen att vårt nuvarande ekonomiska läge kan kräva åtgärder av principiellt mindre önskvärt slag, men detta innebär inte att man får göra avkall på den enskildes rättssäkerhet. Man måste i gängse ordning skaffa stöd för de åtgärder som olika myndigheter kan anse nödvändiga.

Med det sagda yrkar jag bifall till reservation 1 till finansutskottets betänkande nr 31.

TORSTEN GUSTAFSSON (c):

Herr talman! I finansutskottets betänkande 1979/80:31 behandlas ett antal motioner. Några talare har här argumenterat för ett par av dessa.

Paul Jansson argumenterade för motionen 1906, där det föreslås att betalningsbalansdelegationens sammansättning skall ändras, så att man kan knyta parlamentariker till den.

Utskottet ställer sig tveksamt till att det statistiska utvecklingsarbetet på betalningsbalansens område på något väsentligt sätt skulle främjas om parlamentariker bereddes plats i delegationen. Delegationens arbetsuppgifter är av mera teknisk natur.

Paul Jansson verkade nästan litet misstänksam mot betalningsbalansdelegationen. Han menade att insynen var för dålig. Det finns väl då anledning att påpeka att riksdagen genom sin parlamentariska representation har insyn i riksbanksfullmäktige och i statistiska centralbyråns styrelse. Dessutom har Paul Janssons önskemål i varje fall till en del tillgodosetts i och med att till delegationen nu knutits en representant för konjunkturinstitutet. Utskottet föreslår dock att motion 1906 skall avslås.

Bo Siegbahn har här argumenterat för motion 1068 och reservation 1, som är fogad till betänkandet. Det problem som de moderata reservanterna i utskottet tar upp när det gäller riksbankens förvaltning är komplicerat. Inte minst gäller det den juridiska sidan av saken. När utskottet behandlade samma fråga i fjol, beslöt man därför att inhämta yttrande från konstitutionsutskottet. Dess besked var klart och entydigt. Man sade att den av riksbanken uppställda normen – att företag som ville emittera obligationer borde ha minst 80 % av sina likvida medel placerade i bank eller korta statspapper – inte stred mot grundlagen.

Med den respekt som ledamöterna i finansutskottet har för konstitutionsutskottet trodde vi att den konstitutionella sidan av saken därmed var

*Granskning av
riksbankens för-
valtning, m. m.*

utagerad. Tydligen var de moderata representanterna i finansutskottet inte lika imponerade, eftersom de tar upp frågan på nytt. Utskottet menar att det som anförs i reservationen inte rubbar det yttrande som konstitutionsutskottet har lämnat till finansutskottet.

Syftet med riksbankens rekommendation av 80-20-regeln är i första hand att förhindra att de företag som får tillstånd att emittera obligationer – det är ju en förmån – placerar sina medel på den s. k. grå marknaden. Detta är enligt min mening ett vällovligt syfte, och inte heller reservanterna, om jag har förstått dem rätt, har anfört någon annan mening.

Det har nu tillsatts en ny utredning, utredningen om översyn av kreditpolitiken och den kreditpolitiska lagstiftningen. Det här bör vara en fråga för denna utredning att fundera över.

Herr talman! Jag vill med detta yrka bifall till utskottets hemställan på samtliga punkter.

PAUL JANSSON (s):

Herr talman! Torsten Gustafsson säger att jag är misstänksam. Ja, nog finns det skäl att vara misstänksam med tanke på de många motstridiga uppgifter som på senare tid har framkommit i fråga om betalningsbalansdelegationens beräkningar.

Utskottsmajoriteten skriver själv: "Utmärkande för den svenska betalningsbalansstatistiken är att den utnyttjar en rad olika källor. Flera av dessa är fortfarande behäftade med fel och brister. Vissa transaktioner registreras inte alls. I andra fall förekommer ett varierande bortfall vid uppgifternas insamling."

Det är klart att man måste göra något åt detta. Det är här, som Torsten Gustafsson säger, inte bara fråga om teknik och statistik. I stället är det i mycket stor utsträckning fråga om ekonomisk politik, eftersom man grundar den ekonomiska politikens uppläggning på bl. a. uppgifterna om vårt förhållande till omvärlden i fråga om bytesbalansen.

Vi tycker att bytesbalansdelegationen bör ha en parlamentarisk sammansättning. På det viset får vi också politisk insyn i dessa frågor. I och med att vi gång efter annan i finansutskottet får redogörelser för att man har reviderat upp eller ned och att felkällan vid åtskilliga tillfällen har varit flera miljarder, så tycker jag det finns anledning att göra allt för att förbättra informationen. Jag trodde faktiskt, som jag sade tidigare, att även de borgerliga ledamöterna i finansutskottet hyste tilltro till att ett bredare parlamentariskt inflytande skulle kunna förbättra förhållandena på detta område. Detta parlamentariska inflytande vill man ju ha i andra sammanhang.

BO SIEGBAHN (m):

Herr talman! Torsten Gustafsson utgick från att jag inte hade förtroende för konstitutionsutskottets uttalanden i konstitutionella frågor. Jo, jag har stort förtroende för konstitutionsutskottet i allmänhet. Men just i den här frågan är jag kanske något mindre övertygad om att de slutsatser som majoriteten i konstitutionsutskottet kommit fram till är de rätta. Men det

fanns en majoritet bestående av moderata ledamöter som förde till torgsamma synpunkter som jag har framfört i dag. Likaså reserverade sig den moderate representanten i bankfullmäktige, när frågan så småningom kom upp där. Vi har alltså i denna fråga kommit till ett helt annat resultat än majoriteten. Vi anser kanske att vi har ägnat mer tid åt den än konstitutionsutskottets majoritet på sin tid gjorde.

Torsten Gustafsson säger att jag inte har tagit upp de ekonomiska frågorna. Nej, men vår granskning av riksbankens verksamhet är ändå i första hand konstitutionell och rör den verksamhet som har bedrivits, inte de olika enskilda åtgärder som banken har vidtagit. Däremot är jag inte riktigt överens med Torsten Gustafssons tolkning av bankens cirkulär. Inte bara den som har fått ta upp ett obligationslån är skyldig att placera likvida medel på ett visst sätt, utan detta gäller även den som avser att eventuellt ta upp ett obligationslån. Det är mycket diskutabla åtgärder. Jag skulle kunna starta en diskussion om den ekonomiska sidan. Men jag tycker inte att det hör till dagens överläggningssämne, så det får anstå till en annan gång.

TORSTEN GUSTAFSSON (c):

Herr talman! Till Paul Jansson vill jag säga att jag inte tror att någon i finansutskottet har något emot parlamentariska inslag i verksamheter av olika slag och i olika organ. Men man har gjort den bedömningen att just när det gäller betalningsbalansdelegationen skulle möjligheterna att göra en verklig insats vara mindre än i många andra organ på grund av den tekniska natur som arbetsuppgifterna här har.

Bo Siegbahn menar att vi här främst diskuterar konstitutionella sidor. Jag har då sagt att jag tror på konstitutionsutskottets betänkande. Bo Siegbahn betonar att det ändå finns en reservant. Det leder mig fram till en fråga till Bo Siegbahn: Väger en moderat representant mer än alla de andra?

PAUL JANSSON (s):

Herr talman! Torsten Gustafsson har på intet sätt övertygat mig om att det skulle vara olämpligt med ett parlamentariskt inslag i betalningsbalansdelegationen. Det vore också obegripligt, eftersom man i alla andra sammanhang vill bekämpa byråkratin och säger att parlamentariker skall in i allt större utsträckning överallt. Det tycker vi är riktigt. Eftersom dessa beräkningar och denna statistik har så stor betydelse för bedömningen av den ekonomiska politik som bedrivs i detta land, vore det väl rimligt även här med ett parlamentariskt inflytande. Jag förstår inte vad Torsten Gustafsson menar med att det skulle vara olämpligt just i detta fall. Det har gjort mig misstänksam, och jag frågar mig: Vad är det egentligen man vill dölja?

Överläggningen var härmed avslutad.

Punkt 1

Hemställan

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservation

Nr 145

Onsdagen den
14 maj 1980

Sammanträdet
fredagen den 23
maj

I av Lars Tobisson m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad.

A n m ä l a n

Lades till handlingarna.

Punkterna 2 och 3

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Punkt 4

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservation 2 av Paul Jansson m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Paul Jansson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller finansutskottets hemställan i betänkande 31 punkt 4 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservation 2 av Paul Jansson m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Paul Jansson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 161

Nej – 160

§ 7 På förslag av talmannen beslöts att kammarens förhandlingar skulle fortsättas vid ett senare sammanträde.

§ 8 Sammanträdet fredagen den 23 maj

TALMANNEN:

Med ändring av den preliminära tidsplanen blir kammarens sammanträde fredagen den 23 maj ett bordläggningsplenium vid vilket interpellationer och frågor besvaras. Detta sammanträde tar sin början kl. 11.00.

§ 9 Anmäldes och bordlades

Motionerna

1979/80:2061 av *Claes Elmstedt m. fl.*

1979/80:2062 av *Sune Johansson m. fl.*

1979/80:2063 av *Olof Palme m. fl.*

1979/80:2064 av första vice talmannen *Ingegerd Troedsson m. fl.*

1979/80:2065 av förste vice talmannen *Ingegerd Troedsson m. fl.*

1979/80:2066 av *Lars Werner m. fl.*

med anledning av proposition 1979/80:150 med förslag till slutlig reglering av statsbudgeten för budgetåret 1980/81, m. m. (kompletteringsproposition)

Nr 145

Onsdagen den
14 maj 1980

---

*Meddelande om
frågor*

§ 10 Anmäldes och bordlades

Konstitutionsutskottets betänkanden

1979/80:49 angående uppskov till 1980/81 års riksmöte med behandlingen av vissa ärenden

1979/80:51 med anledning av redogörelsen 1979/80:16 för riksdagens förvaltningsstyrelses verksamhet under år 1979

Skatteutskottets betänkanden

1979/80:51 med anledning av en motion om beskattningen av ideella föreningar

1979/80:55 med anledning av propositionen 1979/80:108 om ändring i tullagen (1973:670) jämte motion

1979/80:56 med anledning av proposition 1979/80:146 med förslag till skatteregisterlag jämte motion

1979/80:57 med anledning av propositionen 1979/80:151 om ändring i förordningen (1923:116) angående skatt för hundar jämte motion

Kulturutskottets betänkande

1979/80:34 angående uppskov med behandlingen av vissa ärenden

Trafikutskottets betänkanden

1979/80:18 med anledning av motioner om den statliga trafikpolitiken m. m.

1979/80:25 med anledning av motioner rörande vissa bestämmelser i vägtrafikkungörelsen m. m.

Jordbruksutskottets betänkande

1979/80:42 med anledning av propositionen 1979/80:125 med förslag om tilläggsbudget III till statsbudgeten för budgetåret 1979/80 i vad avser jordbruksdepartementets verksamhetsområde

§ 11 Meddelande om frågor

Meddelades att följande frågor framstälts

den 14 maj

1979/80:474 av *Anders Gernandt* (c) till statsrådet *Elisabet Holm* om visning av viss film angående THX-behandling:

Onsdagen den
14 maj 1980

---

*Meddelande om
frågor*

En mycket stor del av svenska folket har visat avsevärt intresse och behov av behandlingsmedlet THX. Man vill försäkra sig om legitim tillgång till THX-behandling inom landet i likhet med vad som tillämpas i andra europeiska kulturländer.

I avvaktan på regeringens ställningstagande i frågan och den därpå följande riksdagsbehandlingen bör all tillgänglig information erbjudas de beslutsfattande.

Dokumentärfilmen *The Sandberg Injection* – som har framställts av två danska journalister och den italienske producenten Alberto Ferro – har inte anskaffats av svensk TV. Den bör dock inte undanhållas från visning för bl. a. de beslutsfattande organen i vårt land. Detta gäller bl. a. riksdagens ledamöter.

Jag vill därför fråga om sjukvårdsministern är villig att medverka till att filmen *The Sandberg Injection* visas för bl. a. riksdagens ledamöter före ställningstagandet till frågan om legitim användning av THX-preparatet för injektion i vårt land.

1979/80:475 av *Stina Andersson* (c) till statsrådet Carl Axel Petri om kraftledning från Forsmark till Stockholmsområdet:

Folkomröstningsresultatet den 23 mars 1980 innebar ett godkännande av en fortsatt kärnkraftsutbyggnad till högst tolv reaktorer. Samhällets strävan måste vara att minska bindningar i nu dominerande energisystem i syfte att underlätta övergången till alternativa energikällor. En utbyggnad av en 800 kV-ledning skulle innebära en ökad bindning till en energikälla som skall avvecklas. Dessutom skulle en 800 kV-ledning påverka naturlandskapet negativt och kunna medföra risker för människor och djur.

Vattenfall planerar nu en ledning från Forsmark till Stockholmsområdet, dimensionerad för 800 kV. Flera remissinstanser, däribland länsstyrelsen i Stockholms län, har tillstyrkt ledningsdragningen, dock utan att nu ta ställning till hur hög spänning som bör få användas.

Med anledning av det anförda önskar jag ställa följande fråga till energiministern:

Vilka bindningar för den framtida energiförsörjningen skapas genom investeringar i kraftledningar dimensionerade för 800 kV?

1979/80:476 av *Oskar Lindkvist* (s) till bostadsministern om utredning av prisutvecklingen inom bostadsbyggnadssektorn:

Redan i budgetpropositionen aviserades att en särskild utredare skulle tillkallas för att utreda prisutvecklingen inom bostadsbyggandet, dess orsaker m. m. Regeringen har därefter, den 20 mars 1980, bemyndigat bostadsministern att göra detta. Det har emellertid ännu inte skett.

Till bostadsministern ställs följande fråga:

Innebär underlåtenheten att tillkalla en utredare av frågor om prisutvecklingen inom bostadsbyggandet att regeringen numera avser att följa det socialdemokratiska förslaget om en parlamentarisk utredning, eller är denna underlåtenhet en följd av allmänt ointresse för saken?

1979/80:477 av *Tore Nilsson* (m) till utrikesministern om vissa bestämmelser för utlandspersonal i SIDA:s tjänst:

Enligt artiklar i pressen och uppgifter i radio förekommer bland SIDA:s personal prostitution, illegal transport och s. k. svartabörshandel. Oegentligheterna riktar internationell uppmärksamhet mot svenskt biståndsarbete på ett sätt som både skämmer det svenska namnet och ytterligare misstänkliggör svensk u-hjälp bland de många som sätter i fråga dess berättigande och dess resultat. Under alla förhållanden bör det krävas av dem som anställts av Sverige och avlönas med svenska skattepengar att de respekterar det lands lagar där de vistas – i det aktuella fallet Vietnam.

Är regeringen beredd att skärpa bestämmelserna för svensk u-landspersonal i SIDA:s tjänst och, då det gäller Camp Sweden i Bai Bang, utreda förhållandena?

1979/80:478 av *Elisabeth Fleetwood* (m) till justitieministern om viss information från kriminalvårdsanstalt rörande intagens permission m. m.:

Kvinnomisshandel är ett grovt brott. I de tyvärr sällsynta fall då brottsoffret anmäler misshandeln – och vidhåller anmälan – till åtal kan påföljden för gärningsmannen bli fängelse eller skyddstillsyn.

Vid permissioner från fängelset uppsöker gärningsmannen, enligt en i massmedia nyligen presenterad rapport, förhållandevis ofta brottsoffret och misshandlar henne ytterligare.

De av misshandeln drabbade kvinnorna skulle åtminstone i viss utsträckning vara hjälpta, om de genom anstaltledningarnas försorg kunde erhålla relevant information om permissioner, avvikelser från anstalten och strafftidens längd. Upprepade fall av misshandel skulle kunna undvikas, då ju de utsatta kvinnorna skulle kunna vidta preventiva åtgärder. Detta är i dagsläget ej möjligt.

Vilka åtgärder avser justitieministern vidta för att underlätta för de misshandlade kvinnorna att i samband med permissioner och avvikelser skydda sig från en eventuell upprepning av misshandeln?

1979/80:479 av *Einar Larsson* (c) till budgetministern om investeringsbidragen till lantbrukare:

En viktig del i den ekonomiska politiken har varit stimulans för investeringar. Därvid har investeringsbidragen utgjort en viktig del för de mindre företagen och lantbrukarna. Enligt tidningsuppgift är f. n. ca 200 milj. kr. av dessa bidrag inte utbetalade.

Med anledning härav vill jag fråga budgetministern om han är beredd meddela när investeringsbidragen till lantbrukare kan betalas ut.

1979/80:480 av *Pär Granstedt* (c) till statsrådet Carl Axel Petri om naturgas i Stockholmsregionen:

Enligt pressuppgifter har statsrådet Petri inför Stockholms handelskammarare avfärdat möjligheten till ett någorlunda snabbt införande av naturgas i

Nr 145

Onsdagen den
14 maj 1980

---

*Meddelande om
frågor*

Stockholmsregionen.

Vill statsrådet inför riksdagen redovisa motiven för detta ställningstagande?

---

*Meddelande om
frågor***1979/80:481** av *Karl Leuchovius* (m) till statsrådet Carl Axel Petri om utbyggnaden av små vattenkraftverk:

Med hänsyn till utslaget av folkomröstningen om kärnkraften är det angeläget att redan nu planera för utnyttjande av alternativa produktionskällor för elenergi. En sådan källa är vattenkraften. Vattenkrafttekniken är väl utvecklad och erfarenheten av sådana anläggningar är mångårig, varför man kan vänta sig snabba praktiska resultat. I energidebatten omnämnda andra energikällor såsom sol, vind och jordvärme för produktion av elkraft är f. n. inte praktiskt tillgängliga och kommer sannolikt att bli ekonomiskt ogynnsamma i förhållande till vattenkraften.

Riksdagen har följaktligen beslutat om att statligt stöd skall kunna utgå till små vattenkraftverk. I propositionen, som låg till grund för riksdagens beslut, angavs att ca 1 000 kraftverk kunde bli föremål för statligt stöd. Därigenom skulle ett inte oväsentligt tillskott till landets elförsörjning erhållas.

Det pågående programmet ingår i anslaget till energisparande åtgärder inom näringslivet. Enligt industriverket har hittills en miljard lämnats i sådana bidrag. Av detta belopp har endast ca 40 milj. kr., vilket motsvarar ett 50-tal vattenkraftstationer, utgått till små kraftverk. Programmet har således inte fullföljts i den takt som avsågs.

Mot denna bakgrund och med hänsyn till att bidrag inte kunnat erhållas det senaste halvåret vill jag ställa följande frågor till statsrådet:

Vilka åtgärder är statsrådet beredd att vidtaga för att hindra att det påbörjade programmet för iståndsättning och nyanläggning av små vattenkraftverk avstannar?

Är statsrådet beredd att föreslå att viss del av anslaget till industrins energisparande framdeles "öronmärks" för att stimulera utbyggnaden av små vattenkraftverk?

1979/80:482 av *Bertil Måbrink* (vpk) till justitieministern om rikspolisstyrelsens begäran om inrättande av en specialstyrka för att skydda kärnkraftverk:

Rikspolisstyrelsen har begärt att en specialstyrka inom polisen skall inrättas för att användas vid terroristattacker mot kärnkraftverk. Specialstyrkan skall utrustas med bl. a. k-pistar och precisionsvapen.

Detta betyder att med en atomstat följer automatiskt en militarisering av polisen.

Jag vill fråga:

Avser justitieministern att vidtaga åtgärder för att förhindra tillkomsten av en "atompolis"?

§ 12 Kammaren åtskildes kl. 15.34.

In fidem

SUNE K. JOHANSSON

/Solveig Gemert

Nr 145

Onsdagen den
14 maj 1980

---

*Meddelande om
frågor*